

VREME

V petek so možne manjše padavine, v soboto in nedeljo pa bo suho in toplo.

Rdeče številke so se potuhnile

V lendavskem gospodarstvu so vajeni rdečih števil, zato bi morala kdo pomisliti, da zdaj — ob polletnem obračunu — ko so vse organizacije prikazale pozitiven rezultat, vlada navdušenje. Nikakor ne, saj uspeh, ki so ga dosegli, posledje ne bo stalen. Nanj vpliva (pozitivno in negativno) več dejavnikov in tako ni odvisen zgolj (in žal) samo od dobrega dela. Sicer pa namen tega pisanja ni v tem, da bi ugotovljali vzroke in posledice tako imenovanih zunanjih dejavnikov, ampak opozoriti na nekatere pomisleke, ki smo jih slišali na več mestih. Z eno besedo povedano: gre za občutek, da so uspehi napihnjani, da torej dejansko stanje ni takšno, kot so ga računovodje prikazali v polletnih bilancah. Poznavalci finančnega poslovanja pravijo, da nihče ni prikril rezultatov po svoje, na lastno pest (odgovornost), ampak da je za vsem kritje: ustreznih zakonskih predpisov, ki omogočajo menda tudi to, kar nestrokovnjaku ne gre v glavo: hkrati prikaz dobička in izgube! Vsekakor pa letošnji polletni rezultati niso primerljivi z lanskimi v enakem obračunskem obdobju, ker so se pač spremenili določeni predpisi. Nekoliko bolj realno stanje pa seveda prikazuje podatki o tako imenovani fizični proizvodnji (količini izdelkov), čeprav so merila za to vprašljiva. Ta je višja kar za 3,7 odstotka in je rezultat predvsem večje pridelave v kemijski dejavnosti (plin metanol v Ini Nafti), pri izdelavi električnih strojev in naprav ter usnjene obutve in galanterije. Da pa navdušenje zaradi rezultatov storilnosti ne bo preveliko, naj pomenimo, da je slovenska industrija v prvi polovici leta izdelala za 4,6 odstotka več kot v enakem lanskem polletju. Ker se v nekaterih dejavnostih gospodarstva lendavske občine pojavljajo v drugem polletju motnje zaradi višje sile (padec cen na svetovnem tržišču, zato bi izvoz prinašal zgolj izgubo), se utegne zgoditi, da bodo ob prihodnjem obračunu rdeče številke pri proizvajalci, ki so mu ob polletju peli hvalospeve. Konkreten dokaz za v uvodu zapisano misel, da uspeh ni odvisen samo od dobrega dela.

V občini Lendava se ob obravnavi vsakokratnih rezultatov pojavi misel, da bi take ali še boljše rezultate lahko dosegli tudi z manjšim številom delavcev, kar je prav gotovo res, saj so podjetja, kjer ni polne zaposlenosti. Tega problema pa ne načenjajo radi, pač zaradi ljubege miru, namesto da bi končno povedali, koliko delavcev je preveč za določen izdelavni program, in jih zaposlili pri kakem drugem. Tudi misel o prekvalfikaciji (zlasti mlajših) ali predčasni upokojitvi (starejših seveda) ni odveč.

S. Sobocan

Še vedno in vedno znova:
SONCE GREJE NAJCENEJE
Hiša Vražja skala na 8. strani.
NOVEMU HOTELU V MORAVSKIH
TOPLICAH BO IME AJDA. Stran 6

VESTNIK

Murska Sobota, 28. september 1989 • Leto XLI • Št. 38 • Cena 9000 din

RAZMERE ZAHTEVAJO KORENITE SPREMEMBE

Ob vroči politični se nam ne obeta tudi nič kaj prijetna gospodarska jesen. Politika zvezne vlade si le počasi utira pot v gospodarstvo, realne slike o trenutnem položaju pa pravzaprav niti nimamo. Polletni obračuni gospodarjenja, ki bi morali biti kažipot v aktivnostih do konca leta, tega ne omogočajo. Spremembe v obračunskem sistemu so zamogle marsikatero področje, zato primerjave niso možne. Zakon o računovodstvu je dal veliko svobode posameznim organizacijam, ki so si lahko rezultate prikrojile po svoje, zato tudi ne presenečajo podatki, da so organizacije, ki so prikazale izgubo in dobiček hkrati. So primeri, da so kolektivi — vsaj računovodsko — prikazali zelo dobre rezultate, v praksi pa se ubadajo s številnimi težavami, in obratno.

Čeprav prave slike o položaju v gospodarstvu nimamo, pa dogajanja v posameznih okoljih kažejo, da so razmere marsikje skrb zbujajoče. Pa ne le pri osebnih dohodkih, na kar opozarjajo številne stavke, pač pa tudi v proizvodnji, kjer so izredno nihanja. V nekaterih kolektivih se sicer lahko pohvalijo z večjim obsegom proizvodnje, so pa številne organizacije, kjer proizvodnja in produktivnost padata ali pa se kopičijo zaloge. Inflacija, ki nam je ne uspeva brzdati, je v tem trenutku gotovo problem številka ena in temu je namenjene zdaj tudi največ pozornosti. Odpraviti je potrebno žarišča inflacije, pravijo najodgovornejši predstavniki vlade in gospodarstva, saj je inflacija že

postala ne le gospodarski, pač pa tudi politični problem. Vendar je premalo, da razmere zgolj ugotovljamo, potrebno jih je spreminjati tudi v praksi. Pa ne čakati le na spremembe pri vrhu, pri čemer imamo v mislih ukrepe, ki jih predlaga in sprejema vlada oz. zvezna skupščina, pač pa je treba začeti tudi pri osnovi. Torej tudi znotraj delovnih kolektivov, kjer prav tako marsikaj še ni urejeno. Zvezna vlada inflacije ne bo zavrla, če se protinflacijsko ne bodo obnašali tudi znotraj podjetij. Tu pa se največkrat dogaja, da nastopamo povsem nasprotno. Cene dvigujemo, da »lovimo« inflacijo ali še za nekaj odstotkov več, pozabljamo pa na to, da bi pocenili proizvodnjo. Tržišče še ni zaživel in dokler bodo vladali monopoli in dokler bomo položaj v podjetjih reševali z dvigovanjem cen, inflacije ne bomo zavrli.

Ob gospodarskih pa bodo potrebne tudi nekatere sistemske spremembe, saj združeno delo ne prenese več vedno večjih obremenitev. Podatek, da mora zdaj vsak zaposleni v gospodarstvu ustvariti še za enega zunaj gospodarstva, nam to dovolj zgovorno potrjuje, in če k temu dodamo še našo produktivnost, nas ne sme čuditi, da so razmere takšne, kakršne so. Sistem je pač takšen, da smo preorganizirani, gospodarstvo pa tega ne prenese. In tudi tu bo treba razmere spremeniti!

Ludvik Kovač

Začetek sladkorne kampanje

V petek so v ormoški tovarni sladkorja začeli z deseto — jubilejno predelavo sladkorne pese. V minulih 9 letih so doslej predelali okoli 2 milijona ton sladkorne pese in iz nje dobili 260.000 ton sladkorja, s povprečno 15,51-odstotno vsebnostjo sladkorja, kar je le stotinka odstotka nad napovedano. Za letošnje leto so napovedali predelavo 340.000 ton sladkorne pese, iz katere nameravajo pridobiti 45.000 ton sladkorja. Od omenjene količine bodo 80.000 ton uvozili iz sosednje Madžarske (v zameno za sladkor), preostalo slad-

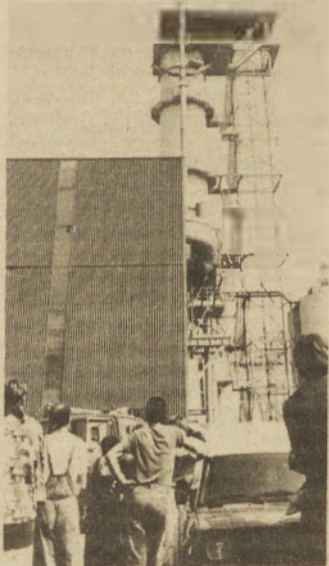
korno peso pa bodo pridelali na 5.500 hektarjih domačih polj.

Začetek so naznanili s prizigom apnenih peči. Pri predelavi sladkorne pese potrebujejo apneno mleko, ki ga dobijo z žga-

njem apnenca in koka. Pri tem se v apneni peči izloča plin CO₂, ki ga porabijo za izločanje presežka apnenega mleka iz sladkornega soka.

Jubilejno predelavo so začeli (v nasprotju s preostalimi leti) podjetniško naravnano s prizigom peči predsednica DS Marta Bombek, predsednik OO ZSS Franc Lah in direktor tovarne sladkorja mgr. Vinko Štefančič.

Dušan Loparnik
foto: B. Hegeduš

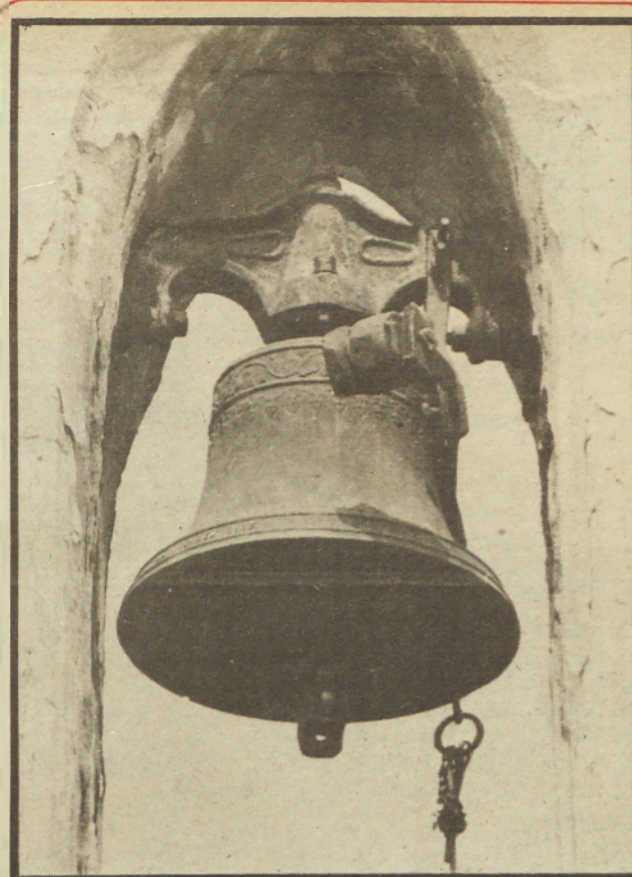
Slavnostni dan so v tovarni sladkorja Ormož zaznamovali še z enim pomembnim dogodkom. Vseh 520 (redno in sezonsko) zaposlenih se je na referendumu odločalo, naj bi ta tovarna postala samostojno podjetje. Glasovali so vsi in le 27 delavcev je bilo proti. Odslej bo torej tovarna sladkorja Ormož samostojno podjetje.

Zopet aktualno podpisovanje Temeljne listine

Republiška konferenca SZDL je že konec junija sprejela Temeljno listino Slovenije 1989 in jo ponudila v podpisovanje ljudem. Takrat niso bila redka opozorila, da čas za podpisovanje ni najprimernejši. Zadnji dogodki, zlasti uspehi in občutki Sloveniji, da hoče z ustavnimi novostmi rušiti federacijo, so Temeljno listino zopet aktualizirali. Mnogi tedaj, ko so znova spodbudili akcijo podpisovanja, je bil gotovo primeren čas, da ljudje izrazijo svojo trdno pripravljenost ne ukončiti se raznih pritisikov ob spremembah slovenske ustave. S podpisovanjem Temeljne listine Slovenije 1989 so nazreč dokazali, pod kakšnimi pogoji želijo živeti v skupni Jugoslaviji.

In kakšni so rezultati najnovejšega podpisovanja v Pomurju? Po prečkanju so se najbolj odrezali v soboškimi občini, kjer so dosegli 23.930 podpisov, kar pomeni 51,4 odstotka vseh upravičencev. Od tega so v krajevnih skupnostih zbrali 15.924 podpisov, v združenem delu pa 8.006. Od 30. avgusta do 26. septembra so našli celo 4458 novih podpisov; to dokazuje, da je bil ravno v zadnjem obdobju velik odziv ljudi. Druga po številu podpisov je lendavska občina kjer so do torika zbrali 8.020 podpisov ali čez 44 odstotkov volilnih upravičencev. V Ljutomeru so našli 5.528 podpisov ali 39,6 odstotka, v ražgonski občini pa 4.763 ali 30,8 odstotka volilnih upravičencev. Povsod pričakujejo, da se bo v tem tednu to število še povečalo.

M. Jerše

ERNEST HEMINGWAY: KOMU ZVONI

... In zato nikdar ne pošiljaj vpraševati, komu zvoní: zvoní ti tebi. (John Donne)

DAN POZNEJE

Zdaj je, kar je. Naš časnik ima pač to srečo ali nesrečo, da izhaja ob četrtkih. Tudi tokrat je — dan po 27. septembru, ko so se v slovenskem parlamentu na Šubičevi 4 v Ljubljani opredeljevali do Predloga dopolnil k ustavi SR Slovenije. Ravno tisti hip, ko je mariborska tiskarna bruhanila na svetlo prve izdave Vestnika, ki je pred vami, so izvoljeni predstavniki naroda na sončni strani Alp v skupščinskih klopek glavnega mesta odločali o naši skupni usodi, o usodi najsevernejše jugoslovanske republike, ki hoče biti država, »ki je v sestavi SFRJ na temelju trajne, celovite in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe s pravico do odcepitve in združitve«. Hoče biti tudi gospodarsko samostojna in neodvisna in — kar je med drugim deležno najskrajnejših obtožb in najhujših groženj z juga države — »skupščina SR Slovenije lahko razglaši izredne razmere na svojem območju na predlog Predsedstva SR Slovenije. Nihče ne sme brez soglasja skupščine SR Slovenije razglasiti izrednih razmer in odrediti kakršnihkoli ukrepov v zvezi z njimi.« Končno lahko slovenski parlament sklene, da se vprašanje, ki zadeva uresničevanje suverenih pravic Slovenije, predlog zakona ali drugo vprašanje iz njene pristojnosti, pred-

loži delovnim ljudem in občanom, da se o njem izjavijo na referendumu.

Peta povojna prenova t. i. osebne izkaznice slovenske države in državnosti se rojeva v vzdušju strahu in upanja. Na izrazito razglašeni jugo-politični sceni slovenski del orkestra očito motete vpliva na dirigente v Beogradu. Saj melodije demokratizacije, političnega pluralizma, podjetništva in pohoda na Evropo '92 terjajo živahnije, okretnejše, prilagodljivejšje odzive in ritme. Sicer pa iskanja in prepovedavanja na slovenskem (in jugoslovanskem) političnem zemljevidu pomenijo priložnosti, da se v zdajšnji ustavni prenovi dejavnije najdejo tudi Pomurci, o čemer pogledajte na tematski strani. In kar koli že se je 27. septembra zgodilo v slovenskem parlamentu, dejstvo je, da brez radikalnih reformnih posegov ne bo šlo — pa če to Beograd hoče ali ne. Samo da naši v Ljubljani ne bi preveč kimali. Tista Smoletova, da ne bodo popustili niti za milimeter, zna biti namreč hudo raztegljiva reč. In slednjic in še enkrat naj ponovimo misel velikega francoskega razsvetljenca Rousseauja: Ustava ni to, kar je vklesano v bronaste in marmorne plošče, ampak je ustava to, kar je zapisano v srcih ljudi.

Branko Zunec

Ob mednarodnem dnevu gluhih

Na kongresu Svetovne federacije gluhih v Wiesbadenu so se leta 1959 dogovorili o svetovni manifestaciji, mednarodnem dnevu gluhih, ki ga vsako leto praznujemo po vsem svetu zadnje nedelje v septembru. Letos je v Sloveniji gostitelj gluhih Ljubljana, vsako leto pa je prireditel v drugem kraju, kjer so tudi sedeži medobčinskih društev slušno prizadetih.

V SR Sloveniji je okoli pet tisoč slušno prizadetih, prostovoljno vključenih v enajst društev, društva pa v Zvezo društev slušno prizadetih Slovenije. Naloga Zveze in društev izhajajo iz interesov in posebnih potreb članov, ki dajejo osnovo za programe dela. Prva naloga je pravica in uporaba totalne komunikacije pri usposabljanju in informiranju slušno prizadetih. Sledi informativna dejavnost, ki se kaže skozi glasilo, ki ga vsak član dobi zastoj, tv oddajo, ki je opremljena s podnapisi in tolmačem, prek razvoja videotehnologije, ki daje neizčrpno možnost izobraževanja in informiranja gluhih itn.

V preteklosti so bili invalidi sluha in govora, ki so sicer fizično zdravi, najbolj izkoriščana kategorija prebivalstva in hkrati objekt izživljanja okolice. Njihov družbeni položaj se je enačil s položajem duševno prizadetih. Zahteve po šolanju in rehabilitaciji pa so počasi prihajale tudi v zavesti slišočih ljudi. Vendar je bilo šolanje dostopno le premožnejšim. Zaradi kopice neresenih težav na področju svojega družbenega položaja so se gluhi začeli

li združevati v društva s cilji medsebojne socialne pomoči, šolanjem gluhih ne glede na premoženjsko stanje, z borbo proti izkoriščanju gluhih na delovnih mestih, pomoč pri iskanju zaposlitve itn.

Danes so gluhi res izenačeni z vsemi drugimi glede pravice do šolanja, zaposlovanja ipd. Odkrivanje in rehabilitacija otrok se začne že v predšolski dobi, otroci gredo v Centre za usposabljanje slušno in govorno prizadetih. To pa pomeni tudi zapustiti svojo družino, prehod v rejništvo, težko pot do pridobitve izobrazbe. Ta pa se še vedno največkrat končuje na stopnji osnovne šole, ali na poklicni stopnji srednje šole. Kaj pa potem, ko gluhi s takim ali drugačnim spričevalom stopi v življenje in ga še bolj muči njegova okvara v govorno-socialni komunikaciji? Z njim se ne ukvarja nobena ustanova več.

Tako nastajajo vzroki in cilji za ustanavljanje društev. Osnovna organizacija slušno prizadetih oseb za pomursko regijo s sedežem v Murski Soboti je bila ustanovljena že leta 1956, prve

prostore pa je imela v soboškem gradu. Sedaj že vrsto let dela na 29 kvadratnih metrih v bloku v ulici Staneta Rozmana 3. Z naraščanjem populacije oseb s poškodovanim sluhom se povečuje tudi obseg dela v društvu, saj med drugim le-ta postaja že kar nekakšen podaljšek servisa za slušne aparate.

Z mačehevsko ometjenimi dotacijami naših pomurskih siso, brez konkretne pomoči odgovornih političnih struktur pa ostajamo kar naprej pri problemu financiranja dejavnosti, brutno osebnega dohodka profesionalno zaposlene tajnice, stiskanja v premajhnih prostorih. Vse to zabolji, če prej ne, pa takrat, ko vidiš, kako rastejo bifeji, teniška igrišča, prostori za slačilnice itn. V društvu smo se že zdavnaj sprijaznili, da je treba skromno gospodariti, a vneto delati, saj se invalidu z njegovimi problemi ne da obrtni hrbta. Prepričani pa smo, da bi tako dejavnost, ki je v korist prenekateremu občanu, morala priznati vsaka pomurska občina (ne pa, da nas kar naprej tepe nalepka medobčinskega), in ne samo posamezni sisi, kajti besede soglasja in razumevanja za naše — in ali niso tudi vaši? — probleme ne ustvarijo nikakršnih možnosti za izvajanje programov dela medobčinskega društva.

Sonja Svenda

Marković ante portas

Bilo je nekaj tednov pred tistim dnevom, ko je prišel v obtok dvamilijonski bankovec. V oglasni oddelek nekega časopisa je prišel možakar in naročil mali oglas: IZGUBIL SEM POLNO DENARNICO — najditelja prosim, da mi denarnico vrne, denar pa obdrži. Razumljivo, saj je bilo to v tistem času, ko so v bankah merili bankovce na kubične metre in na tone in še tako razdrapano denarnica je bila vredna več kot zajeten šop bankovcev. In tako je šlo naprej in navzdol z vrednostjo denarja, z inflacijo pa navzgor.

Odklapljanje elektrike v gospodinjstvih v Zagrebu in še kje, miting siromašnih v Crni Gori, ljudske kuhinje za najbolj lačne v Makedoniji itd. Stavke zaradi prenikljivih plač in klicanje zvezne vlade k odgovornosti, ker da leta nima nobenega protinflacijskega programa. Prerekanja v smislu znane dileme: je bilo najprej jajce ali kokoš; je inflacija vzrok ali posledica.

Topovi, ki bljuvajo škandale

Potem ko so v Avstriji prišli skoraj do konca aferi za ladjo Lucena, ki jo je dal njen lastnik z mornarji vred potopiti, da bi nepravilno prišel do zavarovalnine, se je znova ogrela sicer starejša zadeva, ki je znana pod imenom Noricum. To je podjetje (državno), ki je od začetka leta 1985 do začetka leta 1987 Iranu prodalo 140 težkih topov in večje količine streliva, čeprav avstrijski zakoni takšne posle prepovedujejo. Zaradi tega škandala bo zaslišan tudi sedanjí minister za finance, opozicija pa je že zahtevala njegov odstop. Sodni proces v zadevi Noricum se bo začel enkrat jeseni, do takrat pa bodo ti težki topovi izbljuvali še kakšno podrobnost v zvezi z omenjenim škandalom.

Ni denarja za vojsko

Ce bodo dunajska pogajanja o razorožitvi uspešna, bo Madžarska do leta 1991 svoj vojaški potencial zmanjšala za tretjino. To je izjavil načelnik generalštaba madžarske vojske, generalpolkovnik Jozsef Páček, ko je v parlamentu razlagal vojno doktrino madžarske države. Dolgoročno gledano — je dejal Páček — lahko madžarske nacionalne interese, neodvisnost in suverenost, obrani za tretjino zmanjšana, vendar bolj sodobna vojska. Izdatke za vojsko so Madžari letos skrčili za 5,5 milijarde forintov (oko 90 milijonov dolarjev). Če se bodo izdatki še zmanjševali, preti po generalovem mnenju razpad oboroženih sil. Pomankanje denarja najbolj čuti vojno letalstvo, ki je močno odvisno od sil Varšavskega pakta. Odgovarjajoč na poslansko vprašanje je Páček demantiral govornice, da Madžarski preti vojna nevarnost s strani Romunije. Po njegovem mnenju to ni res, ker da glavne vojaške sile jugovzhodne sosedne države niso skoncentrirane na Erdeljskem (Transilvaniji). Dodal pa je še, da se spori med Budimpešto in Bukarešto ne bi smeli razširiti s političnega na vojaško področje.

Čas je tekel in še bolj inflacija. Vlada je sedaj skupščini posredovala kup zakonskih predlogov, ki naj bi vnesli red v naše anarhično poslovanje in tako počasi ukrotili tudi inflacijo. Ob tem, kar v predlogih vlade vemo, se nas polašča strah. »Hanibal ante portas«, (Hanibal pred vrati) so pred več kot dva tisoč leti vzklikali prestrašeni Rimljani, boječ se znamenitega kartazejskega vojskovodje. V tem kaotičnem trenutku bi lahko omenjeni vzklik posodobili: Marković ante...

Iz najnovejše zgodovine poznamo vrsto dramatičnih pozivov politikov ljudstvu. Med naj-

bolj znanimi je tisti Churchillov ob vstopu Velike Britanije v vojno: »Ponudim vam lahko samo znoj in solze!« Tudi v predlogih Markovićeve vlade je nekaj podobnega, vendar neizogibnega.

Slišlj ljudi: če že mora biti malo hudo, potem pač naj bo, vendar naj bodo bremena pravično razdeljena!

In k temu v časopisu prebereš, da ima vodja nekega jugoslovanskega predstavništva v Budimpešti 3 tisoč dolarjev mesečne plače (predsednik madžarske vlade 2,5-krat manj), da je podobno v stotinah drugih predstavništev, da resnično ne vemo varčevati tudi s proračunskimi in drugimi dinarji, potem dobi vzklik Marković ante portas srhljiv pomen predvsem za tiste, ki bodo v strahu za svojo plačico, in ki bodo končno nosili največje breme predvidenih ukrepov. —jm

V Rakovici, kjer je znana Industrija motorjev, v precej zavoženem kompleksu strojne industrije Beograda, so te dni priredili protestno zborovanje, ki se ga je udeležilo, kot poročajo, deset tisoč delavcev, nezadovoljnih z gospodarskim položajem delavstva. Zagrozili so, da ne bodo več prirejali protestnih zborovanj, temveč bodo dali pobudo za generalno stavko.

Zborovanje v tukajšnji javnosti ni bilo odmevno in organizatorji so potožili, da so dobili na televiziji samo minuto, pa še neprijetna vprašanja o tem, ali so kje prijavili, napovedali zborovanje, kakor je to s predpisi predvideno, na kar so morali pač odgovoriti, da zborovanja niso prijavili, so ga pa najavili, vsaj na neki način. Tako je izjavil eden od organizatorjev, ki je na televiziji odgovarjal na vprašanja reporterja. Odziv naj bi bil od vsepovsod, ne more pa reči, od kod vse, ker da bi bilo to najbrž neprijetno za imenovane; že zaradi podpore prejšnjemu rakoviškemu zborovanju so imeli namreč nekateri težave. Reporter pa je pokukal v papirje in ugotovil odziv tudi iz Maribora in Pulja...

V Rakovici so najbolj ošteri sindikat, in sicer tisti na vrhu, ker se ne postavi na čelo delavskega razreda, ne prizna pa tudi, da je nemorečen in torej kaže, da bi bilo najbolje, da drugi vzamejo te vjete v svoje roke. Niso pa pozabili poudariti, da se z nacionalizmi ne marajo ukvarjati in da pač razmišljajo in delujejo razredno, kot se delavcem pač spodobi.

Pravzaprav se zdi, da to z napovedjo generalne stavke ni nič novega, saj je bilo vse skupaj za pričakovati, odkar se je začelo hrupno mitingstvo, ki se ni držalo nikakršnih pravil o zborovanjih, pa tudi ne marsikaterih drugih. Stara modrost izkušenih je od nekdaj znana:

Stopnjevanje

»Kdor seje veter, žanje vihar. Napovedi generalnih stavk naposled niso prvič in samo iz Rakovice. Precej časa je že minilo, odkar so grozili z generalno stavko tekstilcev. Stavke železničarjev tudi dajejo slutiti takšna hotenja.

Da pa jih sindikat ne organizira, o tem tudi ni nobenega dvoma. Sindikat se zdaj najbolj ukvarja s samim seboj. Če je bilo nekoč nerodno odnehati z zbiranjem članarine kar v podjetjih, ker se je vsakdo iz forumov bal, da forumi dejansko lahko ostanejo brez članstva, brž ko sklenejo, naj vsak član plačuje članarino sindikalnemu blagajniku. Pokazalo pa se je, da je bil strah odveč, saj se sindikalna tradicija obuja z nastajanjem novih podjetij, kjer se obeta star odnos do delavcev, če bodo imeli poslovodni organi, zlasti direktorji, preveč pravic gospodarja.

Največje zanimanje za sindikat je, pravijo najbolj poučeni, v klasičnih, zasebnih podjetjih, ki bržčas rasejo kot gobe po dežju. Podobno organizacijo zaščite pa instinktivno oblikujejo tudi delavci tako imenovanih družbenih organizacij. Nazadnje je mesto v sindikatih tudi brezposelnim in, ne nazadnje, tudi kmetom, ki sicer niso mezdni delavci, so pa zanesljivo pridelovalci hrane, seveda brez velikih možnosti, da se bogatijo, saj delajo z izgubo.

Res je vprašanje, ali je sindikat tačas res lahko kos udarcem, ki jih zadajajo delavskemu razredu nacionalizmi s svojo staro državotvornostjo, ali nemara tudi novo državotvornostjo, kajti sapo jim jemlje nenehno prehajanje iz enega v neko povsem drugo, da ne rečemo: agregatno stanje. Ze doslej so bili sindikati na repu dogodkov, na najnižji vplivni stopnji, če izvzamemo mladinsko organizacijo, pač po hierarhiji političnih organizacij in struktur. Nekakšno ustreznost vlogo jim je jemala partija s svojo oblasno pozicijo in je bilo zato ugodnim komunistom kar pod častjo delovanje v sindikatih, se prvi me delavci. Zato se je tudi Kardeļ svojčas potožil čez prenizko revolucionarno zavest, saj za kaj takšnega ni ničče dovolj skrbel, če je bilo premalo komunistov med delavci oziroma v njihovi razredni organizaciji, kot se sindikat še poimenuje.

Zadnje čase, ko je toliko nasprotij med politiki in njihovimi politikami po republikah in pokrajinah in ko jih pozivajo na toliko različnih strani, je očitno, da se morajo ljudje zanesiti le na lastno pamet in lasten občutek tudi v ocenjevanju, kdo je in kdo ni komunist, ne glede s katere govornice se jim oglašja. Hkrati pa je normalno, da se nezadovoljstvo nenehno stopnjuje in grozi. Viktor Širec

POSNEMAJTE ŠVEDE!

Po delovnem času so Švedi prav v evropskem vrhu, po tem pa, koliko delajo, so med zadnjimi. Tako trdi časopis Current Sweden. Štirideseturni delovni teden imajo na Švedskem že od leta 1970. Reforme, ki so sledile, in sicer v zvezi s porodniškim dopustom, gibljivim časom za odhod v pokoj, dopusti zaradi šolanja, so zmanjšale dejanski delovni čas zaposlenih, ki v povprečju tedensko ne traja niti 35 ur.

Med razvitimi državami ima Švedska največ zaposlenih žena, in sicer 48 odstotkov. Matere ob nekoliko zmanjšani plači lahko delajo šest ur dnevno do otrokovega osmega leta, za četrtno se zmanjšana delovni čas pa lahko mati koristi do otrokovega dvanajstega leta. Zakoni pa niso pozabili tudi na očete, ki v prvih dveh mesecih otrokovega življenja lahko ostanejo doma deset dni. Dvomesecni dopust na leto pa jim pripada tudi, če imajo bolnega otroka.

In sedaj še to, kar pripravočamo v naslovu. Z neko anketo so na Švedskem ugotovili, da so Švedi najboljši možje na tem svetu, saj pomagajo svojim ženam v povprečju dnevno nič več in nič manj kot 5,3 ure.

Posojila za naše povratnike

Jugoslavlani, ki so bili zaposleni v Zvezni republici Nemčiji ali pa tam še sedaj delajo in se nameravajo vrniti v domovino, bodo po vsem sodeč lahko kmalu računali na ugodna posojila za ustanovitve ali prevzem zasebnih podjetij.

To izhaja iz sporazuma, ki sta ga v Bonnu podpisali Zvezna republika Nemčija in Jugoslavija. V sporazumu so določeni pogoji, pod katerimi je moč dobiti finančno podporo, njegov cilj pa je, kot je sporočila »nemška banka za poravnava«, Jugoslovonom olajšati vrnitev v domovino in vključitev v gospodarsko življenje Jugoslavije.

Sporazum pomeni začetek uresničevanja dogovora o ustanovitvi jugoslovansko-zahodnonemškega »sklada za reintegracijo«, podpisanega v Beogradu junija letos. ZRN se je s tem dogovorom obvezala, da bo v skupni sklad vložila začetno vsoto v znesku 2,5 milijona mark, ZIS pa bo zagotovil dinarsko protivrednost tega zneska.

Ko se bo zaključil ustrezen postopek v državi, bo prošnje za

posojila moč nasloviti na jugoslovanske banke. Praviloma mora prosilec za dodelitev posojila sodelovati tudi z lastnimi sredstvi ali denarjem, ki si ga je zagotovil iz drugih virov, je rečeno v sporočilu »nemške banke za poravnava«. Njegov delež mora biti najmanj polovico vrednosti naložbe, ki se je loteva.

RAČUNE BO TREBA PLAČEVATI

Kako hitro je vlada objavila svoj protinflacijski sveženj, že je bilo slišati trditve, da bodo napovedane denarne omejitve huje kot inflacija ogrozile likvidnost gospodarstva in proizvodnjo. Ob tem pa se seveda zavestno mešajo pojmi o tem, kaj pomeni ustavitve pritekanka denarja in kaj je vse isto, kar sodi v normalno finančno disciplino in kar bi moralo že zdavnaj soditi tudi v delovanje pravne države, ne pa v posebne protinflacijske ukrepe.

Gre predvsem za dolžniško-upniška razmerja in ponovno vzpostavitev rednega plačevanja obveznosti, kar prav gotovo ne more biti odvisno le od dobre volje dolžnikov, pač pa mora biti njihova obveznost, ob kateri so določene tudi ustrezne sankcije, in sicer ne glede na to, ali gre za federacijo, ki ne vrača pravočasno svojih dolgov, ali za medsebojne dolgovne v gospodarstvu ali za zamude pri vračanju posojil bankam, katerih medsebojna razmerja so vpletena v takšen finančni nered, da bi se najbrž z malo zlobe lahko celo vprašali, kdo sploh lahko še koga sanira. Tako so, na primer, polletni obračuni o poslovanju v srednjih in velikih gospodarskih podjetjih pokazali, da se je stanje menic v primerjavi s koncem lanskega leta povečalo s 15.840 milijard di-

narjev na 32.696 milijard dinarjev, pri tem pa seveda ni nikakršnih podatkov o tem, kolikšno je dejansko pokritje. Terjatve so se povečale za 359 odstotkov, in sicer s 40.428 milijard dinarjev na 185.429 milijard dinarjev, obveznosti do dobaviteljev pa s 36.845 na 164.051 milijard dinarjev — torej prav tako 359 odstotkov. V tem trenutku znašajo samo neizterjane obveznosti samoupravnih interesnih skupnosti za zdravstvo in invalidsko-pokojskino zavarovanje okoli 5330 milijard dinarjev. Delovni kolektivi dolgujejo bankam za več milijard nepravočasno vrnjenih posojil. Vse skupaj pravzaprav priča o tem, da smo s sistemom, ki je to dovoljeval, zaščitili dolžnike in jim tako omogočili, da so dolga leta živeli v prepričanju, da teh računov ni treba plačati. Posamezni ukrepi vlade, kakršni je na primer določilo, da je treba najprej poravnati obveznosti do drugih in šele potem izplačevati osebne dohodke, sodijo pravzaprav med tiste posege, ki naj bi v gospodarsko in družbeno življenje vrnilo finančno disciplino in pravni red, ne pa med denarne restrikcije. O pravih denarnih omejitvah bomo lahko govorili šele takrat, ko bo dejansko zavladalo pravilo, da je račune treba plačati — in to z realnim denarjem. Vzpostavitev omenjenega reda je protinflacijska samo v toliko, kolikor naj bi z njo odpravili prakso prelivanja iz votlega v prazno, ki pri nas že tako predolgo traja.

Da bi se gospodarski subjekti, pa tudi vsi drugi lahko vključili v razmere, ki pomenijo normalno tržno obnašanje, so seveda nujni določeni sistemski pogoji. Ene od teh omejitev se zaveda tudi zvezni izvršni svet, ki priznava, da je treba čimprej premostiti oviro, ki je nastala zato, ker se vedno ni točno določen premoženjski upravljavec do družbene lastnine. To pomeni, da podjetje preprosto ne more prodati dela svojega premoženja, da bi tako dobilo sredstva, s katerimi bi lahko poravnalo svoje obveznosti do upnikov. Zakon predvideva možnost prodaje premoženja

samo ob stečaju, ker pa nista znana niti lastniki sredstev niti kupec, so te operacije bolj teoretična možnost kot pa praktičen način, s pomočjo katerega bi podjetje lahko prišlo do potrebnih obratnih sredstev.

Drugo vprašanje, ki prav tako zadeva prevzgojo upnikov, pa je, kako odpraviti njihove »rešitelje«. Dejstvo je, da republike in pokrajini še vedno razpolagajo z velikimi emisijskimi prihodki, ki jih uporabljajo na različne intervencijske načine — od izplačil manjkajočih osebnih dohodkov do podpiranja območnih »nosilcev razvoja«, ki pa so pogosto prav tisti kamen, ki najhuje teži območno gospodarstvo. Zvezni izvršni svet predlaga v svojih novih ukrepih čimprejšnjo ukinitve predhodnih določb v zakonu o Narodni banki Jugoslavije, ki dopuščajo takšno zadrževanje emisijskih prihodkov. Res pa je, da so le-ti koristni in da z njihovo pomočjo država dobro živi na vseh ravneh, tako da ji vsaj po tej plati inflacija ne pomeni takega, bremena. Vsekakor ni naključje, če se v zadnjih sedmih mesecih in v okviru splošne porabe v družbenopolitičnih skupnostih ponašajo z največjo rastjo tako imenovani »preostali uporabniki«. Za to oznako se običajno skrivajo zneski, namenjeni za posege v gospodarstvo. Do občutnega povečanja teh prihodkov je prišlo spriču tega, ker je federacija odstopila del prihodkov od temeljnega prometnega davka na tobak republikam in pokrajinama, da bi s tem zagotovila sredstva za socialne programe. Vsekakor pa nihče točno ne ve, za kaj vse so uporabili vsa ta sredstva.

Šele ko bomo vzpostavili sistem, v katerem bomo lahko živeli in delili sredstva šele potem, ko bodo poravnani vsi računi, kar mora veljati tako za državne finance kot tudi za podjetja, bomo lahko govorili o premissljenem uvajanju omejitev v denarni-posojilni politiki, ki bodo imele protinflacijski učinek. Do takrat pa lahko govorimo zgolj o zmedbi na finančnem sistemu. (po Delu)

Za prisilno delo odškodnina?

Prejšnji teden smo na tem mestu pisali o tako imenovani »brionski formuli« (ter o odškodnini za jugoslovanske vojne ujetnike, ki so bili na prisilnem delu v času tretjega rajha. Sedaj pa Tanjug iz Bonna poroča, da je zahodnonemška socialdemokratska stranka predlagala parlamentu, naj zahteva od vlade, da ustanovi novi sklad za odškodnino tujcem, ki so bili do leta 1945 na prisilnem delu v Nemčiji. To pa ni prvi predlog v tej smeri, vendar je vse dosedanje parlamentarni zavrnili.

Zahodnonemška vlada se pri zavračanju te pobude sklicuje na londonski sporazum o vojni odškodnini iz leta 1953. V predlogu SPD je med drugim rečeno, da so prav delavci na prisilnem delu ustvarili veliko bogastvo danes vodilnim podjetjem.

Na prisilnem delu v Nemčiji je bilo okrog 7,5 milijona tujih delavcev, od katerih jih menda živi samo na Poljskem še okoli 600 tisoč.

LENDAVA — Izvršni svet skupščine občine Lendava večkrat letno pripravi pogovor z direktorji organizacij združenega dela. Na zadnjem so skupaj pretrpeli poslovanje v šestih mesecih letošnjega leta. Tokrat niso govorili o izgubah, saj so v vseh podjetjih poslovali pozitivno, vprašanje pa je, ali bo tako stanje ob koncu leta. Direktorji organizacij združenega dela so namreč opozorili na težave pri prodaji določenih izdelkov, kar velja za izdelke tako imenovane široke porabe, kot tiste za nadaljnjo predelavo oziroma naložbeno opremo. Vsebolj pa stopa v ospredje tudi problem polne zaposlenosti v združenem delu.

GORNJA RADGONA — 21. septembra 1989 so na seji izvršnega sveta SO Gornja Radgona obravnavali gradivo, ki je bilo namenjeno delegatom za zbor republiške skupščine. Poleg tega so se še seznanili s problemi v Lini Apače, s predlogi racionalizacije upravnih organov in problematiko v zdravstvu, ki je seveda povezana tudi s prispevnimi stopnjami.

LENDAVA — Na 21. seji občinskega komiteja ZKS v Lendavi, ki je bila v ponedeljek, so obravnavali in dopolnili osnutek poročila o delu občinske organizacije ZK med dvema kongresoma. Sprejeli so tudi predlog kandidatne liste za člane organov (komite, predsedstvo), na kateri je 29 evidentiranih, kar pa ne pomeni, da bo tako ostalo, saj bodo listo kandidatov lahko še dopolnili na volilno-programski seji, ki bo konec oktobra. Nov komite bo imel 21 članov. Ker pa želijo ustrezno zastopnost žensk, mladine, pripadnikov madžarske narodnosti... jim sestava novega komiteja dela nekaj težav.

MURSKA SOBOTA — Javno razpravo o odpiralnem in poslovnem času v soboški občini so na pobudo predsedstva občinske konference svetov potrošnikov podaljšali do konca septembra. Tako bodo v vseh krajevnih konferencah socialistične zveze spodbudili občane, da v naslednjih dneh dajejo konkretne pripombe glede poslovnega časa trgovin, ustanov in številnih servisnih dejavnosti. Vse pripombe bodo oktobra obravnavali v delegatskih klopih in se dokončno odločili za oblikovanje občinskega odloka.

MURSKA SOBOTA — Kljub pripombi delegacije mestnih krajevnih skupnosti, ki se je zavzemala za enomesečno podaljšanje razprave, je sprejel predlog odloka o prostorsko-ureditvenih pogojih za mesto Murska Sobota in njeno okolico. Z njim se podrobneje urejujejo številne infrastrukturne dejavnosti, ki so velikega pomena za nadaljnjo širitev mesta in primestnih naselij. Predvsem pa bodo poslej zakonsko urejene mnoge zadeve, ki so jih doslej urejevali zunaj zakonskih določil.

do tedna

LENDAVA

Strojne delavnice imajo obilo dela

V nasprotju s prejšnjimi leti delavcem sektorja Strojgradnja v delovni organizaciji Ina Nafta Lendava letos ne primanjkuje dela. S svojim dobrim delom so se uveljavili tudi v Sloveniji, saj so pred nedavnim uspešno opravili obnovo v tovarni pohištva Brest v Cerkljani. Tačas obnavljajo strojniki Ine Nafta tovarno metanola. Hkrati s tem potekajo tudi dela pri zgraditvi centralne naftne postaje v Petišovcih. Strojniki Ine Nafta bodo opravili tudi obnovo v tovarni Glin Nazarje, novembra pa še v novogoriškem Meblu.

Delavci strojnih delavnic bodo opravili tudi dela za sektor Raziskave nafte in plina. Izdelali bodo rezervoarje in druge naprave, potrebne pri raziskovanju. Strojne delavnice so se uveljavile tudi pri izdelavi manjših vrtilnih strojev za geološke raziskave, imajo pa tudi zanimive projekte za rudarskoraziskovalna dela.

Jani D.

Ljutomer

35 let Tehnostroja

Obdobje, ki ga je prehodila delovna organizacija Tehnostroj, je bilo polno vzponov in padcev. Od zadnje krize je sicer minilo že nekaj let, vendar se vodstvo in delavci zavedajo, da nevarnost še ni minila. Razvoj ki mora biti v znamenju sodobne tehnologije, znanja, zavzetosti pri delu in kakovosti, je edina pot, ki vodi v brezskrbnejšo prihodnost. In vsega tega se kolektiv tudi zaveda.

Slovesnosti ob tem visokem jubileju se je poleg številnih zaposlenih, partnerjev in družbenopolitičnih delavcev ter gospodarstvenikov iz občine in Pomurja udeležil tudi Uroš Slavinec, predsednik republiškega komiteja za industrijo in gradbeništvo. V svojem govoru je Tehnostroj omenil kot nosilca razvoja te dejavnosti v Pomurju in kot tovarno, ki je pokazala, da so možni izhodi iz težav. Omenil je tudi, da je pot v Evropo odprta le tistim, ki se bodo znali prilagajati, ki bodo uporabljali najnovejšo dosežke sodobne tehnologije, ki bodo znali poskrbeti za mlade, strokovne kadre in kjer bo v ospredju kakovostno delo. Vsem delavcem in vodstvu je zaželel še obilo delovnih uspehov. V nadaljevanju slovesnosti so podelili številna priznanja sedaj zaposlenim in domačim ter tujim partnerjem. Pripravili so tudi krajši kulturni program, v katerem sta sodelovala Ljutomerski oktet in folklorna skupina Prelekija.

D. L.

OBVESTILO

Cestno podjetje Maribor, tozda VVC Murska Sobota obvešča vse udeležence v prometu, da bo od 2. 10. 1989 do predvidoma 6. 12. 1989 začasna **popolna zapora ceste R 357 na odseku Mostje — Dolga vas** zaradi popravila mostu čez potok Borošnjak. Med zaporo bo obvoz na relaciji: Dobrovnik — Renkovci — Turnišče — Črenšovci — Lendava in obratno. Avtobusni potniki bodo prestopali ob gradbišču. Izvajalec del: Ingrad Celje

Politična jesen nam prinaša mnogo »vročih« dogodkov. Tudi na mladinski politični sceni, če jo lahko tako imenujemo. ZSMS namreč ne želi biti več samo mladinska, postati želi mnogo več. Postala naj bi politična organizacija, v katero se bo vključeval vsak, ki bo sprejemal njen program in je starejši od 15 let.

Te in nekatere druge novosti nam prinašajo osnutki kongresnih dokumentov. Po Krškem in Novem mestu naj bi dal zdaj Portorož čez le mesec dni odgovore na mnoga odprta vprašanja. Že zdaj je jasno, da se je mladina odrekla ukvarjanju z mladinskimi problemi, ker le-teh ni. Ni namreč mladinskih problemov, ki ne bi bili hkrati tudi družbeni in obratno.

O tem, kakšno mladinsko organizacijo naj bi imeli v prihodnje, smo veliko slišali že na junjskem Mladinskem festivalu v Murski Soboti. Osnutki kongresnih dokumentov so zdaj že nekoliko jasnejši. Politični okvir za njeno delovanje naj bi bila parlamentarna demokracija s pluralizmom, ki vključuje tudi stranke. V programskih dokumentih je tako tudi zapisano, da so izhodišča delovanja ZSMS: parlamentarna demokracija, temelječa na pravicah človeka in državljana, tržna ekonomija, ki skrbi za razmah podjetništva in zagotavlja socialno varnost ogroženim slojem, in ekološka osvoboditev državljanov.

Povedali smo že, da se bo v ZSMS lahko vključil vsak, ki je starejši od 15 let. Tako ne bo več kampanjskega sprejemanja in s tem nasilne politizacije mladih. V skladu z zahtevami po depolitizaciji upravnih organov, sodstva, armade, podjetij in izobraževalnih organizacij se bo ZSMS odrekla obvezni organiziranosti v teh segmentih družbe. Nadomestila naj bi ga sindikalna mladinska organiziranost. V bistvu bi tako že uzakonili obstoječe stanje, kate-rega lastovke so Zveza kmečke mladine, študentski parlament in

koordinacija slovenskih srednješolcev.

Marsikaj nejasnega je še pri organiziranju članov. Osnovna organizacijska enota naj bi bila poslej občina. Ustanovilo jo bo lahko najmanj 25 članov, pri čemer bo potrebno razgraditi še pravila igre za delovanje mladinske organizacije na nižjih ravneh.

Predlogov sprememb je veliko, mnogo je tudi še nejasnega. Iz dneva v dan nastajajo nove programske resolucije. V republiški mladinski organizaciji se uspešno »gredo« politični marketing. Ob

tem pa dobi človek občutek, da so mladi po občinah nekako zgubljeni. To lahko rečemo tudi za pomurske loge. V vseh občinskih organizacijah so sklicali posvete s predsedniki osnovnih organizacij. V glavnem je bil odziv bolj medel, razprave je bilo mogoče preslišati na prste. Gotovo se bo morala mladina bolje organizirati in se oprijeti nekaterih navad z vrha. Ob tem bo potrebno imeti odgovore za velike teme: boj za temelje demokracije pravne države, za tržno gospodarstvo... obenem pa tudi odgovore za majhne probleme vsakdanjega življenja. Skratka, potrebno se bo prilagoditi tudi okolju, v katerem živimo. Toda, da bi to dosegli, bodo potrebni pravi ljudje na pravih mestih.

Jih imamo?

Silva Eöry

Ukinjen COŠ za višjo stopnjo v Beltincih

S sklepom zborov združenega dela in krajevnih skupnosti Skupščine občine Murska Sobota je dano soglasje k odločitvi občinske izobraževalne skupnosti, da se v tem šolskem letu ukine celodnevna vzgojno-izobraževalna oblika dela na Osnovni šoli 17. oktober v Beltincih, in sicer od 5. do 8. razreda. Tak sklep je občinska izobraževalna skupnost sprejela že konec junija letos, tako da so delegati le še potrdili odločitev. Sklenjeno je, da bodo presežek pedagoškega kadra razporejali po posameznih osnovnih šolah v soboški občini, kjer bodo največje kadrovske potrebe, pri čemer bodo učitelji z beltinske osnovne šole imeli prednost pri sprejemanju na nova delovna mesta. Vsem tistim, ki v določenem času ne bodo dobili ustreznih del in nalog, bo osebni dohodek zagotavljala občinska izobraževalna skupnost.

Za ukinitve celodnevne šole za višjo stopnjo v Beltincih je bila tudi večina staršev s tega območja. In če vemo, da je celodnevna šola po izračunih za 40 odstotkov dražja od poldnevne, so na takšno odločitev vplivali tudi varčevalni ukrepi v soboškem šolstvu.

M. Jerše

Za odzivnejši sindikat članstva

Na seji občinskega sveta Zveze sindikatov v Murski Soboti so največ pozornosti namenili informaciji o poslovanju organizacij združenega dela v gospodarstvu soboške občine. Ker so želeli zvedeti za aktivnosti znotraj kolektivov v drugem polletju, so na sejo povabili tudi nekatere direktorje in predsednike izvršnih odborov osnovnih sindikalnih organizacij, kjer so polletno gospodarjenje končali z izgubo. Zavedajo se namreč, da lahko v sedanjih kriznih razmerah le s skupnimi močmi postanejo sindikat članstva, ki bi se odzival na probleme v konkretnih okoljih.

Zato je bila dokaj aktualna tudi razprava o analizi izplačanih osebnih dohodkov delavcev v negospodarstvu v primerjavi z gospodarstvom v obdobju od lanskega decembra do letošnjega junija.

V razpravi so ugotovili, da so rezultati poslovanja v mnogih okoljih nerealni, ker so jih zaradi obračunskega sistema lahko po svoje prikrojili. Ker pa se v kratkem še ne bo spremenil obračunski sistem, so izrazili bojazen, da se bodo razmere še zaostriale. Kljub evidenčnemu prikazu, da so v soboški občini osebni dohodki realno porasli za 8,9 odstotka, je med delavci vse več nezadovoljstva. To dokazujejo tudi številne prekinitve dela, ki pa niso vedno v tistih delovnih organizacijah, kjer poslujejo z izgubo. Seznanili so se tudi z neu-

godnim položajem podjetja Sobota, pri čemer se je sindikat zavzel za dosledno uresničevanje zahtev po socialni varnosti zaposlenih. Občinski sindikat pa si bo tudi v prihodnje prizadeval, da se bodo usmeritve s sindikalne liste uveljavljale povsod.

Zanimiva je ugotovitev razpravljalcev, da se kljub aktivnostim za razbremenjevanje gospodarstva te obremenitve v prvem polletju celo povečujejo. V široki razpravi o analizi izplačila oseb-

nih dohodkov pa so opozorili, da je bil pobudnik za takšno analizo resda sindikat, toda analiza je bila narejena šele pol leta pozneje, ko so se razmere že v marsičem spremenile. Tudi v prihodnje si bo soboški sindikat prizadeval, da v vseh okoljih zagotovi izplačilo najnižjih osebnih dohodkov po sindikalni listi, ob relativnih razlikah pa je treba upoštevati izhodišča družbenega dogovora.

Milan Jerše

MESEČNO DVIGOVANJE STANARIN

Na komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora pri izvršnem svetu SO Gorenja Radgona so prepričani, da je postopno, mesečno dvigovanje stanarin boljše kot pa nenormalno visoki trimesečni dvigi stanarin.

Naslednja sprememba stanarin je načrtovana za 1. oktober in v marsikateri občini je bilo slišati nemalo pripomb zaradi 140-odstotnega dviga. Po dogovorjeni stanovanjski politiki je namreč potrebno v letu 1989 doseči vsaj 60-odstotno stanarino, ki naj bi omogočala enostavno reprodukcijo. Pri tem bo seveda potrebno upoštevati tudi inflacijo.

Ker v občini Gornja Radgona ni več delovne skupnosti skupnih strokovnih služb za sise materialnih dejavnosti, skupščina stanovanjske skupnosti pa je bila že dvakrat nesklepčna, o dvigu stanarin odločajo na izvršnem svetu SO Gornja Radgona. V tej občini so se dogovorili za mesečni dvig stanarin, in sicer so jih julija dvignili za 69, avgusta in septembra pa za 33 odstotkov, ter se tako izognili zelo visokim skokom. Tudi v naslednjih mesecih bodo poskušali s 35-odstotnim dvigom stanarin slediti inflaciji. Tako se bodo poskušali približati tisti ravni stanarin, ki je bila v začetku 1989. leta, ta pa je 1,3 odstotka vrednosti stanovanjskega sklada, kar je še vedno manj od dogovorjenega.

bbp

Zasedanje zborov SO Murska Sobota

Analiza o plačah je »dvignila temperaturo«

»Trdno sem prepričan, da nihče ne razmišlja o odcepitvi ali vplivati na delitev Jugoslavije tako, kot se to prikazuje v nekaterih drugih republikah. Res so prišla opozorila tudi od najvišjih organov federacije, čeprav bi lahko pripomnili, da ti isti organi niso rekli svoje končne sodbe o ustavah nekaterih republik, ki so v mnogočem spremenile izhodišča ustave iz leta 1974. Tako niso povedali ničesar o predlogu komisije predsedstva SR Srbije o osnovah reform političnega sistema, ki predlaga bistveno drugačne odnose v federaciji, ki pomenijo negiranje sedanjega položaja in vloge republik in pokrajin.« S temi besedami je predsednik Skupščine občine Murska Sobota Andrej Gerencar na skupnem zasedanju vseh treh zborov začel razpravo o predlogu dopolnil k slovenski ustavi. Ob tej priložnosti so delegati postali brzojavko ustavni komisiji SR Slovenije, v kateri so ji dali polno podporo

pri njenih odločitvah, s katerimi zagotavljajo suverenost slovenskega naroda.

Sicer pa so največ pozornosti namenili obravnavi poročila o izvajanju programov ukrepov gospodarske politike, povezanih z uresničevanjem občinskega srednjeročnega načrta v letu 1989, in analize o usklajenosti osebnih dohodkov delavcev v negospodarstvu z gospodarstvom od decembra 1988 do junija 1989. O polletnih rezultatih je obširno govoril predsednik izvršnega sveta Janez Štolt, ki meni, da so podatki le na videz spodbudni zaradi novega obračunskega sistema. Tako je celotni prihodek znašal kar 3203 milijarde dinarjev, akumulacija pa 100 milijard. Ob posledicah visoke inflacije je treba upoštevati tudi prehod na fakturirano realizacijo. Ni pa mogel tudi mimo 13 organizacij, ki so ob polletju poslovale z izgubo. »Ti negativni rezultati so marsikje stvarnost, ker izhajajo iz ne-

katerih slabih poslovnih potez v preteklosti. Naložbe, kot so gradnja novega hotela v Moravskih Toplicah, hladilniško-predelovalnega središča v Puconcih, farme v Motvarjevcih in obrtne cone v Murski Soboti, se v glavnem uresničujejo. Zato pa je več zapletov pri gradnji odlagališča odpadkov. Tu so se zopet pokazali stari grehi, ko pač z veliko indiferentnostjo pristopamo k projektom; tako v izvedbenem kot investitorskem in nadzornem smislu. Lahko se zgodi, da bomo jutri brez odvoza smeti!« Opozoril pa je tudi na problem kafilenje. »Vztrajali smo, da je treba v enem letu pripraviti lokacijski načrt za čimprejšnjo preselitev, toda stvari ne tečejo tako, kot bi morale. Teh projektov še vedno ni.«

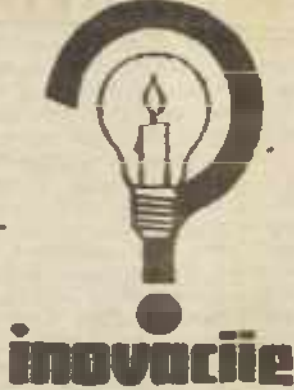
Določna je bila tudi članica IS Zdenka Vidović, ki meni, da so se razprave o analizi OD preveč usmerile v primerjavo z delom direktorjem in čistilko. Usklajenost OD med negospodarstvom in gospodarstvom pa

dokazuje, da ni vzroka za napeto ozračje, je še dodala. V živahni razpravi je podpredsednik OS ZSS Stefan Puhar opozoril na vedno večjo obremenjenost gospodarstva in nekoliko prepozno opravljeno analizo o OD. Ta je »dvignila temperaturo« tudi med delavci Mure, je zadržala Karolina Dravec, saj je treba v prvi vrsti računati na rezultate poslovanja. Tej misli se je pridružil tudi delegat DPŽ Božo Kuharič, ki pravi: »Trošimo dohodek, ki ga nimamo v žepu, poleg tega pa ne vzdržimo neveda zadolževanja vsak mesec, kar vodi v tragedijo. Vse večje težave so tudi zaradi neobjektivno visokih obresti in objektivne revalorizacije. Tudi delavska solidarnost ima svoje meje!« Oglasili so se še Dane Katalinič, Vlado Kerec in Eteka Korpič-Horvat; slednja z zelo zanimivo pobudo, ki so jo delegati sprejeli kot priporočilo SO in IS organizacijam v resnih težavah. »Z odlogom izplačila OD v negospodarstvu na 10. v mesecu bi z ustvarjeno razliko lahko pokrili vsaj materialne stroške, kar bi bila dobrodošla pomoč za preživetje v tem letu, ko bo res hudo!«

B. Žunec

Milan JERŠE

RODINOV MISLEC OB DRAVI — DESETIČ!

inovacije

Shod, ki si je za svoj imidž izbral slovito podobo nič manj slovitega A. Rodina, se bo tokrat desetič — 28. in 29. septembra — v mestu ob Dravi ukvarjal z aktiviranjem in razvijanjem podjetništva in notranjega podjetništva kot sestavinama inovativnega poslovanja in inovativne družbe. Razpro to povedano: gre za jubilejno, 10. posvetovanje ob dnevu inovatorjev, ki ga na mariborski Tehniški fakulteti prirejuje Medobčinska gospodarska zbornica za Podravje, Zveza izumiteljev Jugoslavije, Slovenije in Maribora, mariborska Univerza, mestna Raziskovalna skupnost in mestni Sindikalni svet.

Dr. Matjaž Mulej, profesor na Vekšu, ki je že od vsega začetka v organizacijskem odboru, bo z A. Majerčičem prvi dan posvetovanja opravil delovno otvoritveno dejanje s predavanjem o konkurenčnosti, inovacijah in sodobnem podjetništvu. Sledile bodo naslednje teme: Sistemske spremembe v SFRJ in njihov vpliv na aktiviranje podjetnosti in inovativnosti (D. Pučko), Sproščanje ustvarjalnosti z vodenjem (S. Piskar, B. Lipičnik), Davčni vidiki aktiviranja podjetništva in inovativnosti (J. Glogovšek), Spoznanja problemske konference SZDL Slovenije o pripravah na Evropo 1990 (V. Žakelj) in Politika in podjetniška klima (F. Pivec). Naštetim temam je skupni imenovalec Družbeno aktiviranje. V popoldanskem delu prvega dne pa bo nedvomno koristno in zanimivo spremljati — pod naslovom: Mednarodne in domače izkušnje — strokovna pojasnila o nastajanju malih in srednjih podjetij na Madžarskem (L. Neuman, G. Kovacs), o usposabljanju podjetništva na Japonskem (R. Pajenk) in o inkubatorjih kot obliki pospeševanja podjetništva v ZDA (B. Praznik). Končno bodo imeli udeleženci priložnost, da razpravljajo in izmenjajo izkušnje po domačih podjetjih.

Drugi dan bo prav tako šlo silno na tesno s časom. Najprej se bo pod tematskim naslovom Upravljalško-organizacijski ukrepi oglašila Danica Purgova (Ustvarjanje podjetniške klime za kreativnost in inovativnost), nato bo predaval M. Rebernik (Mikroekonomski vidiki podjetništva in notranjega podjetništva), tretji predavatelj pa bo vselej iskri in izzvalen Emil Milan Pintar (Ali je Slovenija dozorela za podjetništvo?). Po tem se bodo udeleženci razdelili v dve skupini. Prva naj bi obravnavala Posodobitev družbenih in organizacijskih dokumentov (F. Ribič: Prenova družbenega dogovora o pospeševanju inovativnosti, M. Ledinek: Prenova tipskega samoupravne akta o inventivni dejavnosti, J. Jan: Kaj smo dosegli v naši inovativni družbi, M. Radič: Spomin na 110 let bivanja Nikole Tesle v Mariboru), druga pa Razvojne regijske pristope (D. Kastelic: Projekt Maribor 2000 in njegova vloga pri spodbujanju gospodarskega razvoja, R. Palčič: Model za družbene ukrepe, ki naj pomagajo uveljavljati tržno gospodarstvo namesto tradicionalističnega na manj razvitih območjih, V. Godina: Ovire pri ustanavljanju novih podjetij — ECM Maribor, Š. Špilak: Potrebe in možnosti za razvoj podjetništva v Pomurju, A. Pih: Pristop SO Nova Gorica k ustanavljanju novih podjetij, V. Pšeničnik: Izkušnje DO Grad Ljubljana, V. Kraljeta: Ustanavljanje novih podjetij v SR Hrvaška), Ob letošnjem 10. Podimu, kar je okrajšava za Prireditve ob dnevu inovatorjev v Mariboru, tj. med drugim na voljo posebna številka revije za aktualna gospodarska vprašanja Naše gospodarstvo (dvojnik), kjer so objavljeni vsi referati z lanskega, 9. posvetovanja o tehnoloških, inovacijskih in podobnih centrih.

TLOLEN z Nemci, Španci, Madžari, Kubanci, Sovjeti ... v Evropo '92

Zadnjič smo ostali v lendavski TLO (Tovarna logistične opreme), sklicujoč se na nedavno tiskovno konferenco in predstavitev dveh novih tipov iz družine sedežnih vilicarjev. Vodjo razvoja, Slavko Cojhterja, smo vprašali, kakšno je trenutno razmerje pri izdelavi regalov in vilicarjev in kako bo predvidoma leta 1992. Cojhter: »Proizvodni program skladiščne opreme je v upadanju, kljub priznanemu znaku GS (Geprüfte Sicherheit — t. j. zajemena kakovost) za zahodnoevropsko tržišče; preprosto ne gre več tako v promet kot nekoč, hkrati pa je vse večja konkurenca. Prisiljeni smo se torej razumno preusmeriti na program dvigne opreme. Gre za vilicarje (ročne, baterijske, nizko- in visokodvižne), in ker tudi izvažamo na zahodnoevropska tržišča, moramo že zdaj spoštovati norme, ki jih za ta proizvodni program predpisuje Evropska gospodarska skupnost. Poznamo jih in sproti upoštevamo pri izdelavi vilicarjev. S tega vidika se ne bojimo, da jih po letu 1992 ne bi mogli prodati na tržišče Zahodne Evrope.« Kakšna pa sta zadnja tipa iz družine sedežnih vilicarjev, ki so ju v TLO Lendava razvili na osnovi informacij s tržišča? »To sta nova izdelka, ki pomenita dopolnitev programa dvigne opreme. Sta rezultat sodelovanja s konkretnimi zainteresiranimi kupci na tržišču. Prvi je baterijski sedežni vilicar, ki smo ga razvili na osnovi zahtevka zunanje kupca — pivovarne iz Velike Kanize (LR Madžarska). Drugi je prevozna platforma z nosilnostjo največ štiri tone, ki je nastala kot plod povpraševanja steklarne iz Pančeva, ki uporablja take vozčke za prevoze v proizvodnji ravnega stekla. Napravi imata večje manipulacijske sposobnosti z več manevrskoga prostora, kar pomeni bistveno izboljšavo: manj stroškov, nižja cena, boljša prodaja na trgu.« Na katere tuje partnerje in na katere tuja tržišča pa v tej mladi, samostojni delovni organizaciji najbolj stavijo? Na vprašanje je odgovoril direktor Jozef Balaško: »Med največjimi kupci je vsekakor firma Technocar iz Španije, saj smo predlani podpisali še drugo petletno pogodbo. Letošnja prodaja je spodbudna, saj so količine v primerjavi z lani v rahlem porastu. Torej računamo na sodelovanje s Španci še po letu 1992, saj — ponavljam — spoštujemo vse predpise EGS in smo razvojno-konstruktivno pripravljani na to obdobje. Ne smemo zapostavljati kooperacijskega partnerja firme Wagner iz ZR Nemčije. Ta je trenutno resda manjši kupec kot Technocar, toda skupaj z njim pravkar razvijamo novo družino vilicarjev. Razvojne naloge za mehanski del so pri nas končane, preostane nam še — tak je namreč dogovor — da pošljemo izdelek v ZR Nemčijo, kjer ga bodo zahodno-nemški dizajnerji še »obekli«.

vedno bolj se tudi odpira madžarsko tržišče. Lani smo recimo tja izvozili 30 strojev in odziv je pozitiven. Problem pa je izmenjava blaga med državama. Resda letos nismo sklenili nobene pogodbe, vendar nam je uspelo navezati poslovne stike z novo budimpeštansko firmo Intrasmas, predvsem kar zadeva induktivno vodene vilicarje. Z manjšimi manipulatorjem se predstavljamo na jesenskem zagrebškem velesejstvu in upamo, da bo naš nizkovični vozček že novembra izdelan v induktivni izvedbi in ga bomo mogli ponuditi tržišču. Računamo tudi na Kubo. Letos smo uspeli, da prek beograjskega Aerotransportha dobimo posel pri gradnji letališča v Varaderoju — celotno ureditev skladišča z vsjo potrebno opremo (vilicarji). Prav tako so v naših razmišljanjih posli v Sovjetski Zvezi, kajti seznanjeni smo, da sta, ali pa se bosta, Smelt in Inženiringbiro iz Ljubljane podpisala določene pogodbe s Sovjeti in seveda si obetamo pri teh poslih svoj kos kruha.«

Branko Žunec

PRIHODNIČ:
Podrobneje se bomo razpisali o letošnjem 10. Podimu o inovacijah in podjetništvu.

Večje podražitve stanarin in komunalnih storitev

V času javne razprave o osnutku sprememb in dopolnitev k dolgoročnemu načrtu soboške občine za obdobje 1986—2000 je bilo nekaj pripomb, predvsem o nameravanih podražitvah. Ravno s spremembo kategorizacije kmetijskih zemljišč iz prvega v drugo območje bodo omogočene dopolnitve dolgoročnega načrta, medtem ko za večja krajevna središča ne bi obvezno opredeljevali zazidalnih načrtov. Vse manjše gradnje bi namreč omogočili s prostorsko-ureditvenimi možnostmi. To so med drugim poudarili na seji izvršnega sveta v Murski Soboti, ko so obravnavali pripombe na osnutek sprememb in dopolnitev dolgoročnega načrta soboške občine.

Kot je bilo rečeno v daljši razpravi, bo še naprej osrednja pozornost namenjena izvoznim programom ter osnovnim panogam, kot so kmetijstvo, turizem in drobno gospodarstvo. Zato bo soboški izvršni svet sproti spremljal izvajanje politike na teh področjih in se zavzemal za dosledno uresničevanje sprejetih nalog. Zanimiva je pobuda, da bi za pridelavo biološko čiste hrane opredelili zaokrožena območja, kjer so vplivi industrijskega kmetijstva najmanjši. V tesni zvezi je ohranjanje človekovega okolja, ki v današnjih razmerah dobiva vse večji pomen.

Znatno bolj pa se je razprava

na seji soboškega izvršnega sveta razvnela ob predlaganih podražitvah stanarin in komunalnih storitev. Samoupravna stanovanska skupnost je predlagala, da bi s 1. oktobrom uveljavili za 135,8 odstotka višje stanarino, in 143 odstotkov višje najemnine, podjetje Komunala pa podražitve vode za 190 odstotkov, kanalizacijo za 122 odstotkov in odvoz odpadkov za 148 odstotkov. Takim podražitvam je sprva oporekal predsednik občinskega sindikalnega sveta Janez Kovač, ki je to utemeljeval z izredno visokimi indeksi v primerjavi z lanskim oktobrom (voda 1706, kanalizacija 1254, odvoz smeti 1833 in stana-

rine 1493) in padcem življenjske ravni delavcev. Po drugi strani pa so se predlagatelji podražitev opirali na republiške podatke, po katerih so cene stanarin in komunalnih storitev celo med najnižjimi v SR Sloveniji. Tako je izvršni svet vendarle potrdil predlagane podražitve, ki jih bodo plačniki občutili že prihodnji mesec.

Na seji so spregovorili tudi o rebalansu republiškega proračuna, kjer je predvidena globalna rast 790 odstotkov, in o možnih lokacijah kioskov in stojnic v Murski Soboti, kar je opredeljeno že v občinskem odloku. Kartografski prikaz dokazuje, da bo teh objektov največ ob Titovi in Lendavski ulici, poleg tega pa še v bližini dijaškega doma, med delovnimi organizacijama Mura in Panonija, ob železniškem področju itd. Pri tem so se zavzeli za dosledno izpolnjevanje pogojev za njihovo postavitev in izdajo dovoljenj, da bi se izognili kaosu na tem področju. Milan Jerše

LJUTOMER

Delegatski NE za višje prispevne stopnje

Zaradi nesklepnosti sta se morala v Ljutomeru ponovno sestati zbora združenega dela in krajevnih skupnosti. Čeprav so na prejšnji seji (na skupnem zasedanju) že podrobneje obravnavali problematiko ogroženosti pitne vode in posledice zastupitve v občini Ljutomer, pa so delegati ponovno načeli nekatera vprašanja, predvsem o vlogi izvršnega sveta. Na nerazumljena vprašanja je odgovoril predsednik Franc Strakl in pojasnil, da je izvršni svet ustanovil posebno komisijo, ki bo ugotovila odgo-

vornost vseh vpletenih za postopke pred onesnaženjem vodnega zajetja v Lukavcih, med njim in po njem, ter posledične zastupitve. Zastupitev je namreč še vedno osrednja tema v občini Ljutomer. Izvršni svet namerno ni dajal podrobnih informacij, ker je bil dogovor, da le-te dajo za to odgovorne ustanove, sami pa niso hoteli prevzeti odgovornosti za morebiten izpad dohodka v organizacijah združenega dela. Seveda pa bo izvršni svet ugotovil tudi lastno odgovornost, predvsem zaradi tega, ker ob dvigovanju cen komunalnih storitev ni dovolil, da bi se vodarina v občini Ljutomer, s katero bi komunalno podjetje Komgrad vzdrževalo in obnavljalo vodnjake in kanalizacijo, povišala na ekonomsko ceno.

Druga, bolj zanimiva točka dnevnega reda pa je bila problematika družbenih dejavnosti v občini Ljutomer. Vse so namreč ob polletju (razen kulturne skupnosti) poslovali z izgubo, le-ta

pa se je po sedmih mesecih še povečala. Zato bi delegati morali dvigniti roke za višje prispevne stopnje pri občinski izobraževalni in zdravstveni ter skupnosti socialnega skrbstva za skupno 1,9 odstotka. Takšen dvig prispevnih stopenj pa bi pomenil, da bi se skupne obremenitve osebnih dohodkov zaposlenih v občini Ljutomer dvignile na 45,12 odstotka od BOD. Delegati zbora združenega dela pa so glasovali proti. Razprava je namreč pokazala, da delegati niso zadovoljni z marsičim v ljutomerskem zdravstvu, sami pa niso pripravljeno nositi bremena neracionalnosti, saj njihovi osebni dohodki zastajajo za 24 odstotkov za republiškim povprečjem. Memli so, da morajo tudi v družbenih dejavnostih občine Ljutomer spoznati, da živijo v nerazviti občini.

Zaradi te zavrnitve se bo moral izvršni svet SO Ljutomer sestati na izredni seji.

Dušan Loparnik

»Ljudje ne želijo fraz, ampak boljšo politiko!«

V pripravah na konferenco občinske partijske organizacije ter zvezni in republiški kongres so člani osnovnih organizacij Zveze komunistov iz delovnih organizacij Agromerkur, Tovarna mlečnega prahu in Mlinopogor organizirali predavanje in pogovor na temo Kriza političnega sistema in prenova Zveze komunistov. Uvodničar je bil Borut Pahor, strokovni delavec CK ZKS, ki je predstavil poglede slovenskega partijskega vrha. Ker sedanji politični trenutek zaznamuje cela vrsta pomembnih zadev, je bila tema pogovora vsekakor aktualna. Posebno še, ker je Borut Pahor eden mlajših in radikalno usmerjenih slovenskih vodilnih komunistov, ki si prizadevajo za korenitejšo spremembo v družbi, predvsem pa za nadaljnjo demokratizacijo odnosov. Po njegovem mnenju gre za oster padeč življenjskega standarda, ki je ključno merilo, da lahko govorimo o neki slabi politiki v Jugoslaviji, ki pa ima svoje korenine seveda v preteklosti.

»Monopol ene stranke, neučinkovito gospodarstvo, vse širši krog siromašnih ljudi, ki niso zadovoljni z obstoječim, in kriza mednarodnih odnosov so štirje poglavitni vzroki naše krize. V tej zvezi je zelo pomemben sklep, ki ga dolga leta najbolj ugledni politiki in ključni ljudje niso hoteli narediti, saj ne gre za

krizo neke trenutne politike in kadrovske politike, ampak za strukturalno krizo. V Jugoslaviji smo priča strukturalni krizi sistema, zato je treba biten odnos veliko pogumnejši kot prej in pogledati te resnici v oči. Prvi recept za rešitev iz te krize se imenuje politični pluralizem, kjer pa ne smemo slepomisli, da ta pluralizem ne implicira tudi t. i. strankarske organiziranosti. Govoriti o nekkih avtentičnih interesih, ki se bodo avtentično posredovali do delegatov, je morda stvar neke prihodnosti, toda prav gotovo ne sedanjosti. Imajo morda neko bodočnost. In če je politični pluralizem en tak recept, potem je drugi gotovo tržno gospodarstvo.« je uvodoma poudaril Borut Pahor.

Vsekakor pa so zelo zanimive njegove misli o prenovi Zveze komunistov, o čemer pravi takole: »Vsekakor smo danes priča spoznanju, da se moramo spremeniti. Te spremembe ne kaže več predstavljati v nekkih težkih frazah, kajti ljudje vendarle ne želijo nič demokracije niti te o prenovi, ampak želijo boljšo politiko, ki bo dvigala življenjski standard. Preprosto je treba narediti nekaj posegov v organizacijo, v kadrovske politiko, v odnose v organizaciji, v temeljna načela organiziranosti, skratka, narediti je treba množico konkretnih posegov v organizacijo, spremeniti statut in dobiti neki modernejši operativni program, ki bo ponujal neko množico konkretnih političnih korakov za to.

Denar narekuje izvedbo programov

Po ugotovitvah članov sveta za družbenoekonomske odnose pri predsedstvu OK SZDL Murska Sobota se vse več delovnih organizacij iz soboške občine srečuje s težavami. To jasno izhaja iz podatkov, ki jih vsebuje poročilo o izvajanju programa ukrepov gospodarske politike za uresničevanje družbenega načrta občine v letu 1989. Pomanjkanje lastnih finančnih sredstev močno občutijo tudi v samoupravnih interesnih skupnostih družbenih dejavnosti, saj so izgube tudi v izvajalskih organizacijah, zlasti v zdravstvu. Razpravljalci so menili, da bi ta problem lahko rešili tudi s prerazporeditvijo dohodka v silih, pri čemer so mislili tudi na republiške, ne pa, da bi razmišljali zgolj o dvigovanju prispevnih stopenj za te dejavnosti. Opozorili so tudi na najnost diferenciacije programov v silih, pri čemer naj bi dali prednost tistim programom, ki jih bo možno finančno pokriti.

Ker se vse bolj zaostrejuje socialni položaj prebivalstva, bo treba bolj razmišljati o diferenciaciji socialnih pomoči. Kot pozitivni premik so navedli ustavev nadaljnega upadanja industrijske proizvodnje in njeno rahlo rast. Čeprav bo občinski izvršni svet bdal nad izvajanjem srednjeročnih programov, pa so se zavzeli za sprejetje posebnega operativnega programa. Večji podarek pa so dali tudi ekološkimi problemom, pri čemer je bila dana pobuda o oživitvi turističnih društev v vaseh. Glede analize o usklajenosti osebnih dohodkov delavcev v negospodarsstvu z gospodarstvom pa so sprejeli stališče, da ni bistvenih razlik. Podvomili pa so, če so podatki dovolj uporabljivi, ker se pojavljajo precejšnje razlike v politiki izplačila osebnih dohodkov v posameznih delovnih organizacijah, na kar vplivajo različni dejavniki.

M. Jerše

da bomo počasi speljali ta voz iz krize. Borut Pahor je govoril tudi o volitvah prihodnjega pomlad, ki morajo biti svobodne, pošteno in neposredne, da bodo Slovenci lahko izrazili svojo politično voljo. Končal pa je z mislijo: »To, da je tukaj napisana cela vrsta nespornih trditev o tem, da želimo živeti v demokraciji in evropsko kakovost življenja, za volitca ne bodo tako privlačne, kot bodo konkretni programi. V tem smislu nas čaka še dolga pot. In to je edina realna varianta, da z zelo konkretnimi programi, svežimi politiki in svežimi idejami na naslednjih volitvah resno kandidiramo za zaupanje volilcev.«

Milan JERŠE

Za boj proti kajenju

V četrtek, zadnji dan tedna boja proti kajenju, je soboški koordinacijski odbor za boj proti alkoholizmu in drugim zasvojenostim človeka stopil na ulice. Na osrednji soboški stojnici so delili in prodajali zdravstvenozgodno literaturo ter zbirali prijave za društvo nekadilcev. Akcija jim je uspela, saj so ljudje kupovali publikacijo Življenje in zdravje ter druge knjige Rdečega križa. Zbrani denar pa bodo verjetno porabili za tiskanje novega plakata, saj s tistimi, ki so jih letos dobili od Rdečega križa, niso ravno zadovoljni. Vsi so bili ponatisnjeni.

Sicer pa je odbor na svoji zadnji seji sprejel tudi sklep, da se komiteju za šolstvo pošlje predlog o prepeditvi kajenja na šolah. Pri tem pričakujejo podporo drugih koordinacijskih odborov pomurskih občin.

mh

Več denarja za vzdrževanje pomnikov NOB

V Murski Soboti so se sestali člani sveta za ohranjanje revolucionarnih tradicij NOB in spomeniško varstvo pri predsedstvu OK SZDL. Ugotovili so, da se samoupravni sporazum o vzdrževanju spomeniških obeležij NOB v soboški občini le delno uresničuje. Podpisala ga je namreč le polovica organizacij in ustanov, prednjačijo pa osnovne šole in nekatere

re krajevne skupnosti, ki skrbijo za okolico spomenikov, medtem ko so se odzvale le redke delovne organizacije. Ker za zdaj ni dovolj natančno opredeljeno vzdrževanje pomnikov NOB in obveznosti podpisnikov, bodo s težavami, ki se pojavljajo zaradi pomanjkanja denarja, seznanili tudi občinski izvršni svet.

Na seji so se dogovorili tudi o

aktivnostih zgodovinskih krožkov v šolskem letu 1989/90. V času oktobrskega občinskega praznika bodo organizirali srečanje mentorjev in učencev iz soboške občine, ki obiskujejo zgodovinske krožke. Ob tej priložnosti si bodo ogledali razstavo o 70. obletnici priključitve Prekmurja k Jugoslaviji v Pokrajinskem muzeju v Murski Soboti. M. Jerše

Ustava ni to, kar je vklesano v bronaste in marmorne plošče, ampak je ustava to, kar je zapisano v srcih ljudi. (Rousseau)

Besedilo, ki je pred vami, nastaja dan po tiskovni konferenci za domače in tuje novinarje (bila je v sredo, 20. t. m.) pri predsedniku slovenske skupščine Miranu Potrču in prihaja med vas dan po »usodnem« 27. septembru, ko so se delegati vseh treh zborov slovenske skupščine opredeljevali do Predloga dopolnil k ustavi SR Slovenije. V smislu zvestobe izvirniku se bomo sprehodili po Predlogu in najprej postali pri tistih spremembah oz. dopolnitvah, ki so med najbolj napadanimi z juga države.

— **Socialistična republika Slovenija je v sestavi Socialistične federativne republike Jugoslavije na temelju trajne, celovite in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do oцепitve in združitve.** (10. dopolnilo).

(Miran Potrč na tiskovni konferenci: »To je izvirna in neodtujljiva pravica Slovencev, katere korenine segajo v 19. februar 1944, ko se je v Črnomlju sestala Slovenski narodnoosvobodilni svet kot prvi slovenski parlament, ki je sprejel posebno deklaracijo o samoodločbi. Ta pa ne zajema samo oцепitve in združitve v jugoslovansko federacijo, marveč celovito urejanje interesov na slovenskem ozemlju.«)

— **Skupščina Socialistične republike Slovenije lahko sklene, da se vprašanje, ki zadeva uresničevanje suverenih pravic Socialistične republike Slovenije, predlog zakona ali drugo vprašanje iz njene pristojnosti, predloži delovnim ljudem in občanom, da se na referendumu o njem izjavijo, in sicer preden ga sprejme ali o njem odloči, ali potem ko ga je že sprejela oz. o njem odločila.** Skupščina SRS razpiše referendum, če tako zahteva z zakonom določeno število volilcev.

(Neustavljivi prodor demokratizacije in liberalnih tokov po deželi na sončni strani Alp seveda ni po volji južnim bratom, predvsem v Srbiji, tako da naslov kakršnega najdemo v eni zadnjih številčk beograjske Politike — Slovenski amandmaji kontrarevolucionarno dejanje — ne presenečajo. Prvi človek skupščine SRS je tovrstne medijske poteze označil kot skonstruirane obtožbe z določenim ciljem — prikazati Slovenijo kot moteč element v Jugoslaviji.)

— **Skupščina SRS lahko razglasi izredne razmere na območju Slovenije ali njenem delu na predlog Predsedstva SR Slovenije, če izjemna splošna nevarnost ogroža obstanek SRS oz. njeno ustavno ureditev. Če se skupščina SRS ne more sestati, o tem odloči Predsedstvo SR Slovenije lu in odločitev predloži Skupščini SRS v potrditev, brž ko se ta lahko sestane. Na območju SR Slovenije ali njenem delu nihče ne sme brez soglasja Skupščine SRS razglasiti iz-**

rednih razmer in odrediti kakršnihkoli posebnih ukrepov v zvezi z njimi. Odločitev je sprejeta, če je zanjo glasovalo dve tretjini navzočih delegatov vseh zborov Skupščine SR Slovenije. Ukrepi v izrednih razmerah se določijo z zakonom. Skupščina SRS odpokliče člana Predsedstva SFRJ iz SR Slovenije, če ravna v nasprotju z določbami tega amandmaja. (63. dopolnilo)

(Na tiskovni konferenci smo slišali, da gornja sprememba oz. dopolnitev nima nobene zveze z domnevnim slovenskim neuzupanjem v JLA. Dejstvo je, da vprašanje izrednih razmer v miru v ustavi SFRJ ni posebej urejeno, zato naj bo zajeto v slovenski ustavi; pač po načelu: kar ni urejeno z zvezno, naj bo urejeno z republiško ustavo.)

Kaj zmore 30 delegatov, 10 tisoč volilcev in 30 tisoč občanov?

Posebej zanimive se nam zdijo rešitve iz 76. in 88. dopolnila. Povzemamo prvega: »Zakon ali drug akt lahko predlaga vsak delegat oz. skupina delegatov v svojem zboru. Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, odbor zbora,

ustave, osnutek sprememb ustave ali predlog sprememb ustave oz. posamezna vprašanja, mora Skupščina SRS dati na referendum, če to zahteva v skladu z zakonom trideset tisoč občanov v SR Sloveniji, ki imajo splošno volilno pravico.«

K temu bi najbrž sodile državljanske pravice in svoboščine; omenimo zgolj zajamčeno pravico do svobodnega političnega združevanja in zagotovilo, da v družbenopolitičnem življenju enakopravno sodelujejo vse organizacije delovnih ljudi in občanov, ki delujejo v skladu z ustavo. »Delavci imajo pravico do stavke pod pogoji, ki jih določa zvezni zakon. Zajamčena je pravica do svobodnega in mirnega zborovanja ter drugega javnega zbiranja. Zajamčena je pravica do svobodnega združevanja z drugimi, vključno s pravico ustanavljanja društva, sindikate in politične organizacije ali se jim pridruževati. Organi federacije na ozemlju SR Slovenije upoštevajo pri postopovanju s pripadniki drugih narodov in narodnosti ustavno pravico enakopravnosti jezikov narodov in narodnosti. Dejanja in akti, ki so izdani v nas-

protju s temi določbami, nimajo pravne veljave, kar se ugotovi v postopku pred pristojnim organom v skladu z zakonom. Smrtna kazen se v SR Sloveniji ne sme predpisati. Izpovedovanje vere je svobodno. Verske skupnosti smejo ustanavljati verske šole.« Gre seveda za navedbo le nekaterih sprememb in dopolnitev, ki se tičejo državljskih pravic in svoboščin.

Kako Pomurje kot skupnost občin?
»Občine na zaokroženem urbanem območju, ki se določijo z zakonom, lahko odločijo, da se združijo v skupnost občin kot posebno družbenopolitično skupnost, v kateri delovni ljudje in občani uresničujejo določene skupne interese ter izvršujejo pravice in dolžnosti, ki jih tem skupnostim poverijo občine. Z zakonom se lahko prenesejo na posebne družbenopolitične skupnosti določene zadeve iz pristojnosti republike. S statutom posebne družbenopolitične skupnosti se uredijo pravice in dolžnosti te skupnosti« — je med drugim zajeto v 41. dopolnilu, ki je dobesedno pisan na kožo tukajšnjemu prostoru in razmeram. Nič manj pomembna niso za območje občin Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer naslednja določila:

— **Delovni ljudje in občani svobodno združujejo v skladu z zakonom svoje delo in sredstva oz. samo delo ali samo sredstva v kmetijske, gozdarske, obrtne in druge zadrage ali druge oblike združevanja. Zadruga je samostojna samoupravna organizacija zadržnikov. Zadržnik obdrži lastninsko pravico na sredstvih, združenih v zadrugo, če jih s pogodbo ni prenesel v skupno lastnino zadržnikov, v zadrugo lastnino ali v družbeno lastnino. O sredstvih, ki jih zadruga ustvari s svojim poslovanjem, odločajo zadržniki samostojno v skladu s statutom zadruge. Za razširitev materialne osnove dela lahko zadruga zbira denarna in druga sredstva občanov.**

Povzeli smo 22. dopolnilo, iz 23. pa tole: »Zadržnik, ki je svoje delo, zemljišče oz. druga sredstva združil v zadrugo, ima ob izstopu iz zadruge ali ob njenem prenehanju pravico do vračila zemljišča oz. drugih sredstev, na katerih je obdržal lastninsko pravico oz. pravico do vračila vrednosti sredstev, ki jih je združil v zadrugo, in pravico do dela sredstev v skladih zadruge, ustvarjenih z njenim poslovanjem, pod pogoji, ki jih določata pogodba in statut v skladu z zakonom.«

Tako rekoč usodnega pomena za izrazito kmetijsko deželjo ob Muri bi utegnili biti 26. dopolnilo: »Zaradi zagotavljanja proizvodnje hrane, ekološko primernega obdelovanja zemlje, posejlenosti in pomena kmetijstva, Socialistična republika Slovenija pospešuje razvoj kmetije kot trajne in enakopravne gospodarske enote v kmetijstvu.« Podobno bo najbrž držalo za 27. dopolnilo, kjer je med drugim predvideno: »Kmetom je zajamčena lastninska pravica na kmetijskem obdelovalnem zemljišču, ki meri največ 30 hektarov na kmečko gospodarstvo. Zakon lahko določi, da sme kmetijsko obdelovalno zemljišče, na katerem imajo kmetje lastninsko pravico, v hribovskih in planinskih območjih, meriti več kot 30 hektarov na kmečko gospodarstvo.« (Podčrtal B. Ž.)

Slednjič je murska pokrajina tudi narodnostno mešana in je gotovo smotno, če spomnimo na bistvo sprememb slovenske ustave, ki se ukvarjajo s to problematiko. V 40. dopolnilu bomo: »Za razvijanje svoje nacionalne kulture, vzgojo in izobraževanja v svojem jeziku, narodnostnega tiska in drugih sredstev javnega obveščanja ter založništva, za sodelovanje pri usposabljanju kadrov, pri kadrovski politiki, pri uresničevanju gospodarskega in drugega družbenega razvoja, pomembnega za ohranjanje in razvoj narodnosti, za ohranjanje narodnostnih značilnosti narodnostno mešanih območij ter za sodelovanje z matičnimi narodoma, ustanovijo pripadniki italijanske oz. madžarske narodnosti v občinah, kjer ti narodnosti živita, svoje samoupravne narodnostne skupnosti. Te skupnosti enakopravno odločajo s pristojnimi zbori občinskih skupščin, kadar te odločajo o zadevah, zaradi katerih so ustanovljene samoupravne narodnostne skupnosti.«

Naj cvetiti tisoč cvetov — v podjetjstvu!

V predlogu dopolnil k ustavi SR Slovenije je izjemna pozornost namenjena podjetjstvu. Poglejmo nekaj značilnejših določil. Najzajetnejši je v tem pogledu 13. dopolnilo:

— **Podjetja in drugi gospodarski subjekti so ne glede na lastnino pri nastopanju na trgu enakopravni in samostojni ter poslujejo v pogojih tržnega vrednotenja vseh dejavnikov proizvodnje in poslovanja. Njihova enakopravnost in samostojnost, določena z ustavo, se ne sme spodbkopavati s predpisi, planski in ukrepi družbenopolitičnih skupnosti.**

— **Podjetja, druge organizacije ter druge pravne osebe lahko v skladu z zakonom zbirajo denarna in druga sredstva občanov, za kar jim lahko izdajajo delnice, obveznice in druge vrednostne papirje. Občani na tej podlagi pridobijo določene pravice in ugodnosti v skladu z zakonom.**

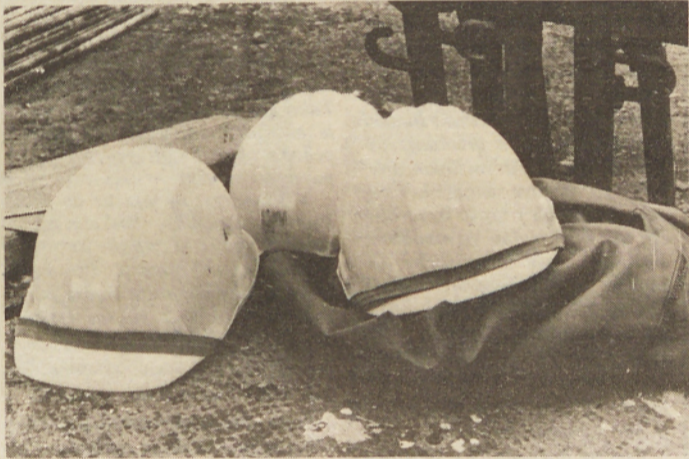
— **Tuja oseba lahko vložiti sredstva v podjetje ali drugo organizacijo, banko ali drugo finančno or-**

ganizacijo, zadrugo ter v druge oblike sodelovanja in skupnega poslovanja. Tuja oseba lahko skupaj z domačimi osebami ustanovi mešano podjetje, banko ali drugo finančno organizacijo, pogodbeno organizacijo združenega dela, lahko pa ustanovi tudi lastno podjetje (12 18. dopolnila)

— **Delovni ljudje, ki samostojno opravljajo dejavnost, se v skladu z zakonom lahko združujejo v zadrugo, skupnosti ali drugo organizacijo, lahko pa ustanovijo tudi zasebno podjetje.** (12 24. dopolnila)

O slovenski ustavnih prenovi oz. spremembah in dopolnitvah pete povojne »osebne izkaznice« slovenske države gotovo še ni bila izrečena zadnja beseda.

Branko ŽUNEC

komisija skupščine, skupna komisija dveh ali več zborov in občinska skupščina. Zakon lahko predlaga tudi deset tisoč volilcev. Zveza sindikatov Slovenije v zvezi s socialno-ekonomskimi pravicami delavcev in Gospodarska zbornica Slovenije v zvezi z gospodarstvom.« In še jedro iz drugega: »Predlog, da se začne postopek za spremembo ustave, lahko da vsak zbor Skupščine SR Slovenije, Predsedstvo republike, Izvršni svet Skupščine SRS ali najmanj trideset delegatov v skupščini... Predlog, da se začne postopek za spremembo

protju s temi določbami, nimajo pravne veljave, kar se ugotovi v postopku pred pristojnim organom v skladu z zakonom. Smrtna kazen se v SR Sloveniji ne sme predpisati. Izpovedovanje vere je svobodno. Verske skupnosti smejo ustanavljati verske šole.« Gre seveda za navedbo le nekaterih sprememb in dopolnitev, ki se tičejo državljskih pravic in svoboščin.

Kako Pomurje kot skupnost občin?

»Občine na zaokroženem urbanem območju, ki se določijo z

zakonom, lahko odločijo, da se združijo v skupnost občin kot posebno družbenopolitično skupnost, v kateri delovni ljudje in občani uresničujejo določene skupne interese ter izvršujejo pravice in dolžnosti, ki jih tem skupnostim poverijo občine. Z zakonom se lahko prenesejo na posebne družbenopolitične skupnosti določene zadeve iz pristojnosti republike. S statutom posebne družbenopolitične skupnosti se uredijo pravice in dolžnosti te skupnosti« — je med drugim zajeto v 41. dopolnilu, ki je dobesedno pisan na kožo tukajšnjemu prostoru in razmeram. Nič manj pomembna niso za območje občin Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer naslednja določila:

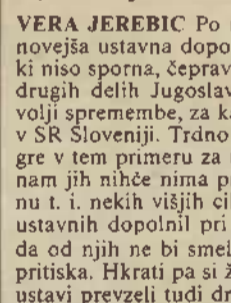
ANKETA

Pravica odločanja o lastni usodi je neodtujljiva!

Politični pluralizem je naša realnost in civilizacijska pot za nadaljnjo demokratično graditev naše družbe. Zato so zahteve po čedalje večji demokratizaciji odnosov zadnje čase izrazitejše. To seveda terja tudi radikalno prenovo organizacij in celotne družbe, ki mora biti sposobna, da na osnovi široke socialistične platforme povezuje množstvo socialističnih in demokratičnih pobud. Zadnji dogodki, zlasti napadi in očitki Sloveniji, da hoče z ustavnimi novostmi rušiti federacijo, so podpisovanje Temeljne listine Slovenije 1989 spet aktualizirali. Zato nas je zanimalo, kako je najnovejša ustavna dopolnila SR Slovenije, ki so vzvalovila javnost v nekaterih drugih delih Jugoslavije, gledajo ljudje v pokrajini ob Muri. Govor je predvsem o opredelitvah do samoodločbe s pravico oцепitve in združitve, ekonomski suverenosti republike in uvedbi izrednih ukrepov.

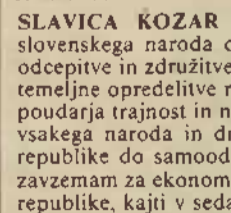
MATIJA SOBOČAN Gleda samoodločbe sem mnenja, da bi to moralo veljati za vse jugoslovanske republike, in ne le za Slovenijo. Seveda pa je pri tem pomembna svobodna odločitev slehernega naroda. In prav v tem je treba biti enoten. Tudi glede ekonomske suverenosti republike ne zahtevamo preveč. Če bi se tako odločili tudi v drugih republikah, bi bilo to pozitivno dejanje za vso Jugoslavijo. Menim, da ni sporno, če o izrednih ukrepih odloča skupščina SR Slovenije. Sodim, da vse te zadeve niso v nasprotju z zvezno ustavo, kot to želijo prikazati. S sedanjim podpisovanjem Temeljne listine Slovenije 1989 pa dajemo vso podporo slovenskemu vodstvu in njegovi politiki. Mnogi podpisani občanov so najboljšje potrdilo, da vztrajamo na začrtani poti.

VERA JEREBIC Po mojem mnenju najnovejša ustavna dopolnila v naši republiki niso sporna, čeprav to želijo dokazati v drugih delih Jugoslavije, ki jim niso po volji spremembe, za katere se zavzemamo v SR Sloveniji. Trdno sem prepričana, da gre v tem primeru za temeljne pravice, ki nam jih nihče nima pravice kratiti v imenu t. i. nekkih višjih ciljev. Ker smo glede ustavnih dopolnil pri nas složni, menim, da od njih ne bi smeli odstopiti, čeprav smo deležni določenega pritiska. Hkrati pa si želim, da bi korenite spremembe v slovenski ustavi prevzeli tudi drugje.

STANISLAV GERIČ O napadih na spremembe koncepta ustave SR Slovenije menim, da so neupravičeni in neutemeljeni, ker ima vsak narod pravico odločati o svoji usodi. V tej zvezi je prva in osnovna pravica naroda do samoodločbe in oцепitve ter ponovne združitve, ki ni vnaprej uporabljena. Na to se navezuje tudi pravica o odločanju ali uvajanju izrednih ukrepov v Sloveniji. Pravilna je odločitev ustavne komisije, da brez soglasja skupščine SRS nihče nima pravice v mirnem času razglasiti izrednih razmer. O tretji sporni točki glede ekonomske suverenosti republike pa je jasno, da ni politične suverenosti brez ekonomske samostojnosti.

SLAVICA KOZAR Podpiram pravico slovenskega naroda do samoodločbe ter oceptione in združitve. Pri tem izhajam iz temeljne opredelitve republiške ustave, ki poudarja trajnost in neodtujljivost pravice vsakega naroda in državljanov suverene republike do samoodločbe. Prav tako se zavzemam za ekonomsko suverenost naše republike, kajti v sedanjih kriznih razmerah ni mogoče ločiti politične in ekonomske suverenosti, ki je pogoj za ureditev demokratičnih odnosov v Jugoslaviji. S podpisom Temeljne listine sem tudi dala podporo usmeritvam slovenskega vodstva in njegove politike.

JOŽE URANKAR Menim, da Slovenci ne bomo imeli miru toliko časa, dokler ne bomo povsem uveljavili svoje državnosti. Šele tedaj se bomo lahko pogovarjali kot enakopraven narod. Zato podpiram ekonomsko suverenost Slovenije, ki je ne more biti toliko časa, dokler bomo morali sad svojega dela namenjati drugim. Solidarnostna pomoč je po mojem mnenju tedaj, kadar se zanjo odločimo prostovoljno. Gleda samoodločbe z oceptionijo pa menim, da je lahko samo tedaj, kadar vlada v družbi demokracija. To je, da se nihče ne sme vmešavati v moje odločitve. Tedaj je suveren tudi narod.

Milan JERSE

SISOV NE BO VEČ

Če so samoupravne interesne skupnosti v (prejšnji) slovenski ustavi določene kot nujne institucije sistema, pa devetnajsto dopolnilo (predloga) nove ustave pravi, da samoupravne interesne skupnosti lahko organizirajo delavci in delovni ljudje po načelu prostovoljnosti in enakopravnosti, neposredno ali prek svojih organizacij ali skupnosti. Ostaja samoupravna interesna skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja ali druga oblika samoupravnega organiziranja, kjer delavci združujejo sredstva in določajo pravice in obveznosti po načelih vzajemnosti in solidarnosti. V sedemdesetdesetem dopolnilu (predloga) ustave pa je govora o tem, da se sistem otroškega varstva in socialnega skrbstva ter telesnokulturna dejavnost urejajo z zakoni, ki jih sprejema republiška skupščina, pa tudi nekatere druge dejavnosti skupnega pomena za delovne ljudi in občane.

To je vse, kar (naj bi bilo) je zapisano v novi ustavi o samoupravnih interesnih skupnostih družbenih dejavnosti. To pa so seveda nečelne določbe, ki jih dopolnjuje oziroma razlaga Ustavni zakon, ki so ga delegati sprejemali skupaj z novo ustavo. Ustavni zakon pa pravi, da se z novo ustavo ukinja sedanja organizacija samoupravnih interesnih skupnosti, tako v družbenih kot materialnih dejavnostih, oziroma bo prvega januarja začelo veljati določilo novega republiškega zakona o financiranju skupnih družbenih potreb. S prvim januarjem pa ne bodo ukinjeni vsi sisi, saj Ustavni zakon pravi, da bodo samoupravne interesne skupnosti na področjih zdravstvenega varstva, zaposlovanja, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter socialnega skrbstva in otroškega varstva delovale še naprej, dokler ne bodo sprejeti novi zakoni za te dejavnosti. Že s prvim januarjem se torej reorganizirajo izobraževalna, telesnokulturna, kulturna in raziskovalna skupnosti ter sisi materialne proizvod-

nje. Delo teh skupnosti se prenese na občinske izvršne svete (ali republiškega, kar je bilo organizirano na ravni republike), delovne skupnosti, torej tudi strokovni delavci, pa se pridružijo občinski upravi. Delegati tistih interesnih skupnosti, družbenih dejavnosti, ki bodo delovale še naprej do sprejetja ustreznih zakonov, bodo izbrani stalni delegati skupščine in delovnih teles sisa, ki bodočasno opravljali določene naloge. Tem stalnim delegatom se bo torej podaljšal mandat do uveljavitve z ustavo usklajene zakonske ureditve.

S sprejetjem Ustavnega zakona takoj prenehata veljati Zakon o skupnih osnovah svobodne menjave dela (Uradni list SRS št. 17/79) in Zakon o sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu SR Slovenije (Uradni list SRS št. 1/80 in 33/80). S sprejetjem Ustavnega zakona pa prenehajo veljati določbe, ki določajo obveznost ustanovitve samoupravnih interesnih skupnosti v naslednjih republiških zakonih: v zakonu o zdravstvenem varstvu, o svobodni menjavi dela v vzgoji in izobraževanju, v zakonu o socialnem skrbstvu, o družbenem varstvu otrok, o skupnostih socialnega varstva, o svobodni menjavi dela v kulturnih dejavnostih, o raziskovalni dejavnosti in raziskovalnih skupnostih, o svobodni menjavi dela v telesni kulturi, v zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ter v vseh drugih zakonih, ki se nanašajo na interesne skupnosti materialne proizvodnje.

Ob vsem pa še zdaleč ni jasno, kako bo vse zavzelo v življenju in delu. In ker so sisi nastajali določeno obdobje, ne moremo pričakovati, da bo manj kot določeno obdobje potrebno za njihovo reorganizacijo.

Majda Horvat

Gospodarstvo za telefone

V marsikateri organizaciji združenega dela v gornjeradgonski občini (pa tudi drugih) so te dni razmišljali, ali naj podpišejo samoupravni sporazum o združenju sredstev za širitev PTT zmogljivosti. Predvsem v tistih delovnih organizacijah, ki so močno vezane na telefonske pogovore in zveze, je to precejšen dodatni strošek. Na ceno impulzov, ki je že sedaj kar visoka, bi za širitev telefonskega omrežja morali plačati še 30 odstotkov.

Podoben sporazum je bil v podpisovanju že lani, vendar so ga v celoti podpisale le organizacije združenega dela v lendavski občini, medtem ko so se gornjeradgonske organizacije »zbale« takšnega tveganja. Letos je podobno. Izvršni svet SO Gornja Radgona odgovarja na številna vprašanja, kakor pač ve in zna: to je edina pot do boljšega telefonskega omrežja; če ne bodo podpisali sporazuma tokrat, bodo še bolj zaostali v razvoju. La-

ni so bili namreč po razvitosti na drugem mestu (v Pomurju), letos pa jih je lendavska občina že prehitela, saj so z združenimi sredstvi obnovili kar nekaj objektov, ki so za širitev in razvoj telefonije in gospodarstva nujni.

Uresničitev predloga, da bi na ceno impulzov plačali dodatnih 30 odstotkov, bi združenje potrebnih sredstev in s tem gradnjo pospešila. In sedaj morajo v ozdih ali podjetjih (kjer so že sprejeli nove statute) tehtati: ali bodo v teh težkih časih svojo firmo še dodatno obremenili ali pa bodo naredili vse, da ne bi zaostali v razvoju, saj bi se jim to lahko maščevalo še naslednjih nekaj desetletij.

kar bi jih stalo dodatno milijardo dinarjev.

Z dosedanjim načinom združevanja sredstev, 20 odstotkov od cene impulzov, bi zbrali le 1,7 odstotka potrebnih sredstev. Tudi DO za PTT Murska Sobota bi združila vse razpoložljive vire na ravni DO in poskušala zgraditi tri objekte v občini Gornja Radgona, ki so za širitev in razvoj telefonije in gospodarstva nujni.

Uresničitev predloga, da bi na ceno impulzov plačali dodatnih 30 odstotkov, bi združenje potrebnih sredstev in s tem gradnjo pospešila.

In sedaj morajo v ozdih ali podjetjih (kjer so že sprejeli nove statute) tehtati: ali bodo v teh težkih časih svojo firmo še dodatno obremenili ali pa bodo naredili vse, da ne bi zaostali v razvoju, saj bi se jim to lahko maščevalo še naslednjih nekaj desetletij.

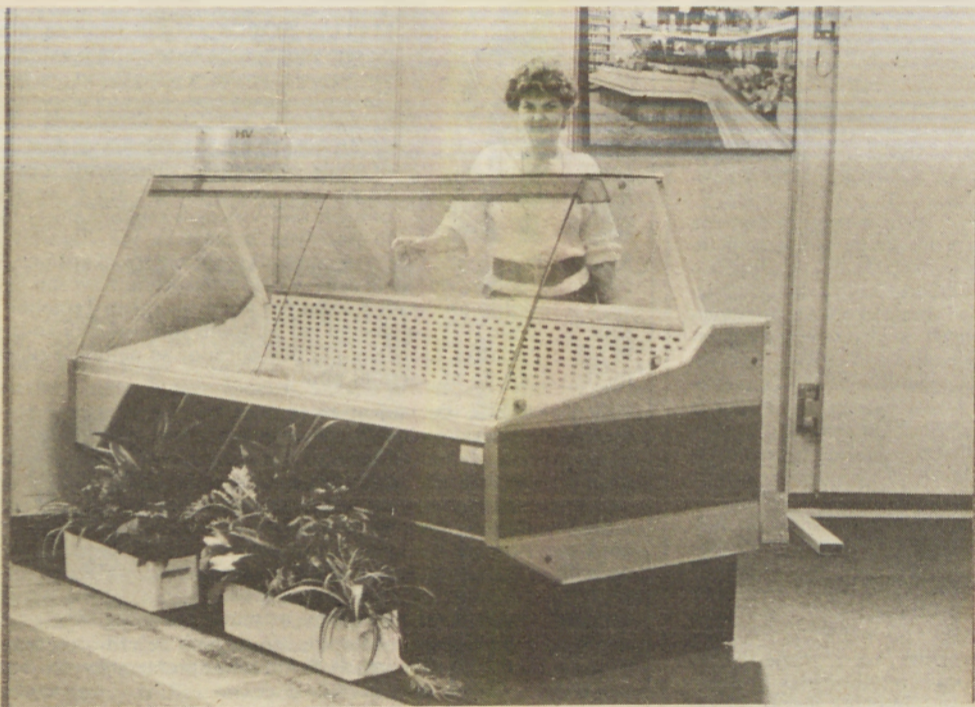
Bernarda B. Peček

VITRINO

Tovarna hladilne opreme za trgovino, gostinstvo in turizem, p. o. 69240 Ljutomer Kolodvorska 28 telefon: 069 81-340, 81-898

- vitrine vseh vrst in dimenzij
- retropluti in nevtralni elementi
- točilni pulti
- izdelovanje in opremljanje montažnih in zidanih hladilnic
- križna in drsna hladilniška in zamrzovalniška vrata

Na nedavnem jesenskem zagrebškem velesejmu je bilo veliko zanimanje za izdelke ljutomerske VITRINE. To je porok, da je podjetje na dobri razvojni poti.

Na zagrebškem velesejmu je predstavila ljutomerska tovarna hladilne opreme tudi vitrino HV, svoj najnovejši izdelek. Marija Vršič, prodajna referentka Vitrine Ljutomer nam je poudarila, da je ta njihov izdelek namenjen prodajalnam svežega in konzerviranega mesa, mesnih in mlečnih izdelkov ali slaščic. Primerna je za samopostrežne in klasične trgovine.

LJUDSKI GLAS
GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OBMOBSKIH OKRAJEV
Murska Sobota 28. septembra 1989

OBMURSKI TEDNIK

Urbanistični torzo v Soboti in Ljutomeru — Urbanistični načrti, to je eno najbolj bolečih vprašanj naših občinskih središč. Mesta se razvijajo. Lokacija za vsako novo gradnjo utemeljujejo s tem, da je v skladu s prihodnjim urbanističnim načrtom. Ali je res v vseh primerih tako? — Poglejte na četrti strani 10. številke Pomurskega Vestnika s 15. marca 1962.

Rudarji v Presiki premagujejo težave — Pomurje ni bogato na premogu, tako je tanek tudi sloj premoga v rudniku Presika v ljutomerski komuni, saj je povprečje sloja 0,50 m — ostalo pa je jalovina in pesek. Kljub temu je kolektiv rudnika Presika dosegel proizvodni plan za minulo leto s 106 % in finančni uspeh oz. realizacijo s 112 %. Letos so povečali plan proizvodnje za 3,5 %.

Predsednik TITO — častni občan pomurskih občin — V vseh šestih pomurskih občinah — v Ljutomeru, M. Soboti, Lendavi, Petrovcih, Beltincih in v Radgoni — so občinski ljudski odbori v dnevi pred prvim majem sprejeli na svojih sestankih odloke o izvolitvi tovariša Josipa Broza Tita, predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije, za častnega občana. S temi odloki so izrekli občinski ljudski odbori zahvalo in priznanje tovarišu Titu ob 70. rojstnem dnevu — za njegove zasluge kot našemu voditelju v borbi in revoluciji za nacionalno osvoboditev, izgradnjo naše socialistične domovine in zlasti še neprecenljivih zaslug v sedanjih izgradnji našega komunalnega sistema... Na naslovnici 19. številke Pomurskega Vestnika (24. maja 1962) najdete še vse kaj drugega; vse je pač v znamenju TITA!

Enotna gospodarska zbornica za Pomurje — Dosedanje okrajne zbornice (kmetijsko-gozdarska, trgovinsko-gostinska, obrtno-komunalna) so se združile v enotno gospodarsko zbornico za Pomurje. Novo zbornico je na sobotni seji ustanovil okrajni ljudski odbor. — Tole je objavil naš časnik 28. junija 1962 v 24. številki. Ob koncu poročila je dodano: »Nova zbornica bo pričela delovati s 1. julijem.«

Pomurje v sejemskih dneh — V letu 1962 se je zgodil prvi sejem v Gornji Radgoni, prireditelj, ki je bila v letu 1989 že 27. in jo »krasi« naziv mednarodni kmetijsko-živilski sejem. Na veliko s(m)o ga napovedovali, 20.

septembra 1962 pa o njem — navajamo le naslove — takole poročiti: »Poleg številnih domačinov so otvoritvi sejma prisostvovali tudi ugledni gostje iz sosednjih okrajev in Avstrije.

Pred nami je razgrnjen predosnutek nove jugoslovanske ustave — Stehernemu državljano omogočiti udeležbo pri razpravah o novi ustavi — V 37. številki Pomurskega Vestnika, 27. septembra 1962, na naslovnici beremo: »Tako kot vsi drugi listi, je tudi naše uredništvo posredovalo predosnutek nove zvezne ustave svojim naročnikom in bralcem v prilogi k prejšnji številki lista. Tako smo posredovali samo našim bralcem dvanajst ti-

VESTNIK

soč izvodov predosnutka ustave. Če pristejemo še naklade dnevnikov in drugih tednikov, ki so razširjeni v naši pokrajini, lahko trdimo, da je prišlo med delovne ljudi Pomurja okrog 25.000 izvodov predosnutka nove ustave. To je obenem začetek javne razprave o tem navdse pomembnem našem zgodovinskem dokumentu. In že na začetku te razprave lahko zapišemo, da je zanimanje delovnih ljudi ob tem izredno. Tako kot osnutek zvezne ustave je naš predhodnik kot posebno prilogo objavil tudi osnutek republiške (slovenske) ustave.

V Pomurju: okrajna ne bo — Pomurje ostane! — Pod tem naslovom s(m)o v zadnji številki Pomurskega Vestnika 30. decembra 1962 priobčili daljše poročilo s seje obeh zborov OLO Murska Sobota. Zadošča že, če povzamemo sinopsis: »V soboto 22. decembra je bila v Murski Soboti zadnja seja obeh zborov okrajnega ljudskega odbora. V smislu zasledovanja konceptov, zastavljenih v predosnutku nove ustave, se bosta namreč s 1. januarjem združila mariborski in soboški okraj. Novi okraj bo tako štel skoraj pol milijona prebivalcev in bo s svojim gospodarstvom predstavljal četrtino republiškega narodnega dohodka.« »Ves naš dosedanj razvojni proces, ki daje čedalje več poudarka komunam kot izhodiščnim teritorialnim družbeno-gospodarskim in političnim osnovam naše družbene skupnosti, iz dneva v dan tudi zmanjšuje vlogo in pomen okrajev in jih kaže v perspektivi celo ukiniti.« (B. Ž.)

POMURSKI VESTNIK
GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OBMOBSKIH OKRAJEV
MURSKA SOBOTA, 28. SEPTEMBER 1989

VESTNIK

Izbrali ime novega hotela v Moravskih Toplicah

AJDA

»Poročite Termal z njegovo slovensko nevesto Ajdo,« je zapisala udeleženka natečaja iz Kopra. Kratko, učinkovito in brez doigih razlag. Pa ni bil samo to razlog, da so med tisoč predlogi izbrali prav njenega.

Postarji in kurirji so imeli zaradi natečaja Radenske v zadnjih mesecih res več dela, vendar pa vodilnim v Moravskih Toplicah in propagandistom Radenske ni niti malo žal takšne odločitve. V drugi polovici julija so v tedniku Vestnik in dnevniku Delo objavili natečaj za izbiro imena s skico hotela, primernim »spodbudnim« besedilom in navodili. Prve tri nagrade za najboljšo predlogo imena so bile kar mamljive. Tako bi (bo) prvi prejel 10 milijonov dinarjev, drugi bo teden dni bival v zdravilišču Moravske toplice, tretji pa konec tedna. Rok je bil 1. september in do takrat so prejeli 530 kuvert, predlaganih imen pa je bilo čez tisoč. Ena od predlagateljic je napisala kar 200 imen, torej domišljija ljudi nima konca. Pri skoraj vsakem predlogu so bile zapisane tudi natančne razlage, kar dokazuje, da so ljudje res temeljito razmišljali, kakšno ime bi bilo najprimernejše za novi hotel, da bi bilo kratko, zveneče, lahko izgovorljivo za tujce in povezano z dejavnostjo. Pa ne le ti, ki so predloge poslali. Še več je bilo takih, ki so sami pri sebi ali v družbi iskali najprimernejše ime. In kaj je boljše reklama za novi hotel, ki šele nastaja, kot to, da se ukvarjajo z njim v mislih mnogi iz Slovenije, pa tudi sosednje Hrvaške. Čeprav je bilo poslanih največ predlogov iz Pomurja, je zmagašla Koprčanka.

13. septembra se je v hotelu Termal v Moravskih Toplicah sestala komisija za izbiro najboljšega imena.

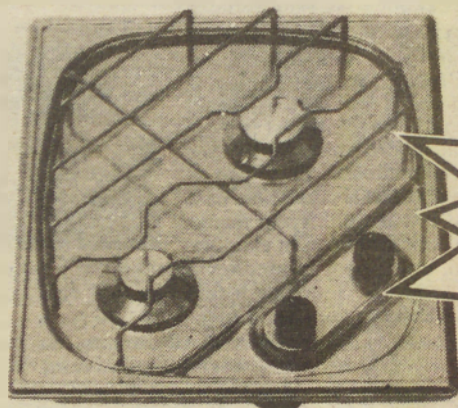
Erika Jurjevič je o opravljenem delu dejala: »Izbrali smo samo imena, tako da nismo vedeli, kaj je kdo predlagal. Sele potem ko smo jih izbrali, smo pogledali tudi naslov. 114 kuvert smo morali že na začetku izločiti, ker so bile prepozno poslane ali pa so napisali naslov na kuvertu: tako namreč nismo mogli izbirati anonimno. V ožji izbor je prišlo devet imen, in sicer Klas, Tulipan, Tulpika, Ajda, Mak, Moravci, Tom, Toplin in Vir. Vsako ime so preanalizirali v skladu s poslovnikom ter se nato enoglasno (s tajnim glasovanjem) odločili za Ajdo. To ime je zvočno, mehko ter na neki zlahaten način združuje značilnosti Pomurja, tako kulturo kot način življenja. Prav tako ne bo problema pri izgovorjavi v tujih jezikih.«

Sele potem, ko so se dokončno odločili, so spoznali, kakšne možnosti jim daje »ajda«. Samo ime se lahko zapiše na različne načine, z izpeljankami pa dobijo nova imena: ajdovno zno se imenuje tudi eno najstarejših ornamentalnih znamenj in tega bodo lahko uporabili tudi v hotelu; številne možnosti so tudi pri okrasitvi notranjih in zunanjih prostorov ter v kulinariki in kozmetiki.

Tudi mi želimo, da bi poroka uspela, hkrati pa čestitamo predlagateljici imena in propagandi za akcijo.

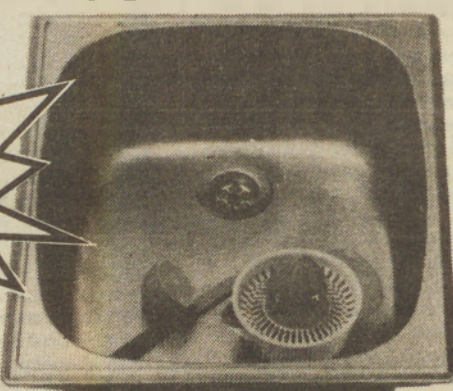
Bernarda B. Peček

VIKEND PLOŠČA P-2

Velikost: 380 x 440 mm
Material nerjaveče jeklo: krom-nikelj 18/8
Normalni gorilnik: 1,7 kW
Varčevalni gorilnik: 1,04 kW
Priključek za plin R 1/2" z nastavkom Ø 8 za gumijasto cev.
Gorilniki so prirejeni za propan-butan 30 mbar.
Z zamenjavo šob jih lahko priredimo za naravni plin 20 mbar ali mestni plin 8 mbar.

POMIVALNIK

Velikost: 380 x 440 mm
Material nerjaveče jeklo: krom-nikelj 18/8.
Z ustreznim sifonom.

Nekaj posebnega!

Informacije in prospekti:
Tel.: (061) 707-422
Pošta: 61386 STARI TRG PRI LOŽU

KOVINOPLASTIKA LOŽ

ABC POMURKA — ZUNANJA TRGOVINA, s. p. o., Murska Sobota

objavlja

po sklepu Komisije za delovna razmerja prosta dela in naloge pripravnika z višješolsko izobrazbo za določen čas — čas pripravniške dobe.

Ostali pogoji:

- aktivno znanje enega tujega jezika,
- odslužen vojaški rok,
- vozniški izpit kategorije B.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati pošljejo v roku 15 dni od objave na naslov:

ABC POMURKA — ZUNANJA TRGOVINA
MURSKA SOBOTA, Lendavska ul 9

Prijavljeni kandidati bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh od objave

AGRARUNION SÜDOST
reg. Gen. m. b. H.
LAGERHAUS KG

RABLJENI REZERVNI DELI ZA TRAKTORJE

STEYR: 80, 84, 86, 188, 180, 190, 288, Plus 40, Plus 50
FERGUSON: 30, 35x, 135

8330 FELDBACH, (Vrbno) Lugitschstrasse 1
Telefon: 9943 3152/2247-41

IZKUŠNJE KMETOVALCEV

Z gnojili ne kaže »varčevati«

Industrija ne izbira žrtev, pa je tako klonil tudi marsikdo, ki bi lahko bil (ostal) sam svoj gospodar na kmetiji. Tako je tudi v Turnišču, kjer je opustelo precej kmetij, kajti ljudje, ki so (ali pa bi lahko) na njih delali, so se zaposlili v tovarni obutve ali pa v kakem drugem podjetju. Tako je zdaj v tem krajevem središču, ki pa že od nekdaj velja za »varoš«, le še 40 čistih kmetij. Med njimi je družinska kmetija, ki sta ji trdne temelje postavila Jože in Ana Ščap, zdaj pa imata vjeti v rokah naslednika — hčerka Marija in zet Ladislav. Njun primetek je Seči.

»Pred dvema letoma sva šla z ženo v pokoj,« nam je povedal Jože Ščap in dodal, da sta bila v 5. zavarovalnem razredu, zato imata zdaj ustrezno pokojnino. »Od takrat sta uradno gospodarja mlada, vendar se kaj bistvenega ni spremenilo, saj delamo vsi za enega in en za vse. Tudi »bankaš« (blagajno) imamo eden in vanj dajejo vse prihodke in iz njega jemljemo denar za izdatke. Če bi vlek vsak k sebi, potem uspeha ne bi bilo.«

uspešno sodelujemo.« Ščapovi oziroma Sečevi torej povečujejo prirejo v hlevih z novimi pitanci. Upajo, da s teleti ne bo težav, prav tako pa tudi ne s samim krmljenjem, saj pridelajo dovolj domače krmila. Imajo namreč 480 kubičnih metrov velik silos, v katerem je še veliko lanske silaže. Od skupne površine (25 hektarjev) največ zemljišč (16 hektarjev) namenjajo pridelovanju koruze, na 2 hektarjih sejejo pšenico, na 1,5 hektarja ječmen

Potem ko sta Jože in Ana Ščap izpolnila pogoje za pokojnino, sta prevzela vodenje (in delo) na kmetiji hčerka Marija in zet Ladislav. Foto: Š.S.

Pri Ščapovih oziroma Sečijevih so se lepo ujeli stari in mladi, zato imajo kaj pokazati. O tem sem se prepričal na lastne oči ob obisku, saj sem imel občutek, kot da bi bil na kakem družbenem kmetijskem gospodarstvu: veliko gospodarsko poslopje, pet traktorjev, univerzalni kombajn...

»Sicer smo imeli že prej precej živine, vendar v neustreznih prostorih, zato smo 1973. leta zgradili sodoben hlev za 40 glav živine. Potem, ko smo si finančno nekoliko opomogli, smo 1981. leta zgradili mnogo večji hlev za 15 000 piščancev v eni izmeni. Nato smo razširili pokrit prostor za kmetijske stroje, v katerem je tudi kombajn, zdaj pa gradimo še en hlev za 50 govejih pitancev,« je dodal Jože Ščap, potem pa zdirjal s steklenico vina in mineralne vode do delavcev, ki so urejali ostreže. Pogovor smo nadaljevali z naslednikom — Marijo in Ladislavom, ki sta rada odgovarjala na naša vprašanja. Tudi mati Ana, ki se je sicer sukala okrog štedilnika, je kakšno rekla.

»Za gradnjo še enega hleva smo se odločili, ker pač ne moremo ostati pri sedanjem obsegu pridelave hrane, navsezadnje pa je to tudi naša naloga,« je menil Ladislav. »Nov hlev bo meril 13 krat 11 metrov, imel bo rešetke, kar pomeni, da pitancev ne bo treba nastiljati in živali ne bodo privezane. Vhlevljali bomo 120-kilogram-ska teleta, ki jih bomo dobivali od temeljne združne organizacije Turnišče, s katero sicer

vse ostalo pa so travniki. Prvi odkos že nekaj let silirajo, kar kosijo (letos kar štirikrat), pa posušijo, saj se pozneje stavlja dnevni obrok pitancev tudi seno. Prevladuje pa seveda silaža. Dobro pa je tudi doma pripravljena krmila. Mladi gospodar sestavi krmil, ki so v prodaji, ne verjame. Ta, ki jih po navodilih kmetijskih strokovnjakov (posebej je omenil inž. Omarja) zmeša sam, so veliko boljše.

Ščapovim oziroma Sečijevim dela ne manjka. Imajo pa temu primerne dohodke. Marija je ob pravem času spoznala, da dveh konj ni mogoče jahati (biti v službi in delati na veliki kmetiji), pa je pustila kuharski poklic. Doma, kjer je veliko različnih opravil, je bolj živo. Vsekakor pa tedaj, ko nalagajo (vsaka dva meseca) po 15 tisoč piščancev! Lani, ko so imeli več krav molznic (oddali so 24 tisoč litrov mleka), pa je bilo dela še več. Mlada pa sta letos avgusta našla čas tudi za počitek, saj sta bila z otrokoma sedem dni na morju!

Kakšne so izkušnje? Dobre, slabe? O njih nisem posebej spraševal, ampak sem do pozitivnega odgovora (upam, da tako tudi bralec) prišel sam. »Ni res, da se s kmetovanjem ne bi dalo nič zaslužiti. Seveda pa da ustrezen dohodek samo množična pridelava oziroma prireja v hlevih. Pa varčevati z gnojili in hrano ne smeš!« je nekje proti koncu pogovora povedal mladi gospodar. Verjamem, da je tako! S. Sobočan

VINOGRADNIKI (NE)ZADOVOLJNI

Vinogradništvo v lendavski občini je postalo v zadnjih letih tržno usmerjeno, s prodajo grozdja si je marsikateri vinogradnik priskrbel vsakdanji kruh. Leta 1976 se je prvič po vojni začel organiziran odkup grozdja in v to obdobje spada tudi ustanovitev vinogradniške skupnosti. Takrat so odkupili 13000 kg grozdja, ki so ga vinogradniki morali voziti v ljutomersko vinsko klet. Po vojni je bila na sicer 100-odstotno absolutno vinogradniških tleh zasejena v glavnem šmarnica. V letih 1955 do 60 se je začela načrtna obnova vinogradov in ta obnova traja še danes, saj je vedno več vinogradnikov, ki se odločajo na tržno pridelavo. Iz preteklosti lendavskih vinogradov je treba omeniti še prvo vinsko razstavo leta 1933.

OB LETOŠNJI TRGATVI

pa prvo po drugi svetovni vojni leta 1955 in od takrat so vinske razstave pogostejše, skoraj vsako leto. Z razstavami je bilo doseženo dvoje, pravijo v vinogradniški skupnosti, vinogradniki so začeli racionalneje kletariti in zasajati vedno več zlahtnih vinskih sort. Tako so v letu 1980 prodali že 393762 kg grozdja. V lendavski občini je vsega 616,6 hektarjev vinogradov, od tega v družbenem sektorju 25 ha. Pomembna pridobitev za vinogradništvo je pred dvema letoma odprta zbiralnica grozdja v Čentibi, tako rekoč v osrčju vinogorja. Ta zbiralnica je rešila vinogradnike prevoza v Ljutomer in tudi dolgo čakanje na prevzem grozdja. Prvi litri letošnjega mošta so že v sodih

V vinogradih kmetijskega posestva v Lendavi so že začeli s trgatvijo ranih sort, rizvanca, ki ga imajo zasajenega na okoli 2 hektarjih. Obiskali smo jih (kletarje) in zvedeli, da bodo po njihovih predvidevanjih letos natrgali za okoli 15 odstotkov manj grozdja kot lani, pa tudi kakovost ne bo boljša kot lani. V glavnem je vzrok za to slabo vreme, ki letos vinogradnikom ni bilo naklonjeno, grozdje je napadala bolezen, še najbolj nevarna pa je bila poznata peronospora. Našeja se, da bodo natrgali okoli 7 ton grozdja na hektar. Glavna trgatve pa bo okoli 15. oktobra, ko bodo trgali rizling in druge sorte. Pred nekaj dnevi so izmerili vsebnost sladkorja v grozdju. Rizling, ki ga že berejo, ima od 13,5 do 14-odstotno sladkorno stopnjo. Rizling v teh dneh pa komaj 9 do 10-odstotno. V kleti imajo sodov za 200 tisoč litrov vina, žal pa bo prenekateri ostal prazen.

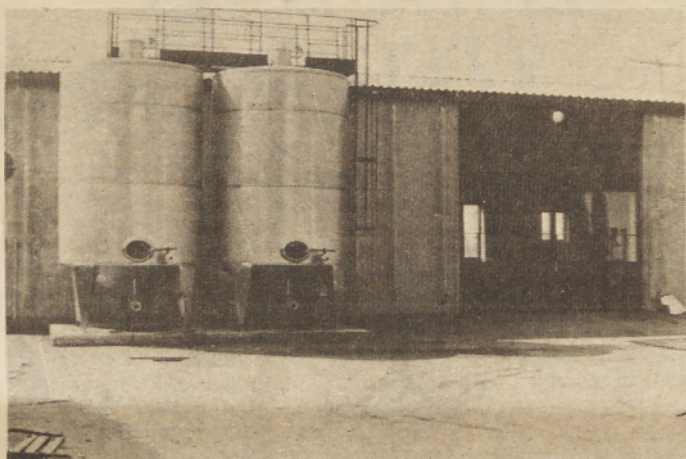
Kdaj bo prava trgatve? Letošnja trgatve vinogradnikom na žalost ne bo poplačala stroškov, še manj pa naporno delo. Slabo vreme vse poletje, ki se nadaljuje jeseni, ni samo zmanj-

Letošnja trgatve v vinogradih kmetijskega posestva v Lendavi se je začela. Zaradi letošnjega slabega vremena bo pridelek manjši kot lani za okoli 15 odstotkov. Tudi s ponujeno ceno za odkup grozdja vinogradniki niso zadovoljni. Kljub vsemu pa bosta vesela pesem trgatve in vriskanje brentarjev odmevala na vinorodnih gričih. Foto: Jani D.

šalo pričakovanega pridelka, imeli bomo tudi slabo kakovost z nizko sladkorno stopnjo. Tako bo, kot pravijo vinogradniki, letošnja trgatve bolj žalostna. Čas trgatve pa je odvisen od zrelosti grozdja, sorte, kraja, kjer vinograd leži, predvsem pa od vremena. Že nekaj let vlada med vinogradniki nesoglasje o tem, kdaj naj se uradna trgatve začne. Nemogoče je z zakonsko prisilo predpisati začetek trgatve, kot to določa 5. člen Zakona o vinu in

na pri dogovorjeni količini sladkorne stopnje I marko. Neuradno naj bi vinogradniki za svoj pridelek dobili od 12 do 15 tisoč dinarjev za kilogram. Če pri tem upoštevamo, koliko so in koliko stanejo zaščitna sredstva in dejstvo, da je bilo potrebno letos zaradi slabega vremena in boleznih vinske trte večkrat škropiti, je cena grozdja nizka. Vinogradniki se bodo verjetno odločili za lastno pridelavo in kletarjenje. Ta-

Nova zbiralnica grozdja v Čentibi (odprli so jo lani) je velika pridobitev za vinogradništvo v lendavski občini. V njej grozdje zmeljejo in iztisnejo mošt, ki za vžijo v vinsko klet v Ljutomer. Vinogradniki lendavske občine naj bi letos prodali okoli 350 tisoč kg grozdja. Foto: Jani D.

proizvodih iz grozdja in vina. V tem času verjetno ni noben organ sposoben ugotoviti, kdaj naj bi se uradna trgatve začela. Vinogradniki pravijo, da bi bilo potrebno ta nesmiselni člen zakona odpraviti, ker je strokovno neustrezen in nikomur ne koristi. Premišljen in gospodaren vinogradnik bo sam presodil, ali bo ob lepem jesenskem vremenu grozdje pustil čim dlje na trti. Tako bo grozdje dobilo več sladkobe. Sladkanje mošta pa bo letos hudičevo drago. Kaj pa cena grozdja? Vse kaže, da so tudi vinogradniki svoj pridelek začeli obračunavati v markah. Tako naj bi stal kilogram laškega rizlinga in šipo-

kole razmišljajo: liter najslabšega belega vina stane v trgovini že okoli 30 do 35 tisočakov, za mali brizganec pa v gostilnah že zaračunajo 10 tisoč dinarjev. Torej naj svoj mošt prodajo za brizganec? Raje bodo grozdje predelali v vino in ga prihodnje leto prodali po ugodnejši ceni. Letošnja trgatve bo torej res bolj žalostna, tako zaradi slabega vremena, slabše kakovosti in zaradi cene grozdja. Sicer pa je pri nas še vedno tako, da dobi pridelovalec malo, porabnik pa zaradi vedno tanjših denarnice ne more kupiti izdelka (v našem primeru vina), ki je »okrašen« z množico ali drugačnih prispevkov. Jani D.

TRGATEV

Leto je spet naokrog in vinogradnikovo delo v vinogradu se končuje s trgatvijo. Letošnja trgatve bo pri posameznih vinogradnikih količinsko, kakovostno in časovno zelo različna. Spomladi in do cvetenja je kazalo na količinsko nadpovprečno leto, vendar so bile vremenske razmere med cvetenjem nenagode (deževje), kar je imelo za posledico večji osip grozdčev in tudi napad grozdnih gnilobe (botritisa). Kasneje sta se močnejše pojavili peronospora in oidij in vinogradniki, ki so opravljali zaščito šablonsko (ne ozirajo se na vremenske razmere med posameznimi škropljenji) so doživeli »krab«. Pridelek je v teh vinogradih zmanjšal za 60 % in več preostalo grozdje pa bo zaradi zmanjšane listne površine nakopičilo le malo sladkorja.

V nadaljevanju tega sestavka pa bi vinogradnike rad na kratko spomnil, kaj je vse potrebno storiti pred trgatvijo:

— pregledati in preveriti delovanje grozdnih mlinov, stiskalnic, jih temeljito očistiti in oprati. Okrušice kovinske dele mlino in stiskalnic lahko pobarvamo s posebnimi barvo, ki se uporablja v živilski industriji.

— Če je čas za popravilo sodov, seveda če poznamo sodarja. Ne pozabimo, da je potreben sod na novo ovinit, čeprav nam je sodar zamenjal samo okno ali dogo na njem. Izsušene sode namakamo, plesnive skrtačimo in temeljito operemo najprej s hladno, potem pa z vročo vodo z dodatkom sode. Pri močni plesnivosti si lahko pomagamo tudi z živim apnom (na 100-litrski sod 2 kg apna in 10 litrov hladne vode). Laknje na okno v tem primeru ne zapremo, drugače se nam lahko zgodi, da pritisk, ki nastane, deformira doge. Sod čez dan večkrat obrnemo, zatem ga napolnimo s hladno vodo in ga pustimo dva do tri dni, potem iztočimo vodo in sod posušimo.

— Sode, ki smo jih čez leto suho konzervirali, vsaj dva do tri dni pred trgatvijo izpiramo s hladno vodo, da odstranimo okus po starem žveplu. Za mokro konzervirane sode je dovolj, če jih izplaknemo dva- do trikrat s hladno vodo, jih posušimo, lahko pa tudi mokrega zažveplamo, tik preden bomo vnaž autočili mošt. Čistoča in kakovost sode je eden bistvenih dejavnikov na poti za dobro vino, ki je v ponos vinogradniku — kletarja.

Dan ali dva pred trgatvijo lahko v kleti, ki smo jo prej temeljito očistili, prižgamo 8-10 azbestnih trakov žvepla na m' prostora in kleti, da kletno prostoro razkažimo. Prej moramo zapreti vse odprtine, ki jih ponovno odpremo po 5-6 urah in klet dobro prezračimo. To je bilo le nekaj najpomembnejših opravil, ki morajo vinogradnika postati rutina, da si pravočasno razporedi delo zadnje dni pred trgatvijo.

Ernest Novak, dipl. inž. agr.

ABC POMURKA MESNA INDUSTRIJA Nabavna služba MURSKA SOBOTA

Na osnovi analize tržnih cen na širšem območju SRS in sklepa delovne skupine za spremljanje živinoreje veljajo v Mesni industriji od 25. 9. 1989 naslednje odkupne cene:

	Cena za rejca	
	za 1 kg ž. t.	za 1 kg t. p.
A vrsta — odbrani biki + telice, klanje za posebne namene	66.700.—	115.000.—
Ekstra vrsta — biki + telice	58.000.—	100.000.—
I. vrsta biki + telice	55.000.—	98.000.—
II. vrsta biki + telice	42.000.—	84.000.—
K zgoraj navedenim cenam se v skladu z družbenim dogovorom izplača premija, ki jo uveljavlja rejec.		
GOVEDA — KRAVE:		
Krava I. vrste	39.000.—	70.000.—
Krava II. vrste	35.000.—	65.000.—
Krava zunaj vrste	30.000.—	60.000.—

CENIK

TELETA: Teleta, nesposobna za nadaljnjo rejo, težka najmanj 50 kg 50.000.— din.

- PRASIČI—
- Prasiči iz organizirane kooperacijske reje se prevzemajo popogojih iz pogodbe o reji, zagotavljanju močnih krmil in prevzemu v letu 1989 in dodatkom k tej pogodbi.
  - Ceno za prašiče iz organizirane kooperacijske reje vzrejene z lastno krmo posameznega rejca z dodatkom superkonzentratu oblikuje KZ sama na način, da se upošteva kakovost prašičev, ugotovljena pri klanju.
  - Prasiči do 150 kg 55.000.— din/kg ž. t.
Težki prašiči 53.000.— din/kg ž. t.
Izločene plemenske svinje 48.000.— din/kg ž. t.
Izločeni merjasci 20.000.— din/kg ž. t.

- OPOMBA: Na liniji klanja ocenjuje Jugoinspekt Ljubljana, stroške pa plača 50 % rejec, 50 % kupec.
- Stroški organizatorja reje:
    - 4 % za stroške organizacije reje in odkupa.
    - 1 % v sklad za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetov.
  - Za druge dogovorjene programe reje plačamo stroške organizacije v višini, kot je dogovorjeno z dodatkom k pogodbi.
  - Skupno rejo mlado pitanih govedi in izvozni program urejamo z dodatkom k pogodbi.

FRANCEKOV PREMISLANJE

Če se ne bi smejal na svojo škodo, bi se včasih pošteno nasmejal iz te naše kmetijske politike.

Sončna hiša Vražja skala

Euostanovanjska sončna hiša je bila zgrajena v Budimu. Privednik sončna kaže na to, da si je lastnik hiše-načrtovalec prizadeval izkoristiti sončno energijo. Poleg prihranka pri kurjavi je bil njegov cilj, da bi se čim bolj podaljšal učinek sredozemskega podnebja.

Sončna hiša Vražja skala združuje več možnih načinov in tehnologij izrabe sončne energije.

Za pasivno uporabo sončne energije je stavba oblikovana tako, da omogoči naraven izkoristek sončne energije v čim večji meri.

Za aktivno uporabo sončne energije pa je potrebno montirati razne namenske naprave (kolektor, cevovod, rezervoar, črpalko, avtomatiko itn.) za dosego večjega učinka, za boljšo regulacijo toplote.

Sončna energija, ki se lahko izkoristi v hiši, pa ni na razpolago brezmejno. Moč sončne energije se spreminja, koliko pa je lahko izkoristimo, je odvisno od namenske oblikovane hiše.

MINI LEKSIKON

Toplotni most

Zadnje čase vse pogosteje slišimo ta izraz. O tem govorijo strokovnjaki, če je vogal sobe plesniv ali zelo umazan, nad oknom pa je stena siva. Kaj torej pomeni ta izraz?

V stroki imenujejo za toplotne mostove tiste dele zunanjih, mejnih delov stavb, ko so spojeni elementi različnih geometrijskih oblik in različne prevodnosti. Elementi, ki boljše prevajajo toploto, se prej ohladijo kot slabši prevodniki. Na ohlajeni površini se ob neugodnih priložnostih in okoliščinah kondenzira vlaga, kar povzroča, da se barva spremeni, zatemni, postaja umazana ali se pojavi plesen.

Zelo dobro ponazarjajo te toplotne mostove kuhinje in kopalnice ne preveč skrbno zgrajenih družinskih hiš, kjer zaradi neprimerne izolacije podstrešja lahko kmalu zapazimo obrise železnih ali železobetonskih gred.

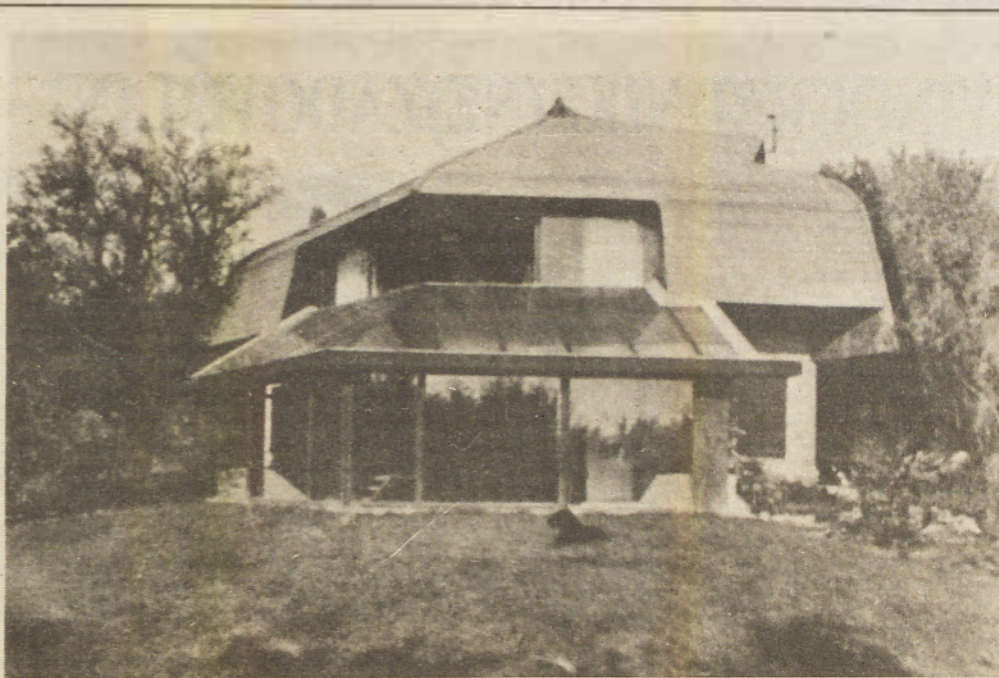
Prav tako so posledica toplotnega mostu rjave vezne betonski ali drugačni nosilci nad okni in vrati, ali pa plesen v kotih sob.

Toplotni mostovi najpogosteje nastanejo pri vgraditvi jeklenih konstrukcij, med drugimi:

- železobetonskih vencev in gred,
- železobetonskih mostov,
- raznih železnih in železobetonskih predelnih konstrukcij itn.

Škodljivim posledicam toplotnih mostov se lahko izognemo, če primerno izoliramo te elemente, kako in s čim, pa naj odloči strokovnjak.

Zelo pomembno je, če vemo, da izolacija toplotnih mostov še ne pomeni, da je hiša v celoti (stene, kritina) dobro izolirana.

Sončna hiša v Budimu.

Sončna hiša Vražja skala ima šesterokoten tloris, kritina pokriva hišo v obliki polkrogle (slika 1, 2). S tem je doseženo to, da imamo glede na prostornino hiše čim manjšo zunanjo ohlajevalno površino — ob estetskem videzu stavbe. Potrebo po kurjavi je možno zmanjšati tudi tako, da zunanje stene delno pokriva zemlja in pod navzdol upognjeno streho nastane zaščitno polje.

Najbolj učinkovita naprava hiše je steklenjak in sončni pro-

V sončni hiši Vražja skala si je lastnik-arhitekt prizadeval za največjo možno izrabo sončne energije. Temu cilju služi tudi kratkotrajno skladiščenje ulovljene sončne energije. Vendar to nujno zakomplicira sistem in tudi povečuje stroške za to napravo.

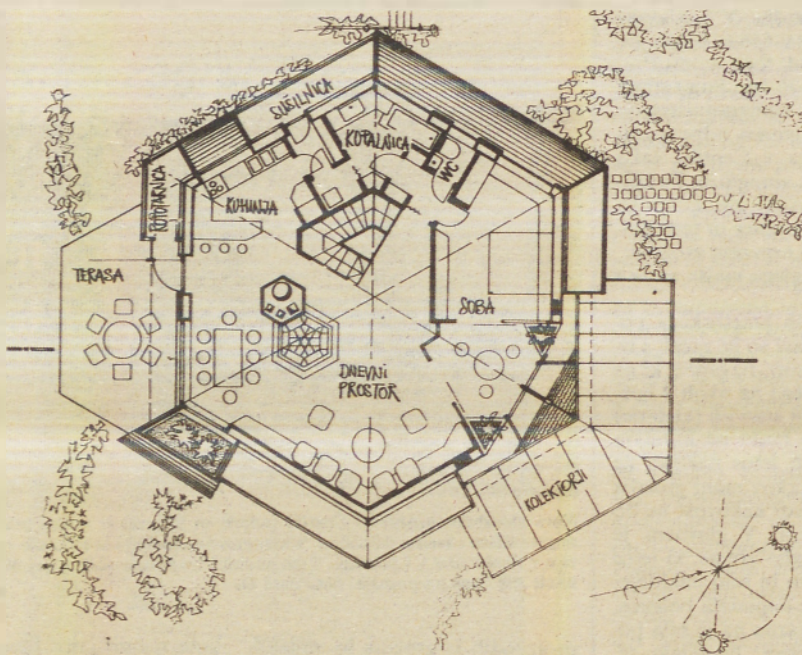
Skico sončne hiše Vražja skala vidimo na sliki 3. Zaradi primerjave navajamo skico t. i. referenčne, podobne hiše. Če primerjamo obe, zlahka opazimo komplicitarost. Puščice na

enoletni porabi energije je 44 odstotkov.

Eksperiment je pokazal, da je na Madžarskem upravičena uporaba sončne energije zaradi zmanjšanja porabe klasičnih kuriv za ogrevanje hiš.

Pomembno je, da si prizadevamo za čim enostavnejše rešitve. Pri tem lahko s strokovnimi rešitvami in praktičnimi izkušnjami dosežemo velike gospodarske učinke.

Na koncu naj omenimo še prednost, ki se v denarju ne da izkazati, ta pa je, da zagotovi- mo 45 odstotkov energije za

Tloris Vražje skale v prvem nadstropju.

stor pred južnim pročeljem hiše. Učinek steklenjaka je splošno znan.

Za segrevanje vode je v stavbi montirana naprava za aktivno koriščenje sončne energije. Kolektorji in zbiralniki sončne energije so montirani na strehi steklenjaka. Takšna rešitev ima velike prednosti, saj kompaktno polje kolektorjev varuje steklenjak pred čezmernim poletnim segrevanjem.

skicah kažajo smeri in karakteristike energijskih tokov, ki nastanejo ob uporabi hiše.

Za določitev energetske učinkovitosti sončne hiše so bile opravljene meritve z instrumenti. Serija meritve, ki je trajala poldrugeto leto, je pokazala, da je delež sončne energije pri ogrevanju (kurjenju) hiše 24,5 odstotka, pri poletnem segrevanju vode pa 51,5 odstotka. Delež sončne energije v celotni

potrebe hiše z absolutno čisto energijo. Kurjenje hiše in ogrevanje vode s sončno energijo razbremeni oskrbo s klasičnimi kurivi, uporaba teh pa pušča nepopravljivo škodo na okolju.

Da bo sončna hiša uspešno delovala, je izredno pomembno, da sta projekt in izvedba na potrebni strokovni ravni, za to so potrebni strokovno izobraženi projektanti in izvajalci.

Dr. Tibor Tömörý

BO NARAVNI PLIN ZAMENJAL BENCIN?

Po raziskavi ameriške organizacije Inform, ki se ukvarja s problemi človekovega okolja, imata naravni plin (komprimiran) in metanol kot avtomobilsko gorivo veliko prednost pred bencinom in dizelskim gorivom. Plin je perspektivnejši od metanola po svojih ekoloških značilnostih, zanesljivosti oskrbe in občutno dostopnejši zaradi cene.

Pri izogrevanju plina in metanola se ne izločajo trde sestavine in se znatno zmanjšujejo emisije kemijskih organskih spojin — osnovnih sestavin mestnega smoga. Z uporabo plina kot avtomobilskega goriva bi se zmanjšale emisije ogljikovega monoksida za 90 odstotkov, medtem ko do sedaj razviti motorji ne izločajo bistveno manj škodljivih snovi. Izločanje ogljikovega monoksida pri uporabi enega in drugega goriva se zmanjšuje za 15 odstotkov. Pri pridobivanju metanola se iz naravnega plina prav tako izloča ogljikov dioksid.

Pridobivanje metanola iz naravnega plina v Združenih državah stane 99 centov za sodček, kar je za 88 odstotkov dražje od pridobivanja bencina. Izdatki proizvodnje plina za sodček so v primerjavi z bencinom dvakrat manjši. Obstoječa mreža za oskr-

bo s plinom v ZDA omogoča nemoteno oskrbo plina v vsej državi, medtem ko bi morali metanol dobavljati po posebnih transportnih kanalih. Tačas obstoječe zmogljivosti za pridobivanje metanola v ZDA zadovoljujejo le en odstotek domačega povpraševanja po avtomobilskem gorivu.

S plinom bi lahko zadovoljili 15 odstotkov povpraševanja po avtomobilskem gorivu. Le-to se lahko uporabi tudi za pridobivanje metanola, vendar bi pri tem izguba energije dosegla 40 odstotkov.

Inform ugotavlja, da bo v naslednjih 5 do 10 letih potrebno povečati uporabo teh goriv na ameriškem tržišču, kar bo mogoče le ob veliki podpori vlade in industrijskih krogov.

Boris Hegeduš

DA BO MANJ SAMOVŽIGOV

UNZ POZIVA KMETOVALCE

Zaradi neugodnih vremenskih razmer pri spravilu sena in otave v letošnjem poletju je v zadnjih tednih na območju Pomurja vse več požarov na gospodarskih poslopih, ki so posledica samovžigov ne dovolj suhega sena in otave v gospodarskih objektih. Posledice teh požarov so običajno hude, saj zgornjo celotno gospodarska poslopja s kmetijsko mehanizacijo, neredko pa ogenj ne prizaneša tudi živini.

Da bi se takim požarom izognili, Uprava za ootranje zadev v M. Soboti poziva kmetovalce, da pogosteje nadzirajo spravljeno krmo ter s sondiranjem z železno palico ugotavljajo temperaturo znotraj naložene krme. Če pri nadzoru krme opazijo, da ta postaja vlažna in je njena notranjost nenavadno segreta, je potrebno krmo spraviti iz objekta, jo razprostrati in ustrezno posušiti. Zadostuje le nekoliko več pozornosti, da se izognete katastrofi.

J. D.

VARSTVO OKOLJA

Dihamo še čisti zrak, toda kako dolgo?

O varstvu okolja govorijo tudi v lendavski občini, še posebej v Lendavi, na čedalje več pogovorih, uradnih in neuradnih. Skupščina občine je sprejela v juliju leta 1987 akcijski program o varstvu okolja in od takrat vsako leto oceni uresničevanje sklepov, ki so bili zapisani v akcijskem programu.

Hidrometeorološki zavod SR Slovenije je v lanskem letu opravil meritve zraka ter uvrstil občino Lendava v II. območje, ker je zrak onesnažen pod dovoljeno mejo. To pomeni, da v Lendavi dihamo še sorazmerno čist zrak. Ljudje pa so vendarle v skrbeh, in to zaradi predvidenega razvoja kemične industrije (tovarna čistil). Pod nobenim pogojem ne bi smeli pristati, da bi se kakovost zraka poslabšala. Težje pa je s posebnimi odpadki. Inšpekcijska služba sicer ima evidenco o vrsti in količini posebnih odpadkov, toda ti se odlagajo na dvoriščih delovnih organizacij, kjer odpadki nastanejo. Edini dober zgled je Opekarna in Dolgi vasi, ki sprejema odpadni micelij od izdelave Gentamicina v tovarni Lek in izrivke delovne organizacije Elektrokontakt in jih zapeka v opneče izdelke. To je menda edini ekološko varen način za uničevanje posebnih odpadkov, ki ga izvajajo tudi drugod v razvitem svetu. Glede onesnaževanja podtalnice pa je najbolj kritično v delovni organizaciji Varstoj, saj vse odpadne vode iz Varstrojevega kompleksa neprečiščene otekaajo na opuščeno zemljišče v neposredni bližini proizvodnih objektov, in ker ni odtoka, pronicajo v zemljo.

Jani D.

Novi naftini študenti

V delovni organizaciji Ina-Nafta Lendava vsako leto posvečajo precejšnjo skrb razvoju svojega kadra. Študentska politika jim ni tuja, po svojih močeh se zavzemajo in jo podpirajo v občini Lendava. Vsako leto pridobijo v svoje vrste nove sodelavce. Za šolsko leto 1989/90 so razpisali 47 štipendij — naslednji stopnji 29 ter na višji in visoki stopnji 18 — podelili so le 44 štipendij. Nepodeljene so ostale tri štipendije za diplomirane inženirje strojništva. Komisiji je pomagala psihologinja, ki je pripravljene kandidate testirala. Letos je imela komisijaza štipendiranje težko nalogo, saj je dobila kar 200 prošanj.

Jože Žerdin

SONCE NAMESTO DRV, PREMOGA ...

Pred približno desetimi leti so nekateri tudi v Pomurju začeli izkoriščati sončno energijo, in sicer za segrevanje vode. Zakaj kuriti z drvmi, premogom ali mazutom oziroma trošiti elektriko in vse to drago plačevati, če pa sonce greje zastoj? To je bilo in je še nekakšno geslo za propagiranje sončnih kolektorjev. In dandanes bi najbrž v Pomurju našli že okrog 500 hiš, ki jih že imajo.

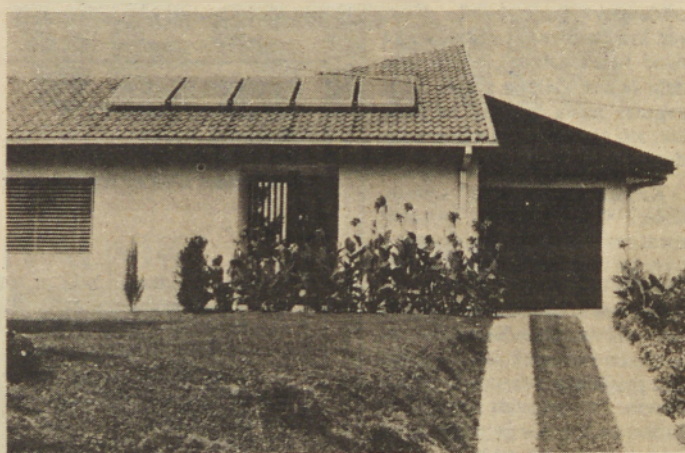
Resnici na ljubo, bilo bi jih veliko več, če to ne bi bila kar precejšnja nalozba. Na manj kot 4.000 nemških mark (preračunano v dinarje) skoraj ni mogoče računati, več pa vsekakor, če si omislite malo večje število (površino) kolektorjev; odvisno torej, koliko tople vode kdo potrebuje. Dosedanje izkušnje so pokazale,

da z dvema kvadratnima metro-ma sončnih celic (kolektorjev) lahko dnevno segrejemo blizu 400 litrov vode na okrog 60 stopinj Celzija.

Če v Pomurju na marsikaterem področju capljamo v razvoju za drugimi v Sloveniji, pa je glede sončne energije drugače. Nekateri pomurski obrtniki so med prvimi začeli orati ledino na tem področju. Uradno je bil to program Obrtne zadruge 14. oktober Gornja Radgona, razvijali pa so ga predvsem v obrtniških delavnicah Branka Kocuvana v Biserjanah pri Vidmu ob Ščavnici. Zdaj, od 1. septembra naprej, je to že samostojno (zasebno) podjetje EEK Videm, v njem pa je zaposlenih blizu 50 delavcev. Njihov direktor razvoja elektronskih sistemov, dipl. inž. elektro-

niko Silvo Lovrenčič, nam je postal tudi s podatkom, da so samo lani v njihovih delavnicah naredili čez 3 tisoč sončnih kolektorjev. Največ jih je šlo v obmorske kraje vzdolž Jadranskega morja. Ponekod so jih v enem počitniškem naselju ali gostinško-turističnih objektih namestili tudi po 100.

Ali se vse to spleča? Inž. Lovrenčič pravi: »To je odvisno od različnih okoliščin. Življenjska doba kolektorjev je okrog 15 let, odvisno pač od vzdrževanja, strošek pa se lahko povrne že v nekaj letih. To pa je odvisno, kako in koliko koristimo kolektorje oziroma segreto vodo, delno pa tudi od vremenskih razmer. Vsekakor lahko trdimo, da se spleča. Med drugim imamo tudi precej

Hiša s sončnimi kolektorji pri Vidmu ob Ščavnici. (Foto: J. G.)

naročil iz Avstrije in nekaj iz Nemčije. Prav gotovo pa še niso izkoriš-

čene vse možnosti, ki jih človeku ponujajo topli sončni žarki. Jože Graj

NOVO!

Dicuran forte

načrtovan uspeh

- Zatra istočasno vse širokolistne semenske in travne plevle.
- Čas za škropljenje lahko izbirate, od setve pa vse do razrašanja žita spomladi.
- Ni omejitev glede temperature in razvoja žita.

Dicuran forte... najbolj gospodarna rešitev proti plevelom v žitu. Zato v vaši zadrugi zahtevajte dicuran forte.

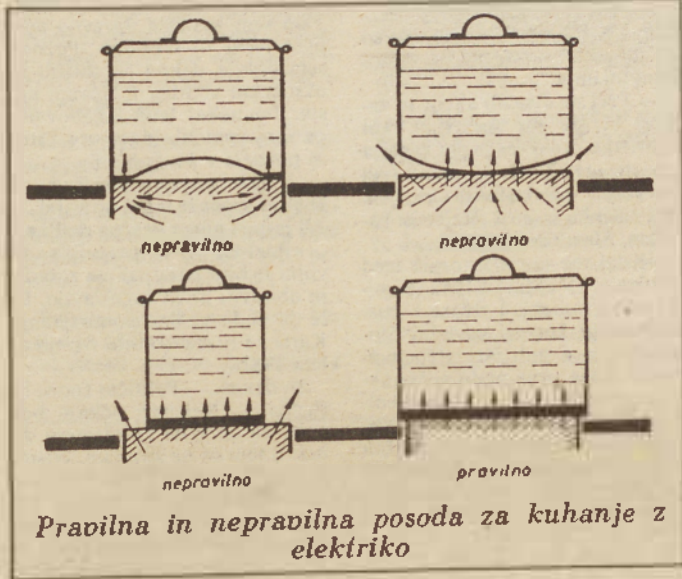

**ELEKTRIKA JE DRAGA, DA BI JO
NERACIONALNO TROŠILI**

ELEKTRIČNI ŠTEDILNIK

Vodila za nakup štedilnika ali kuhalnika so precej jasna. Poleg števila družinskih članov je odločilno tudi to, ali bomo obdržali stari štedilnik na drva, v tem primeru nam bo pozimi še ogreval kuhinjo, poleg pa bomo kuhali na kuhalnik. Taka različica je primerna za podeželje, če že moramo kuhati večkrat, vsaj pazimo, da porabimo čim manj električne energije. Poglejmo torej, kje jo po nepotrebnem izgublamo. Slaba kakovost kahalne plošče je že lahko vzrok za preveliko porabo. Pri izgubi toplote pri kuhanju na električnih ploščah moramo omeniti največje krivca za preveliko porabo: neustrezno posodo. Toplotni tok, ki prehaja s plošče prek posode na hrano, ima najmanjši upor takrat, ko se plošča in dno posode po vsej svoji površini, ki morata biti enaki (zato so dimenzije plošč in posod normirane), popolnoma prilegata. Pri vbočeni in izbočeni plošči so stične ploskve prekinjene, nastajajo zračne blazinice. Pri posodi s sicer ravnim dnom pa odteka pri premajhni posodi toplotni tok v prazno, pri preveliki pa nastajajo po nepotrebnem toplotne izgube na delu posode, ki sega čez rob. Najboljša posoda je torej tista, ki obdrži ravno dno pri visokih temperaturah in je grajena iz materiala, ki predstavlja za toplotni tok najmanjši upor in ima dovolj odebeljeno dno.

NASVET
KAKO NABRUSITI ŠKARJE?
Škarje bodo spet ostre, če si boste pomagali z brusilnim papirjem. S škarjami nekajkrat zarezemo v brusilni papir. Pri tem ga obračamo tako, da prideta obe rezili v stik z brusilno stranjo.

RADIO MURSKA SOBOTA
LAHKO SI JIH ZAŽELITE

Oddaja 21 232 iz diskoteke Super Li, 29. septembra 1989, od 18.00 do 19.00.

1. You'll never stop me loving you — Sonia
2. Gringo — Sabrina
3. Fotonovela — Ivan
4. Hipp, Hopp — Art
5. Ring my bell — Collette
6. London Nights — London Boys
7. Fly Alois, fly — The Bavarian
8. Walking on — Fax Yourself
9. Max mix 8
10. Taxi — Francesco Salvi
11. Is it really Love? — Jeremeine Stewart
12. The Look — Roxette
13. Dressed for success — Roxette
14. Back to Life — Soul II Soul
15. Every little step — Bobby Brown
16. Don't be Cruel — Bobby Brown
17. Rootsie & Boopsie — Papa Winnie
18. Blame it on the Rain — Milli Vanilli
19. Das Omen — Mysterious John
20. Atomic City — Hilly Johnson
21. Ain't nobody better — Inner City
22. Batdance — Prince
23. Backseat of your Cadillac — C. C. Catch
24. Marina (Remix 89) — Rocco
25. Looking for Freedom — David Hasselhoff

Pridružite se nam v diskoteki Super Li — petek 29. septembra!

**PRED
NAKUPOM
BOJLERJA**

Preden se odločimo za nakup takega ali drugačnega vodnega grelnika, moramo vedeti, v katerih stanovanjskih prostorih potrebujemo toplo vodo ter koliko in kakšne temperature na vsakem iztočnem mestu. Za večji del gospodinjstev so to že gotova dejstva, saj so bojlerji montirani že pred vselitvijo. Če gradimo novo lastno hišo, če obnavljamo prostore v starem stanovanju, potem pošteno premislimo, ali bomo tako imenovani »sanitarji« vozil oziroma moko steno med kuhinjo in kopalnico opustili ali ne. Če so kuhinje, kopalnice in stranišče tako razporejeni, da sta vmes še en ali dva stanovanjska prostora, se bomo verjetno odločili za dva bojlerja, če pa so združeni, le za enega.

Da bomo imeli manjkraj sitnosti s čiščenjem vodnega kamna, obratujemo z nižjimi temperaturami, tudi izgube vode bodo manjše zaradi nižje temperature površine bojlerja in cevi. V kakšni časovnih razdobljih moramo očistiti bojler, sicer ni predpisano, vendar je potrebno očistiti grelec in notranje stene kotlička vsako drugo leto. Bojler je največji porabnik električne energije v gospodinjstvu. Toda s toplo vodo, ki nam jo daje, pomaga tudi štedilniku, da skuha hrano prej in ceneje. Prav tako izdatno pomagamo s toplo vodo iz bojlerja pralnemu stroju, če je ta prirejen za tako obratovanje. Topla voda v bojlerju pa je ogreta v času manjše tarife in zato cenejša. Pri nakupu se raje odločimo za večji bojler, kajti nekaj manjših stane toliko kot večji, privarčujete pa pri montaži in ventilih, pri katerih se izgublja veliko toplote.

VARČUJMO Z KURIVOM

Dimnik je najbolj pomemben

Če dimnik ni dober, je brez vrednosti tudi najboljša peč, ki je nanj priključena. Naloga dimnika je, da odvaja izgorevalne pline iz kurišča in dovaja vanj zrak, ki je potreben za zgorevanje. Rešetka, plast kuriva, dimni kanalji v peči in sam dimnik, vsi se prebahajočemu zraku in izgorevalnim plinom bolj ali manj upirajo in ta upor mora dimnik s svojo vleko obvladati.

Dobro vleko dimnika si zagotovimo, če ima dimnik ustrezno višino. Pri blokovskih gradnjah je višina vedno dovolj velika, ker vodimo dimnike do nadstrehe in spuščamo izgorevalne pline v atmosfero čim višje. Dimnik je lahko nizek za peči v najvišji etaži poslopja, če ima to ravno streho, ali v pritličjih hiš z ravno streho. Dimnik naj bo visok 6 do 8 metrov.

Dobro vleko si zagotovimo tudi, če je zadostna razlika med temperaturo plinov v dimniški cevi in temperaturo atmosferskega zraka. Moč dimnika je tem večja, čim višja je temperatura odhajajočih izgorevalnih plinov. Njihova temperatura torej ne sme biti prenizka, ravno tako ne previsoka. Če je prenizka, dimnik ne vleče, če je previsoka, pa nam to povzroča škodo, ker odnašajo zgorevalni plini toploto v atmosfero.

Na en dimnik smemo priključiti največ dva kotla za centralno ogrevanje, štedilniki naj bi imeli vsak lastni dimnik, priključiti pa smemo tudi po več peči na en dimnik. Velja pravilo, da mora imeti dimnik 14 x 14 cm čistejšega preseka, če sta nanj priključeni 2 peči, 14 x 20 cm pri priključku 3 peči in 20 x 20 cm pri priključku 4 peči.

Slabo delujoč dimnik preiskujemo v glavnem s tem, da ga pri ustju na vrhu zamašimo, ko je v kurišču ogenj, in opazujemo sosednje luknje na dimniku, če se začneja sčasoma kaditi iz njih. Če se to zgodi, je dokazano, da lastni dimnik ni tesen in da mu iz sosednjih doteka zrak ali dim, ki ga izdatno slabi.

Ravnanje s kurivom

Vse vrste kuriva so danes zelo drage, zato ni vseeno, kako ravnamo z njimi. S pravilnim ravnanjem se da marsikaj privarčevati. Zaloga kuriv ne potrebujemo, če uporabljamo mestni plin ali elektriko. Zaloga pa je potrebna pri vseh drugih vrstah kuriva. Prostor za to je v kleti. Tam smemo imeti tudi olje in plin. Jeklenke so lahko tudi v stanovanju, razen v spalnicah, če so od plamena oddaljene vsaj 2 metra.

Prevelikih zalog premoga naj ne bi imeli. Na zraku se namreč premog kvari, ker se, sicer zelo počasi, povezuje s kisikom, zgoreva in izgublja toplotno vrednost. Na zraku tudi razpada in se drobi, droben pa se slabše izkorišča. Iz tega razloga jemljemo premog vedno z dna kupa; velike kose razbijamo vedno le na podu. Kup premoga sme biti visok največ 2 metra, sicer bi se lahko sam od sebe vžgal. Tudi les oziroma drva skladiščimo v kleti le, če so suha. Moker les začne trohniti in se kalorično poslabša. Za uskladiščenje 1 tone premoga je treba 1,4 kubičnega metra prostora.

KAKO OČISTIMO HLADILNIK
Hladilnik očistimo z jedilno sodo. V liter mlačne vode vsujemo škatlico sode in s to raztopino očistimo notranjost hladilnika. Potem vse skupaj obrišemo s še vlažno krpo. Hladilnik bo imel še prijeten svež vonj. Jesen je pred nami, z njo pa tudi čas, ko zamrzujemo vrtnine, ki nam bodo v zimskem času dobrodošle. Da bo zelenjava dobro zamrzajena, potrebuje čist hladilnik ali zamrzovalnik.

Kuhajte z nami
SADNA POGAČA

je izdatno pecivo in primerno za dopolnitev kosila, ali kot samostojna jed za večerjo. Če vzamemo sadje iz domačega pridelka, je tudi poceni. Uporabimo lahko sveže sadje, iz kompota ali iz zamrzovalnika. Če uporabimo zamrzjeno sadje, je prav, da ga prej v kozici prelijemo z osladkanim kropom, pokrijemo in počakamo, da se ohladi. Nato sadje ocedimo in ga uporabimo za pogačo, preostalo tekočino ponudimo kot sok.

Jeseni so nam na voljo: slive, breskve, hruške in jabolka.

TESTO: 50 dag moka, 3 dag svežega vzhajanege kvasa, 20 dag margarine ali 18 dag masti, pol žličke soli, 2 rumenjaka, 1 del belega vina. Iz sestavin ugneteo testo — pol ure naj počiva na hladnem. (Če je moka zelo suha, dodamo testu malo mleka.) Nato testo razvaljamo v 1/2 cm debelo ploščo in damo v večji pekač. Iz obrezkov naredimo droben svajek, in ga položimo ob robu pekača.

NADEV: ko testo nekoliko vzbaja, ga obložimo s sadjem, potresemo s sladkorjem (približno 10 dag) in damo v pečico. Do polovice pečeno testo prelijemo s pripravljenim prelivom in spečemo do konca pri 220° C.

PRELIV: 2 jajci, 2 beljaka, ki sta ostala od testa, 1 žlica mletih orehov ali mandljev, 1 žlica drobtin, 2 žlici moka, 4 beljake stepemo v trd sneg, dodamo sladkor in še stepemo, da masa dobro otrdi. Rahlo umešamo 2 rumenjaka, orehe, drobtine in moko. Rahlo zmešamo maso in razgrnemo čez sadje.

Varčen lonec

Za pripravo jedi, ki jih je treba dolgo kuhati, uporabljamo lonec na zvišan pritisk. Prihranimo polovico energije, čas kuhanja pa se skrajša tudi za 80 odstotkov. Jedi kuhamo vedno v pokritem loncu. Pokrovko posadimo na posodo takoj, ko jed pristavimo na štedilnik. Kadar dvignemo pokrovko, gre energija v izgubo.

SESTAVLJENIK	ODLIČNI ITALIJANSKI SMUČAR	SODOBNI SLOVENSKI KNUJEVNIK (TARAS)	SESO km DOLGA REKA V BRAZLJUI	MEDMET OPRAVILA	LASTNOSTI, KI JO ZA ZNAVAJO Z VOHOM	LIKRIJENA ZELEZNA NAPRAVA	ŽENSKO IME
TORBA ZA SPISE							
PISATELJ SUHODOLGAN							
SUVANJE Z NOGO							
PEVKA PRODNIK				JULIJ			
ŽIVINO-REJSKA FARMA V ZDA				VREDNOSTNI PAPIR		KARLOVAC NEVARNO SINTETIČNO MAMLO	
VARUŠTVO, SKRBNIS-TVO							HOMERJEV EP O TROJANSKI VOJNI
OKRASHI KAMEN						IRIJSKA I OGLJKOVODIK V NAFTI	
BARVA KOŽE POLT					DOLINA HUDA NA-LEZLJIVA BOLEZEN		
MESTO NA JUŽNEM URALU						SUMERSKA BOGALJA ZEMLJE HUDA JEZA	
RIMSKO ŠTEVILO TISOČ		ERBU		DEL OBRABA OLIMPIJSKE IGRE			
GL. MESTO NAŠE ŠIRŠE DOMOVINE							
MINDSOVA HČI V GRŠKEM IMTU							

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE — Vodoravno: kanasta, Orontes, Navarra, Spa, gad, Tarlac, rjavček, um, ara, kaos, R, C, drama, imperij, Juanita, Ard, Son.

NAŠA RISBA — VAŠ PRIPIS

Pripise k novi risbi pošljite najkasneje do četrtega, 5. oktobra na naslov: VESTNIK, Titova 29/1, 69000 MURSKA SOBOTA. Objavljene pripise honoriramo.

— Da jabolka zdravijo vse bolezni, ni res, saj jih žre tudi naša inflacija, pa ji nič ne pomaga. (Ja Ma)

— Ko zastor se razpne, narod zavrešči, saj vlada na nitki že spet visi. (Mi Hi)

— Za Adama in Evo je bilo jabolko prepovedan sad, za ubogo rajo, danes, pa je predrago. (hec)

— Oprostite kupci! Tudi zadnji socialni jabolki je odzvonilo. (Laura)

— Za tiste, ki bi za lanski denar hoteli kupiti letošnjo ozimnico. (Tibaut)

Ponovno snidenje tretjega dne najine poti je veselo in oba hkrati ugotavljava, kaj je bilo kje narobe. A vse to ni pomembno — pomembno je, da sva ponovno skupaj. Ker je že pozno popoldne, se odločiva, da jo mahneva kar v domovino. Naloživa čoln in čez dobro uro sva že na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. In kdo bi si mislil, da so tudi cariniki na meji že obveščeni o najinem potovanju! Carinske formalnosti so hitro mimo. Sledi še kratek klepet o potovanju in vtisih. Dogovoriva se še za zadnji dan najinega popotovanja, ko bo najine »murolovščinec« končen.

MURA DAJE TUDI KRUH

Eden od ciljev potovanja od izvira do izliva Mure je tudi ta, da skušava najti ljudi, ki jim ta reka daje kruh. Žal vso pot v Avstriji ne najdeva nič takšnega. Nobenega mlinarja ni več, tudi brodarjev nimajo. A to, kar nama ne uspe v Avstriji, najdeva doma, v Veržeju. Tam stoji znani Babičen mlin. Dolga je družinska tradicija mlinarjenja in sedanjí lastnik Marko Babič upa, da ne bo tudi zadnji. In kakšen je njegov kruh, ki mu ga daje Mura? Sladek? Grenak? Takole pripoveduje:

»Je sladek in grenak. Je dosti dobrega in lepega ob Muri, imam pa tudi precej slabih izkušenj z reko. Poglejte samo letošnje leto. Poplave in divja reka. Dobro, da vedno pravočasno opazim, da reka začne naraščati, zato se lahko pripravim. Mlin potegnem k bregu in kolo povlečem iz vode, tako da kakšnih večjih problemov nimam. Težave so samo takrat, ko me reka preseneti. Toda — tega je hvalabogu zelo malo.«

Kakšna je Mura kot reka? Ste navezani nanjo?

»Jaz sem na Muro zelo navezan, saj sem vse življenje preživel ob njej. Včasih si privoščim tudi kakšen ribolov, vendar zelo porredko, saj je dela preveč.«

Poznate reko Muro? Veste kje izvira in kako teče?

»Odkrito moram priznati, da

je ne poznam preveč dobro. Mogoče le odsek od Gornje Radgone pa do Murskega Središča. Več pa ne. Moja velika želja pa je, da bi jo bolje spoznal. Nekí moj znanec me že več let nagovarja, da bi si skupaj ogledala njen izvir in se mogoče popeljala ob Muri. Toda ni časa. Seveda pa si močno želim, da bi enkrat opravil to pot.«

Čeprav tedaj, ko sva se ustavila pri Babičevem mlinu, žetev še ni bila končana in je na vratih mlina pisalo, da je zaprto, sva mojstra vendarle našla. Nekaj malega je vseeno mlel.

Vi ste še edini ob reki Muri, ki se preživlja z njeno močjo. Kaj bi dejali k temu?

»Pravzaprav me to niti ne preseneča. Spominjam se, da je moj oče zgradil tri mlina. Ta je še edini, ki je ostal, in resnično bi mi bilo zelo težko, če ne bi nadalje-

breg bolj ali manj nespremenjen — drevje in goščava — mineva veslanje izjemno hitro in lepo. Se malo, pa sem pri brodu na Hotizi. To pa je tudi kraj, kjer sva se z Jožetom dogovorila za ponovno snidenje. Glede na dobljene izkušnje in dobro opravljeno veslanje upam, da me bo Brodarsko društvo Bistrica sprejelo vsaj za dopisnega, če že ne za rednega člana društva. Ker bo pot nadaljeval Jože, mu kar prepuščam besedo.

BRODAR IN PRAVI RIBIČ

Kar tako hitro naprej pa že ne. Na desnem bregu Mure opazim več ljudi, ki sedijo v senci in si tešijo žejo. Zamika me, da bi se jim pridružil.

KONČNO V DOMOVINI

val njegovega dela. Zivljenje z Muro je težko, toda vzdržal sem. Zato cenim to, kar mi reka daje, in to mi daje tudi moč, da vzdržim.«

In že zmanjkuje časa. Še bi lahko poslušali mlinarja Babiča, toda pred nama je še lep košček poti. Tokrat je na vrsti za veslanje ponovno Dušan. Takole opisuje prve zavesljaje po Muri v domovini:

Gre za čisto nekaj drugega kot so tiste divje brzice v Avstriji. Čeprav je reka hitra, pa je vseeno dovolj mirna in veslanje je pravi užitek. Veržejski most, nato železniški most in že sem pri mostu na Razkrižnju. Čeprav je

Hotiški brod in na njem brodar Ivan Oletič, ki pravi, da brodarjenje sicer ni pretežko, zaiti pa je treba dobro krmariti, da ne udariš v šamel. Problemi pa so tedaj, ko voda naglo narašča ali pada.

»Zakaj pa ne?« mi odgovori brodar, ki je kmalu potem, ko je na levem bregu zagledal avto, zapeljal z brodom tja, misleč, da sem eden od potnikov, ki se želi prepeljati čez Muro.

Broj je seveda v primerjavi s kajakom zelo stabilno (mursko) plovilo. Zdaj, ko ima železne, »kumpe« (nosilni ladjí), pa še toliko bolj. In čas med vožjo izrabim za kratek pogovor. Ali je vožnja broda težka? Na kaj je

treba posebej paziti? Kako je pravzaprav postal brodar? Ali tudi ribi in doživi kaj lepega? Kakšna se mu zdi Mura, so vprašanja, ki jih zastavim Ivanu Oletiču.

»Delo sicer ni pretežko, potrebno pa je paziti na pravilno krmarjenje, da ne udariš v »šamel« (leseni pomol) in da ga dobro pričvrstiš, ko se nanj zapelje kakšno vozilo. Tu sem zdaj šesto leto in sem zelo zadovoljen. Sem upokojenec, doma iz bližnje vasi Žabnik na Hrvaškem, z brodarjenjem pa si kaj zaslužim, kajti pokojnina je prenizka, da bi shajal samo z njo. Ker smo trije najemniki, delam običajno le vsak tretji dan. Brodar pa je bil že tudi moj oče. Najlepše je takrat, ko se ljudje vračajo, z vinogradov, to so vaši Slovenci, ali pa pridejo k brodu na piknik. Marsikdo tukaj rad nekoliko posedi, kaj poje in spi. Tudi mene večkrat povabijo zraven in včasih tudi skupaj zapojemo. Ni pomembno, ali je kdo Slovenec ali Hrvat. Tu se dobro razumemo. Mura pa se mi zdi vedno bolj umazana. Nekoč sem videl tudi po dva metra do dna. Slišal sem, da izvira nekje izpod planine v Avstriji in da je tam zelo čista. Žal nimam možnosti, da bi šel pogledat, kako je tam.«

Viktor Gerič s Hotize nama je pokazal krupa, ki sta tehtala vsak po 2 kilograma. Na trnek ju je ujel v bližnji gramoznici, v Muri pa ne lovi rad, ker se mu zdi preveč umazana in zastrupljena.

JOŽE GRAJ
DUŠAN LOPARNIK

Vožnja čez Muro traja kakšni dve minuti, pa tudi nekoliko dlje, lahko pa tudi precej časa. To je odvisno od tega kako brodar nastavi »kret« (veslo). Na desnem bregu se torej pridružim sedečim v senci in ponudijo mi celo pivo. Naposled se pripravljam za nadaljevanje veslanja v kajaku vse do izliva Mure pri Legradu. Tedaj se s kolesom pripeljem še ribič. Pogledam v njegovo torbo in presenečen ugotovim, da so v njej kar precej velike ribe. Torej vendarle srečanje z enim od pravih ribičev! In za Viktorja Geriča s Hotize bi res lahko tako rekli.

»Nisem lovil v Muri, ker je preveč umazana in zastrupljena. Srečo sem poskusil v bližnji gramoznici in prijela sta tudi dva krupa; vsak je težak okrog 2 kilograma. V Muri pa sem lani ujel na trnek smuča, ki je tehtal blizu 7 kilogramov. Tudi jaz imam lesen čoln in z njim se večkrat zapeljem po reki. Spust od izvira do izliva pa mora biti še posebej zanimiv,« mi pove hotiški ribič.

Zdaj pa zares dalje. Najprej do Murskega Središča, potem pa do meje z Madžarsko. Kako naprej, pa je še neznanca. Za dovoljenje v Budimpešto namreč nisva prosila. To je tudi težko dobiti in dolgo traja. Mura je več kilometrov mejna reka, ponekod pa teče tudi povsem na madžarski strani. Do cilja pa moram priti na vsak način. Videti torej, kje se ta naša reka izliva v Dravo. Vesljam in v glavnem samo razmišljam, kako bo tam.

(dalje prihodnjič)

NOVO IZ MARIBORSKE LIVARNE ZA DOMAČI IN TUJI TRG

armal

2000 bi lahko rekli novi družini enoročnih armatur, izdelanih po evropskih standardih

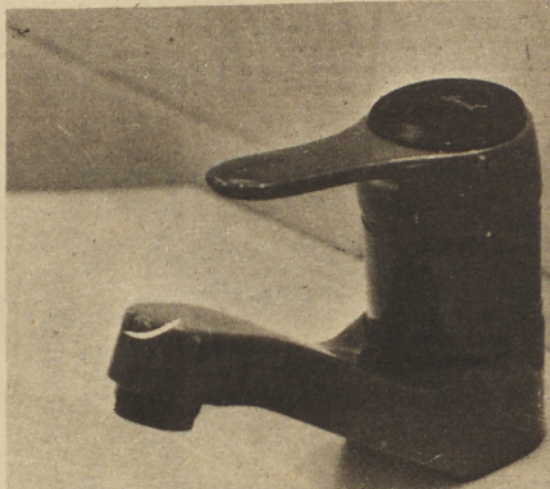
Na nedavnem jesenskem zagrebškem velesejmu je predstavila Mariborska livarna novo družino sanitarnih armatur ARMAL, za opremo kopalnic in kuhinj. Tehnični vodja Mariborske livarne ing. Ivo Bera je ob tej priložnosti poudaril, da gre za dosežek, ki se mu lahko da delovno ime ARMAL 2000.

In kakšne so prednosti nove družine sanitarnih armatur ARMAL? Izdelane so po evropskih standardih. Nekdanje tesnenje z gumo so zamenjale keramične ploščice, ki so skoraj neuničljive, saj se ne

obrabijo. Nove armature, ki so testirane v ZR Nemčiji, so mehko gibljive. So oglate oblike in so tako prilagajene okusu zahodne Evrope. Armature so nežnih barv. Največ jih bodo izdelali v imitaciji plemenitega mesinga in v sivi barvi. Gre za najsodobnejše elektrostatično barvanje s pripravki iz uvoza.

Posebna pozornost je pri novem izdelku posvečena večjemu pretoku vode in zmanjšani šumnosti ter mnogo enostavnejši montaži. Pomembno je, da bo mogoče kupiti nov izdelek že v mesecu novembru.

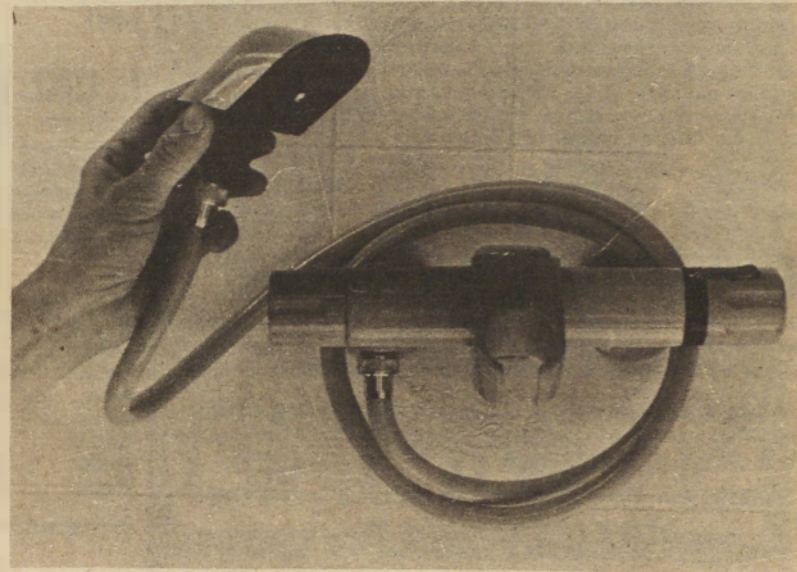
Izredno pozornost posveča Mariborska livarna tudi izdelavi termostatskih mešalnih baterij. Izdelane so na evropski ravni v kooperaciji z največjim tovrstnim podjetjem F. Grohe iz ZR Nemčije. S pomočjo termostata je poskrbljeno za najbolj varčno uporabo tople in hladne vode. Tesnenje je z neobrabljivo keramiko. Termostatske mešalne baterije je mogoče kupiti v kromu, rumeni, beli in rdeči barvi.

Enoročna armatura ARMAL, najnovejši izdelek Mariborske livarne. Tesnenje, oblika in barva so izdelani po evropskih standardih.

Mariborska livarna gre torej v korak z zahodno Evropo. Sledite ji tudi vi! Kopalnico in kuhinjo si opremito z njenimi najsodobnejšimi izdelki.

MARIBORSKA LIVARNA, 69000 Maribor, Oreško nabrežje 9, telefoni: centrala (062) 212 961, komerciala (062) 211 991, prodaja (062) 211 372, telex 33 144, telefax 062 29 756, servis: Koroška 7, Maribor, tel.: (062) 20 680.

Termostatska mešalna baterija omogoča najbolj varčno uporabo tople vode.

Naši trgovci in obrtniki zagotavljajo kakovost in ugodne cene.

ČAS SEJMA JE ČAS AVSTRIJSKEGA ŠTAJERSKEGA GOSPODARSTVA.

ČAS UGODNEGA NAKUPA!

Gospodarska zbornica Štajerske

VAŠ ZANESLJIV PARTNER

65 JAHRE

Reisinger & Sohn

Graz, Alte Poststraße 122, Tel.: 0316/51-5-06

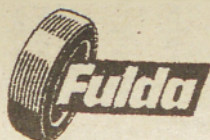
- ORIGINALNI DELI IN KAKOVOSTEN PRIBOR
- VELIKO SKLADIŠČE REZERVNIH DELOV TUDI ZA STAREJŠE MODELE VOZIL
- OKOLI 30.000 DELOV LAHKO DOBITE TAKOJ
- VELIKA PONUDBA FORDOVH NADOMESTNIH DELOV IN PRIBORA
- POSEBNA PONUDBA DELOV ZA VSE AVTOMOBILSKE ZNAMKE
- SPECIALIZIRANA FORDOVA DELAVNICA Z NAJMODERNEJŠO OPREMO
- HITER SERVIS.

- OB NESREČI VAM TAKOJ PRISKOČIMO NA POMOČ
- POLLETNO JAMSTVO ZA POPRAVILA, DELO IN ORIGINALNE NADOMESTNE DELE
- STROKOVNA POSVETOVALNICA
- NAŠE ŠOLANO OSEBJE GOVORI SLOVENSKO
- NAJBOLJŠA MENJAVA DINARJA

Priporočamo vam gume za vsa vozila!!!

MICHELIN

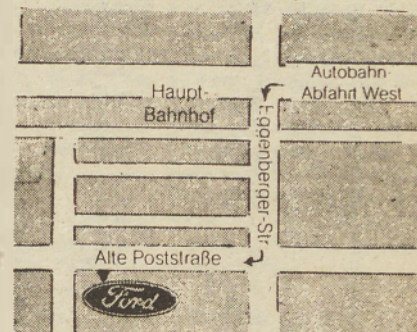
SEMPERIT

● BLAUPUNKT

VEDNO, KO STE V GRADCU NAS OBIŠČITE!

tako pridete do nas:

Za informacije in naročila za popravila avtomobilov zahtevajte našega gospoda **RADIŠA!!!**

Tako mala pika, pa tako velika razlika. Vaš avtoradio — avtohifi

... ne iščite več ...
tu je **SUPER** ponudba

Radiokasetofon 330.-

— UKV, SV, kasetofon

Stereo autoradio 375.-

— UKV, SV, stereo kasetofon, 20 W

Crown stereo radiokasetofon 990.-

— dvojni kasetnik, radio s spominom

GRUNDIG autoradio 1740.-

— UKV, stereo, prometne informacije, spomin, stereo kasetofon, 2 x 16 W

Fisher CD player 1995.-

— z vrhunsko izvedbo, model AD 890

Fisher videorekorder 4990.-

— z daljinskim upravljanjem

PHILIPS glasbeni stolp 5990.-

— 80 W, radio, dvojni kasetofon, gramofon, CD-player, zvočniki

Panasonic camcorder 8325.-

— čisto novi Super VHSC Camcorder

Panasonic barvni TV 6990.-

— 55 cm, teletext in daljinsko upravljanje

Panasonic videorekorder 8325.-

— 8 ur, 4 glave, daljinsko upravljanje sistem za programiranje

UGODNA CENA
LE KRATEK ČAS

SEJEMSKÉ NETO GENE!!!

naša trgovina
je v GRADCU
Waagner Birostrasse,
Starhemberggasse

... ali na
GRASKEM
sejmu
Hala 7/razs.
prostor 31,32

KDOR LAHKO, TA LAHKO.

Ponudba velja, dokler so izdelki v zalogi, max. do 1. 11. 1989

URADNE OBJAVE

URADNE OBJAVE OBČIN-
SKIH SKUPŠČIN: GOR-
NJA RADGONA, LENDA-
VA IN MURSKA SOBOTA

Odgovorni urednik: Martin
Vinček

Leto XXV

Murska Sobota, dne 28. septembra 1989

Št.: 24

160. Sklep o javni razgrnitvi ureditvenega načrta gramoznica Konjišče
161. Odredba o javni razgrnitvi osnutka lokacijskega načrta za gradnjo kolesarske steze Murska Sobota—Černelavci
162. Odredba o spremembi odredbe o podaljšanju veljavnosti

- odredbe o določitvi najvišjih cen v občini M. Sobota
163. Sklep o valorizaciji komunalnih taks v občini M-Sobota
164. Popravek odredbe o dopolnitvi odredbe o pristojbinah za veterinarsko-sanitarne preglede v občini Gor. Radgona

160

Na podlagi 37. člena zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (Ur. l. SRS, št. 18/84, 37/85 in 26/86) in 270. člena Statuta občine Gor. Radgona (Ur. objave št. 41/81, 7/86, 2/87 in 9/89) je izvršni svet SO Gor. Radgona na svoji seji dne 14. 9. 1989 sprejel

SKLEP

o javni razgrnitvi ureditvenega načrta gramoznica Konjišče

I.

Javno se razgrne osnutek ureditvenega načrta »Gramoznica Konjišče«, ki ga je izdelal Zavod za ekonomiko in urbanizem Murska Sobota.

II.

Osnutek ureditvenega načrta zajema območje obstoječe gramoznice Konjišče in razširitev v I. in II. fazi, na desnem bregu reke Mure.

III.

Izvršni svet ugotavlja, da je predloženi osnutek gramoznice v I. in II. fazi širitve skladen z družbenim planom občine Gor. Radgona za obdobje 1986—1990.

IV.

Osnutek ureditvenega načrta bo razgrnjen v prostorih KS Stogovci in prostorih SO Gor. Radgona 30. dni od objave v uradnih objavah občin Pomurja.

V času razgrnitve lahko dajo občani, delovne organizacije in druge organizacije pripombe in predloge Upravni organizaciji za urbanistično načrtovanje SO Gor. Radgona, Zavodu za ekonomiko in urbanizem v M. Soboti ali jih vpišejo v knjigo pripomb na mestu razgrnitve.

V času razgrnitve osnutka bo javna razprava, o dnevu in kraju bodo občani in delovni ljudje v samoupravnih organizacijah in skupnostih posebej obveščeni.

Številka: 352—4/89

Datum: 26. 7. 1989

Predsednik
IS SO Gor. Radgona
Janko Slavič, dipl. ing. agr.

161

Na podlagi 37. člena Zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor (Ur. list SRS, št. 18/84, 37/85 in 29/86) ter 219. člena Statuta občine Murska Sobota (Ur. objave, št. 12/80, 36/81, 11/84 in 4/86), je Izvršni svet SO Murska Sobota na seji, dne 19. 9. 1989, sprejel

ODREDBO

o javni razgrnitvi osnutka lokacijskega načrta za gradnjo kolesarske steze Murska Sobota—Černelavci

I.

Javno se razgrne osnutek lokacijskega načrta za gradnjo kolesarske steze Murska Sobota—Černelavci, ki ga je pod št. IN — 11/89 izdelal Zavod za ekonomiko in urbanizem v Murski Soboti.

II.

Osnutek lokacijskega načrta se razgrne v prostorih samopostrežne trgovine »Potrošnik« v Černelavcih ter na sedežu Krajevnih skupnosti mesta Murska Sobota (dom upokojenec), Vrtna 4 in v izložbi zgradbe SO Murska Sobota (Titova cesta).

Javna razgrnitev traja 30 dni od dneva objave v uradnih objavah pomurskih občin.

V tem času bo po potrebi organizirana tudi javna razprava, kraj in čas razprave bo določen naknadno.

III.

V času javne razgrnitve lahko dajo občani, organi, organizacije in skupnosti pripombe k osnutku lokacijskega načrta Komiteju za urbanizem, gradbeništvo in komunalne zadeve občine Murska Sobota ali Zavodu za ekonomiko in urbanizem v Murski Soboti, Staneta Rozmana ul. št. 5.
Številka: 352-19/89-4

Murska Sobota, dne 19. 9. 1989

Predsednik
Izvršnega sveta SO M. Sobota
Janez ŠTOTL, dipl. oec., I. r.

162

Na podlagi 5. člena Zakona o družbeni kontroli cen (Ur. list SRS, št. 9/85) in 1. člena Odloka o pooblastitvi Izvršnega sveta Skupščine občine Murska Sobota za sprejemanje ukrepov neposredne kontrole cen na ravni občine (Ur. objave, št. 10/85) sprejema Izvršni svet Skupščine občine Murska Sobota na seji dne 19. 9. 1989

ODREDBO

o spremembi odredbe o podaljšanju veljavnosti odredbe o določitvi najvišjih cen

1. člen

Drugi člen Odredbe o podaljšanju veljavnosti odredbe o določitvi najvišjih cen (Ur. objave, št. 12/89) se črta, tretji člen pa postane drugi člen.

2. člen

Spremeni in dopolni se 1. člen Odredbe o določitvi najvišjih cen (Ur. objave, št. 30/88, 34/88, 7/89 in 12/89) tako, da se glasi:

1. Stanarine se s 1. 10. 1989 povišajo za 135,8 %, najemnine pa z istim dnem za 143 %.

2. Določijo se naslednje nove cene osnovnih komunalnih storitev:

Storitev	Merska enota	Cena din
VODA		
— za gospodinjstvo	m ³	6.970
— za gospodarstvo	m ³	8.420

KANALŠČINA

Osnova za obračun je količina porabljene vode iz mestnega vodovoda ali količina načrpane vode v lastnem vodnjaku. Če se količina vode ne meri, se uporabi normativ upravljalca kanalizacije

— gospodinjstva	m ³	1.280
— gospodarstvo	m ³	2.740
— družbene dejavnosti	m ³	2.210

Če je odpadna voda onesnažena bolj kot je to določeno, se določijo indeksne točke. Indeksne točke se obračuna po ceni 540.— din/m³ odpadne vode.

3. ODVOZ SMETI

— odvoz smeti od stanovanj	m ³	1.120
— odvoz smeti od trgovin	m ³	4.100
— odvoz smeti od delovnih org., ustanov, zavodov	m ³	3.560
— odvoz smeti od obrtnikov (osnova za obračun je površina posl. prostorov)	m ³	2.100
— odlaganje smeti odpadkov na odlagal.	m ³	156.800
— pokrivanje odpadkov na odlagališču	m ³	243.210
— odvoz odpadkov s kesoni		
a) s kesoni prost. 3 m ³	m ³	388.990
b) s kesoni prost. 4 m ³	m ³	342.660
c) s kesoni prost. 5 m ³	m ³	290.640
d) s kesoni prost. 7 in 8 m ³	m ³	234.360
— nastavitev praznega kesona v M. Soboti (izven M. Sobote se zaračunava nastavitev po ceni, ki velja za ustrezen kamion).		307.730
— če je keson last Podjetja Komunala so cene višje za 20 %.		

ČE SE KOMUNALNE STORITVE OPRAVLJAJO IZVEN MESTA MURSKA SOBOTA SE LE-TE ZARAČUNAVAJO PO NASLEDNJI LESTVICI:

— oddaljenost do 5 km	cena višja za 10 %
— oddaljenost do 10 km	cena višja za 20 %
— oddaljenost do 15 km	cena višja za 25 %
— oddaljenost do 20 km	cena višja za 30 %
— oddaljenost nad 20 km	cena višja za 50 %

Gornje cene se uporabljajo od 1. 10. 1989 dalje.

3. člen

Ta odredba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnih objavah občin Pomurja.

Številka: 38-4/89-3
M. Sobota, 19/9-1989

Predsednik IS
Janez Štötl, dipl. oec., l. r.

Na podlagi 2. člena Odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o komunalnih taksah v občini Murska Sobota (Uradne objave, št. 8/89) je Izvršni svet Skupščine občine M. Sobota na seji, dne 19. septembra 1989, sprejel naslednji

**SKLEP
o valorizaciji komunalnih taks.****I.**

V Odloku o spremembah in dopolnitvah odloka o komunalnih taksah (Uradne objave, št. 5/88) se dinarski zneski, s katerimi je določena višina turistične takse spremenijo tako da se glasijo:

V prvem odstavku tarifne številke 3 se zneski nadomestijo:

V a) točki	
— za domače goste	10.000.— din
— za tuje goste	20.000.— din

V b) točki	
— za domače goste	5.000.— din
— za tuje goste	12.000.— din

II.

Ta sklep velja dan po objavi v Uradnih objavah, uporablja pa se od 1. oktobra 1989 dalje.

Številka: 06-11/86-5

Datum: 19. 9. 1989

Predsednik
Izvršnega sveta
Janez ŠTÖTL, dipl. oec., l. r.

POPRAVEK

164

Odredbe o dopolnitvi odredbe o pristojbinah za veterinarsko-sanitarne preglede in za stroške poslovanja Veterinarsko-higienske službe ter dovoljenja v občini Gor. Radgona.

V 2. čl. odredbe (Ur. objave št. 15/89) se za besedilom »iz 2. in 4. člena« doda »ter 9. člena«.

Štev.: 322-10/87

Datum: 21. 9. 1989

Sekretarka
IS SO Gornja Radgona
Danica Dvanajšček, dipl. iur.

SEDEŽNO GARNITURO, kotno, razlegljivo trised. in ZASTAVO 101, letnik 1979, prodam. Jesenik (beli blok). Veržej, ☎ (069) 81 277, dopoldan. 1N-17640

ZAMRZOVALNO OMARO, 60-litrsko, prodam. ☎ 23 936. M-MM

KAVČ IN DVE MOSKI KOLESI prodam. Mladinska 62, Murska Sobotica. M-4273

STISKALNICO (PREŠO) za grozdje, hidravlično, novo, prodam. ☎ 24 641. M-4279

DVA OVALNA SODA, po 2000 litrov, prodam. ☎ 71 023. M-4280

GROZDJE Z BRAJD, črna-belo, prodam. Polana 24, p. Puconci, M-4283

GROZDJE ali muš, cepljeno, prodam. Radenci, Cvetlična 1, M-4289

ZAMRZOVALNO SKRINJO LTH, DOBR OHRANJENO, in KU-HINJSKI HLADILNIK prodam. Ogled po 16. uri na Cankarjevi ulici 34. M-EH

60 VREĆ TERMONA za fasado, 20% ceneje prodam. Gederovska 14, Cemelavci. M-4092

Sobe
Soba s soprobaro kopalnice v Lendavi išče deklo. ☎ 71 430. M-4221
SPOSODNEMU IN DELAVNEMU SAMSEMU MOŠKEMU, večjemu vzdrževanja hiše in okolice, oddam stanovanje oziroma garažo. ☎ (066) 64 070. M-4224
NUJNO iščem dvosobno stanovanje. ☎ 23 144. M-4249
STANOVANJE za tri mesece nujno išče zdomec. Plačam odlično. ☎ 22 116. M-4070

Zaposlitve
NOGOMETNI KLUB NAFTA iz Lendave išče novega hišnika — gospodarja. Prijave pošljite do 15. 10. 89, na naslov Nogometni klub NAFTA, 69220 Lendava. M-mm

SAMOSTOJNEGA ZIDARJA in pričuenega zidarja z najmanj 5- do 10-letno prakso zaposlim. OD dober. Samsko stanovanje zagotovljeno. Delo tudi v zimskem času. Informacije zjutraj in popoldne (061) 447 155, ali pisne ponudbe na Avščevo 21, Ljubljana. M-MM
SAMOSTOJNEGA KV monterja centralnih kurjav zaposlim, OD po dogovoru. Naslov v upravi lista. M-17608

ZA OBJAVO V NASLEDNJEM TEDNU ODDAJTE MALE OGLASE ZA OBJAVO V VESTNIKU DO SOBOTE, DO 12. URE.
OGLAS V VESTNIKU — ZAGOTOVLJEN USPEH

*Že eno leto v grobu spiš,
a med nami še živiš.
K počitku leglo je telo,
a delo in trpljenje pozabljeno ne bo.*

V SPOMIN

1. oktobra bo minilo leto žalosti in bolečine, odkar nam je komaj v 50. letu starosti usoda iztrgala dragega moža, očeta, dedka, brata in sina

Franca Žnidariča

iz Zasadov

Hvaležni smo vsem, ki se ustavite ob njegovem grobu ali pa počastite spomin nanj z lepo mislijo.

GLOBOKO ŽALUJOČI: vsi, ki smo te imeli radi

ZAHVALA

V 80. letu starosti nas je 10. septembra po dolgi in hudi boleznici zapustil naš dragi mož, tast in dedek

Kazimir Tibaut

iz Žižkov 45

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, botirini, znancem in prijateljem, ki so darovali vence, cvetje in za svete maše, nam izrekli sožalje in ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti. Posebna hvala urološkemu oddelku v Rakičanu, dr. Antonu Trčku in zdravstvenemu osebju ambulante v Črenšovcih, ki so mu zadnje dni lajšali trpljenje. Iskrena in topla hvala g. kaplanu za pogrebni obred ter pevcem za odpete žalostinke.

ŽALUJOČI: žena Marija, snaha Terezija, vnuki Bojan, Slavica in Cvetka z družino ter drugo sorodstvo

TAKOJ ZAPOSLIMO KUCHARICO ALI KUHARJA. Hrana in stanovanje zagotovljena. ☎ 78 008. M-4206

ZIVALI!
Male pujske prodam. Petanji 104 a. M-4160
MLADE NEMŠKE OVČARJE (VOLČJAKE) prodam. ☎ 24 775. M-4165
OSLIČKO, vozno, z vpreznim vozom, prodam. Šišovci 164. M-4169
TRI KOZE in zastavo 750 prodam. Petanji 64. M-4171
KRAVO, staro 5 let, brejo 7 mesecev, prodam. G. Petrovci 31. M-4182
KRAVO, staro 9 let, brejo 5 mesecev, prodam. Zver, Odanci 145. M-4191
KRAVO, brejo 8 mesecev, sod. 400 l, nov, in televizor major, črna-bela, prodam. Mele 4. M-4193
KOZLIČO IN KOZLIČKA (nista v sorodstvu), prodam. Lipa 28. M-4200
MALE PUJSKE prodam. Slavici, Puconci 47. M-4255

Razno
Preklic!
Preklicujem veljavnost pogodbe o vezavi št. D 45231-8, izdane pri HKS Panonka v Murski Soboti. Emilija Gumilar, Petanji 83. M-4180
Preklic!
Preklicujem veljavnost I. ISTKA ZA VPIS MLEKA za mesec julij 1989 v hranilno knjižico št. 43445/6, HKS Panonka, M. Sobotica, na ime Alojz Forjan, Melinci 131. M-4180
Preklic!
Preklicujem veljavnost diplome Srednje kovinarske šole Maribor, izdane leta 1975, na naslov Franc — Frančiček Mernik, Ženik 51, p. Videm ob Ščavnici. GR-18949
Preklic!
Preklicujem veljavnost indeksa Pedagoške akademije v Mariboru, izdane leta 1983 na naslov: Helena Roman, Hodoš 82 a. M-4258
GOSTILNA ZADRAVEC IZ BRE-ZOVEC vabi na domače kolone z bujto repo 29. in 30. septembra ter 1. oktobra. Vabljeni! M-4252
IZDELUJEM SLIKE NA PORCELANU ZA NAGROBNE SPOMENIKE. Oblike: ovalne in štirioglate. Pošljem po povzetju. Pero Travar, likovni umetnik, 71000 Sarajevo, Cetinjska 10. M-3725/4
Preklic!
Preklicujem izgubljen zdravstveno knjižico na ime Lilijana Kutnjak, Jurčevca 35, p. Martin na Muri. 1N-17599

*Leto dni v grobu spiš,
a med nami še živiš.
Ne mine dan ne mine noč,
med nami vedno boš navzoč.*

V SPOMIN

27. septembra je minilo leto dni krute žalosti in bolečine, odkar smo te za vedno izgubili dragi

Karel Bertalanč

iz Rakičana
Prešernova 16

Naš dom je prazen, a spomin nate bo ostal večno. Hvala vsem, ki postavite ob njegovem grobu, prižigate svečke in položite rože v počastitev na njegov spomin.

ZA TEBOJ ŽALUJEJO: vsi tvoji

*Niti zbogom nisi rekel
niti roke nam podal,
smri te vzela je prerano,
a v naših srcih boš ostal.*

ZAHVALA

V 66. letu starosti nas je zapustil dragi mož, dobri oče ter stari oče

Karel Kodila

krojaški mojster v pokoju

Ob boleči izgubi se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem, ki ste ga pospremili v tako velikem številu na njegovi zadnji poti, darovali vence in cvetje, nam pa izrekli besede sožalja. Hvala g. župniku za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke ter predstavniku KS.

Iskrena hvala govorniku Mure ob odprtem grobu, sodelavcem Mure, tozđ Oblačila Murska Sobotica in tozđ Oblačila Ljutomer ter Daničini prijateljem iz Makarske za pismena sožalja.

Globoko zahvalo izrekamo osebju internega oddelka bolnišnice v M. Soboti.

Vsem še enkrat — iskrena hvala.

ŽALUJOČI: vsi tvoji najdražji

*Tišina, tišina jesenska, tišina.
Ostala z menoj je samo bolečina,
ostale z menoj so besede slovesa.
ko listje rumeno, ki pade z drevesa.
(A. Gradnik)*

ZAHVALA

V 79. letu starosti nas je po dolgotrajni boleznici zapustil naš dragi mož, oče in opapa

Franco Luthar

strojevodja v pokoju
iz Murske Sobotice

Iskreno se zahvaljujemo vsem znancem, prijateljem in sorodnikom, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti, mu darovali vence in cvetje, nam pa izrekli sožalje. Globoko zahvalo izrekamo g. župniku za ganljiv pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke in za odigrano Tišino. Zahvaljujemo se tudi upravi Zdravstvenega doma in Muri, tozđ Perilo za podarjena venca.

Vsem skupaj in vsakomur posebej še enkrat — hvala!

GLOBOKO ŽALUJOČI: žena Margita, hčerki Meda in Olga ter sin Jože z družinami, sin Franc in drugo sorodstvo

*Skrb, delo in trpljenje
tvoje je bilo življenje,
bolezen in trpljenje si prestal,
zdaj lahko boš v grobu mirno spal.*

ZAHVALA

V 76. letu starosti nas je zapustil dragi mož, oče, dedek in pradedek

Jože Dravec

upokojenec
iz Turnišča

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam pomagali v težkih trenutkih, nas tolažili, nam izrekli sožalje, darovali vence in cvetje ter za svete maše.

Posebno se zahvaljujemo botirini, sorodnikom, znancem, prijateljem, sosedom ter bolniškemu osebju pljučnega oddelka bolnišnice v Rakičanu.

Obenem se zahvaljujemo g. župniku za lep pogrebni obred, pevcem ter pevcem okteta Planika za odpete žalostinke, predstavnikom KS, ZB, DO Indip Lendava za poslovlilne besede in GD Turnišče.

ŽALUJOČI: žena Rozalija, hčerke Marija, Barica, Tončka z družinami, sinova Jože in Ivan z družinama ter drugo sorodstvo

*Mirno, tiho ste zaspali,
v hipu smo ostali sami,
le spomin na vas bo z nami,
hvala vam za vse, kar ste nam dali.*

ZAHVALA

V 80. letu starosti nas je za vedno zapustil naš dragi oče, dedek in pradedek

Štefan Ritlop

s Kobilja

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, posebno družinam Trajber, Vugrinec in Bukovec.

Iskreno zahvalo izrekamo g. župniku, pevcem za odpete žalostinke, govorniku za ganljive besede in medicinskemu osebju, posebno sestri Marti.

Kobilje, 7. septembra 1989

ŽALUJOČI: VSI NJEGOVI

*Prezgodaj čas prišel je za oddih,
dom je prazen, dom je tih,
ker tebe, dragi ata mi,
da bi skupaj še bili.*

ZAHVALA

V 51. letu nas je nepričakovano za vedno zapustil naš dragi mož, oče, stari oče, brat in stric

Milan Fartek

iz Kuzme

V globoki žalosti se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in botirini, ki ste nam v najtežjih trenutkih stali ob strani, nam izrekli sožalje, darovali vence, cvetje in v dobrodelne namene ter dragega pokojnika v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

Posebna hvala g. duhovniku Erniši za pogrebni obred, pevcem za odpete žalostinke, govornikom KS Kuzma, gasilskemu društvu Kuzma, društvu invalidov, gasilskim društvom in godbi.

Žalujoči: žena Zlata, hčerki Milena in Majda z možem, vnukinja Natalija, sestra in bratje z družinami ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob tragični in nenadomestljivi izgubi našega dragega sina in brata

Rudija Benceka

miličnika

se iskreno zahvaljujemo za ves trud in pomoč vsem, ki ste nam v teh težkih trenutkih stali ob strani in nam lajšali bolečine. Prisrčna zahvala kolektivu PM Ajdovščina, kolektivu PM Ljutomer, UNZ Nova Gorica, Kadetski šoli za miličnike Tacen, njegovim sošolcem iz Tacna in OŠ, vsem prijateljem in znancem, OO ZSM Razkrižje, kolektivu ZS Triglav Murska Sobotica in sodelavcem ZS Triglav, predstavništvo Ljutomer, kolektivu Mure iz Murske Sobotice, kolektivu in učencem OŠ Jože Hedžet Šafarsko, decetu in pevskemu zboru koda Razkrižje za odpete žalostinke, godbi na pihala milice in strelskemu vodu, KS Razkrižje in vaščanom, govornikom, vsem, ki ste nam izrekli pisno in ustno sožalje, za vse prečudovito cvetje, s katerim ste zasuli prerani grob še ne 19-letnemu sinu; vsem, ki ste ga pospremili v tako velikem številu na njegovi zadnji poti, in vsem, ki ste ga imeli radi.

Posebna zahvala sosedom Ščavničarjevim in Vozičevićim s Šafarskega ter družinam Horvat, Kovač in Slavic iz Dokležovja. Šafarsko, 23. 9. 1989

Neutolažljivi: mama, ata, sestra Sanja z družino in Natalija ter vse žalujoče sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v najtežjih trenutkih priskočili na pomoč, našega dragega pokojnika v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti ter mu darovali vence, cvetje in za svete maše, nam pa izrekli sožalje. Posebna hvala kolektivom Mure, tozđ Ženska oblačila, Toka Žički, Emone Ljubljana in Otroškega vrta Lendava. Prisrčna zahvala tudi g. duhovnikom, pevcem žalostink, govorniku za poslovlilne besede in dr. Katarini Koveš. Vsem še enkrat — iskrena hvala.

Žalujoči: žena Ana in vsi otroci z družinami

*Leto dni v grobu spiš,
a med nami še živiš.
Ne mine dan ne mine noč,
med nami vedno boš navzoč.*

V SPOMIN

27. septembra je minilo leto dni krute žalosti in bolečine, odkar smo te za vedno izgubili dragi

Karel Bertalanč

iz Rakičana
Prešernova 16

Naš dom je prazen, a spomin nate bo ostal večno. Hvala vsem, ki postavite ob njegovem grobu, prižigate svečke in položite rože v počastitev na njegov spomin.

ZA TEBOJ ŽALUJEJO: vsi tvoji

